

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PŘÍRODOVĚDECKÁ FAKULTA
KATEDRA ROZVOJOVÝCH STUDIÍ

Ludmila BOSÁKOVÁ

**Dopady investic do zemědělství na domácnosti v Kambodži a
Etiopii.**

Diplomová práce

Vedoucí práce: Doc. RNDr. Pave Nováček. CSc

Olomouc 2012

Prohlašuji, že jsem zadanou diplomovou práci vypracovala samostatně a veškeré použité zdroje jsem uvedla do seznamu literatury.

V Olomouci 18. prosince 2012

.....
podpis

Tímto bych chtěla poděkovat Doc. RNDr. Pavlu Nováčkovi CSc. za věnovaný čas, vstřícný přístup, cenné rady a trpělivost při vedení mé diplomové práce. Dále bych chtěla poděkovat Mgr. Michaela Peštové za konzultace a cenné rady během psaní mé práce. Také bych chtěla poděkovat celému týmu Rozvojovky Člověka v Tísni a zajímavé podmínky.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
Přirodovědecká fakulta
Akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Ludmila BOSÁKOVÁ**
Osobní číslo: **R100176**
Studijní program: **N1301 Geografie**
Studijní obor: **Mezinárodní rozvojová studia**
Název tématu: **Dopady investic do zemědělství na domácnosti v Kambodži a Etiopii.**
Zadávací katedra: **Katedra rozvojových studií**

Zásady pro vypracování:

Cílem diplomové práce bude vytvoření přehledu o problematice "land grabbing" ve dvou rozvojových zemích, konkrétně v Kambodži a Etiopii. V první části budou popsány příčiny a dopady land grabbingu. Další část se zaměří na rozbor aktérů a analýzu jejich aktivit a postoje vůči ostatním aktérům. Aktéry jsou myšleny jednotlivé vlády a investoři. V třetí části budou rozebrány jednotlivé občanské iniciativy a jejich vzájemné vztahy s vládou a investory. Návrh osnovy: 1. Základní příčiny (nejspíše už tady se zaměřit na konkrétní země, proč právě tyto země se staly cíle) 2. Dopady (stručnější přehled pozitivních, negativních, environmentálních, ekonomických a sociálních dopadů) 3. Investoři (jejich přehled, analýza jejich aktivit a postoje vůči ostatním aktérům) 4. Role vlády (politické souvislosti, vztah k investorům a k občanské společnosti, podpora nebo naopak restrikce vůči iniciativám) 5. Občanské iniciativy, NGO's (jejich postavení, aktivity atd.)

Rozsah grafických prací: **dle potřeby**
Rozsah pracovní zprávy: **20 - 25 tisíc slov**
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**
Seznam odborné literatury: **viz příloha**

Vedoucí diplomové práce: **Doc. RNDr. Pavel Nováček, CSc.**
Katedra rozvojových studií

Datum zadání diplomové práce: **26. ledna 2011**
Termín odevzdání diplomové práce: **20. prosince 2012**

Prof. RNDr. Juraj Ševčík, Ph.D.
děkan

L.S.

Doc. RNDr. Pavel Nováček, CSc.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 25. září 2012

Příloha zadání diplomové práce

Seznam odborné literatury:

- Unit National Department of Economic and Social Affairs. [online]. Foreign land purchases for agriculture: what impact on sustainable development?, 2010. Dostupné na http://www.un.org/esa/dsd/resources/res_pdfs/publications/ib/no8.pdf
- Saracini, N. [online]. Stolen land, stolen future - a report on land grabbing in Cambodia, 2011 Dostupné na <http://www.aprodev.eu/files/Trade/landgrab.aprodev.pdf> Oxfam. [online]. Land and power, 2011 Dostupné na <http://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/bp151-land-power-rights-acquisitions-220911-en.pdf>
- Willy, L. [online]. The tragedy of public lands: The fate of the commons under global commercial pressure, 2011 Dostupné na <http://www.ibcperu.org/doc/isis/13585.pdf>
- Cotula, L. [online]. The outlook on farmland acquisitions, 2011 Dostupné na http://www.landcoalition.org/sites/default/files/publication/899/IIED_fatmland_web_1
- CHRAC.[online]. Still Losing Ground, 2010 Dostupné na <http://www.chrac.org/eng/CHRAC%20Statement%20in%202010/Still%20Losing%20C>
- GRAIN.[online]. Land grabbing and the global food crisis, 2011 Dostupné na <http://www.grain.org/article/entries/4164-land-grabbing-and-the-global-food-crisis-presentation>
- Smith, K. [online]. The Carbon Neutral Myth, Offset Indulgences for your Climate Sins 2007 Dostupné na http://www.carbonradewatch.org/pubs/carbon_neutral_myth.pdf
- Üllenberg, A.[online]. Foreign Direct Investment (FDI) in Land in Cambodia, 2009 [cit. 17 července 2012] www2.gtz.de/wbf/4tDx9kw63gma/gtz2010-0061en-foreign-direct-investment-cambodia.pdf
- Honey, M.[online]. Ecotourism and Sustainable Development: Who owns paradise? 1999 Dostupné na <http://www.palgravejournals.com/development/journal/v54/n1/full/dev201097a.html#bib15>
- Land and Housing Working Group.[online]. Land and housing rights in Cambodia, Parallel Report 2009. 2009
- Vidal, J. Provost, C. [online]. US universities in Africa 'land grab', 2011 Dostupné na <http://www.guardian.co.uk/world/2011/jun/08/us-universities-africa-land-grab>
- Global Witness. [online]. Fuelling Mistrust, 2009 Dostupné na http://www.globalwitness.org/sites/default/files/pdfs/v12_final_sudan_fuelling_mistrus

Abstrakt

Narůstající ceny potravin, celosvětová potravinová krize, nárůst populace a politika biopaliv vedla k vyššímu zájmu o investice do zemědělství. Nejvíce zasažené se staly rozvojové země v Subsaharské Africe, Jihovýchodní Asie a Latinské Americe. Státní i soukromé podniky spatřili v investicích do zemědělství příležitost jak si zajistit diverzifikaci zisků, potravinovou, energetickou a surovinovou bezpečnost. Důležitým aktérem jsou také vlády cílových zemí, které praktikují politiku otevřených dveří a poskytují atraktivní investiční pobídky. Zahraniční investice do zemědělství s sebou přinášejí pozitivní ale i negativní dopady. Na jedné straně vláda získá finanční prostředky do svého rozpočtu, vytvoří se nová pracovní místa a dojde k přenosu technologií a zlepšení infrastruktury. Na druhé straně dochází k rozsáhlým záborům půdy, ztrátě přístupu zemědělců k půdě, prohloubení chudoby a environmentálním problémům. Tento jev se nazývá land grabbing. Cílem této práce je zhodnotit dopady zahraničních investic do zemědělství na dvou konkrétních zemích, Etiopii a Kambodži.

Klíčová slova

Zahraniční investice, land grabbing, Etiopie, Kambodža, zemědělství

Abstract

The growth of food prices, global food crisis, population growth and biofuel policies have significantly increased investments into agricultural development. Developing countries are the most affected especially in the regions of Sub-Saharan Africa, South-east Asia and Latin America. Both private and state-owned companies see an opportunity how to ensure their diversification of income, food, energy and raw material security. The governments of target countries are very important actors in it. They practise „open door“ policies and they provide appealing incentives. Foreign agricultural investment effort generates both positive and negative impacts. On one hand the government gains inflow of capital to the country budget. Moreover, the new employment opportunities are created and new technology is transferred. On the other hand, the investment lead to the the large-scale land acquisition, the farms lose access to land, poverty is deepened and environmental problems occur. This situation is called land grabbing. The aim of this thesis is to assess the impacts of foreign investments in agriculture in Ethiopia and Cambodia.

Keywords

Foreign investment, land grabbing, Ethiopia, Cambodia, agriculture

Obsah

Seznam zkratk.....	11
Seznam grafických příloh.....	13
1. Úvod	14
2. Cíl práce a metodologie.....	15
2.1. Hlavní a dílčí cíle práce	15
2.2. Metodologie	15
3. Uvedení do problematiky land grabbingu	16
3.1 Definice.....	16
3.2 Postupy při získávání půdy	17
3.3 Faktory podporující land grabbing	17
3.4 Příčiny zájmů investorů	20
3.5 Cílové země	21
3.6 Investoři – jejich geografické rozložení a motivy pro investice do zemědělství	22
3.6.1 Geografické rozložení investorů.....	22
3.6.2 Motivы jednotlivých aktérů	22
4. Výchozí stav diskutovaných zemí	25
4.1 The Federal Democratic Republic of Ethiopia	25
4.1.1 Potravinová bezpečnost	25
4.1.2 Proč se Etiopie stala lákadlem pro investory?	26
4.1.3 Historický přehle role vlády v pozemkových reformách	27
4.1.4 Současná pozemková politika	29
4.1.6. Dopady land grabbingu v Etiopii.....	30
4.2 Kambodža	35
4.2.1 Potravinová bezpečnost	36
4.2.2 Proč se Kambodža stala lákadlem pro investory?	36
4.2.3 Historický přehle role vlády v pozemkových reformách	36

4.2.4	Současná pozemková politika	37
4.2.6	Dopady land grabbingu v Kambodži	41
5.	Občanská společnost	46
5.1	Vývoj občanské společnosti v Etiopii	46
5.1.1	Přehled etiopských nevládních organizací	48
5.2	Vývoj občanská společnost v Kambodži	51
5.2.1	Přehled kambodžských nevládních organizací	51
6.	Vyhodnocení situace a doporučení	56
7.	Závěr	58
	Bibliografie	59
	Přílohy	68

Seznam zkratek

ADHOC	Cambodian Human Rights Development Association
AFD	Action for Development
AI	Amnesty International
APAP	Action Professionals' Association for the People
BABC	Bridges Across Borders Cambodia
CCHR	Cambodian Center for Human Rights
CLEC	Community Legal Education Center
CPP	Cambodian People's Party Kambodžská lidová strana
CSP	Proclamation to Provide for the Registration and Regulation of Charities and Societies
DERG	Coordinating Committee of the Armed Forces, Police, and Territorial Army
EBA	Everything But Arms Vše kromě zbraní
EHRCO	The Ethiopian Human Rights Council
EPRDF	Ethiopian People's Revolutionary Democratic Front
EIA	Environmental Impact Assessment Posouzení vlivu na životní prostředí
EPA	Environmental Protection Authority Agentura pro ochranu životního prostředí
EU	European Union Evropská Unie
EWLA	Ethiopian Women Lawyers Association
FAO	Food Agricultural Organisation Organizace pro výživu a zemědělství
FDI	Foreign Direct Investment Přímé zahraniční investice
HROTP	The Human Rights Organization for Transparency and Peace
HRW	Human Rights Watch

KIND	Khmer Institute for National Development
KKKHRDA	The Khmer Kampuchea Krom Human Rights and Development Association
LASSP	Land Administration Sub-Sector Program
LDCs	Less Developed Countires Nejméně rozvinuté země
LICADHO	Cambodian League for the Promotion and Defense of Human Rights
LMAP	Land Management and Administration Project
MAFF	The Ministry of Agriculture, Forestry and Fisheries Ministerstvo zemědělství, lesnictví a rybolovu
MELCA	Movement for Ecological Learning and Community Action
NGO	Non-governmental organization Nevládní organizace
NGOFC	NGO Forum on Cambodia
OSN	Organizací spojených národů
SMNE	Solidarity movement for new Ethiopia
SNNPRS	Southern Nations Nationalities and Peoples Regional State Stát jižních národů, národností a lidu
STT	Sahmakum Teang Tnaut

Seznam grafických příloh

Grafy

Graf číslo 1:	Akvizice půdy podle regionu, velikosti a počtu uzavřených smluv	16
Graf číslo 2:	Rozdělení akvizice půdy dle sektorů	18
Graf číslo 3:	Procento zemědělské půdy pod kontrolou zahraničních investorů za účelem pěstování plodin.	21
Graf číslo 4:	Původ investorů (zahrnuty jsou země, které jsou na pomyslném vrcholu v investování)	22
Graf číslo 5:	Pronájem půdy podle typu investorů (zahrnuto je množství uzavřených dohod a celkový zábor půdy)	23
Graf číslo 6:	Aktuální a předpokládaný vývoj udílení titulů k vlastnickým právům k půdě za období 2003/2015 (v procentech)	40

Tabulky

Tabulka číslo 1:	Přehled přímých zahraničních investic (FDI) v zemědělství za rok 2006	35
Tabulka číslo 2:	Přehled zahraničních investorů působících v Kambodži	70, 71
Tabulka číslo 3:	Indické společnosti v Etiopii	72
Tabulka číslo 4:	Přehled oficiálních afrických obchodních a ekonomických zón Čínské Lidové Republiky	73,74
Tabulka číslo 5:	Hladomory v historii Etiopie a okolních států, jejich příčiny a důsledky	75,76
Tabulka číslo 6:	Příliv FDI do Etiopie mezi lety 2000 - 2008	78

Mapy

Mapa číslo 1:	Přehled zaznamenaných pozemkových konfliktů mezi lety 2007 až 2011	44
Mapa číslo 2:	Přehled akvizic půdy podle rozlohy v hektarech	68
Mapa číslo 3:	Mapa konfliktů v Kambodži	69
Mapa číslo 4:	Hrozba potravinové bezpečnosti 2013	78

1. Úvod

Zemi obývá zhruba sedm miliard lidí, z tohoto počtu přibližně 70 procent chudých obyvatel žije ve venkovských oblastech a většina z nich se živí zemědělstvím (IFAD 2010). Půda v našich životech hraje zásadní roli. Primárně je zemědělci využívána pro pěstování plodin určených k přímé konzumaci nebo jako krmivo pro hospodářská zvířata. Nesmíme však zapomínat, že půda má i mnohá sekundární využití. Poskytuje nám stavební materiál, paliva, barviva, pastvu pro dobytek, bylinky a koření.

Vlády v rozvojových zemích dlouhodobě podfinancovávají zemědělský sektor. Investice do zlepšení technologií nebyly vždy dostatečné, což mělo za následek zastarání techniky a snížení produktivity. Rozvoj venkova se zpomalil a lidé byli nuceni stěhovat se za prací do větších měst. S novou vlnou investic přichází i naděje na opětovný rozvoj venkova a zkvalitnění životní úrovně místních obyvatel. Avšak rozsáhlé investice a zabírání půdy zároveň vede místní obyvatele k obavám o ztrátu půdy, na které hospodaří, a o zachování vlastní soběstačnosti.

Do větší pozornosti světových médií se zábory půdy v rozvojových zemích dostaly teprve před několika lety. Ale pokud se podíváme do historie, můžeme říci, že zahraniční investice do zemědělské půdy nejsou novým jevem. Rozsáhlé plantáže v Africe, Asii a Latinské Americe existují od dob kolonialismu. Můžeme uvést příklad Srí Lanky, která byla britskou kolonií. Od roku 1805 začali britští obchodníci pěstovat kávu, skořici a kaučuk. Místní komunity kvůli plantážím ztratily přístup k půdě. (War on Want, nedatováno) Od roku 1980 se vlastnictví půdy zahraničními investory snižovalo a bylo považováno spíše jen za další druh investice, který ale nebyl investory preferován. Investoři se více zaměřovali na vylepšení zemědělské techniky, vynalézání nových hnojiv a křížení semen. (UN 2010) Ke změnám dochází až při **globální krizi cen potravin a finanční krizi mezi lety 2007 a 2008**, kdy si lidé a zejména investoři začali více uvědomovat hodnotu půdy a spatřili v ní nové investiční příležitosti.¹

---

¹ Podle Světové banky jen v letech 2008 - 2009 získali investoři přes 40 milionů hektarů půdy v subsaharské Africe (10 milionů pak jen v pěti zemích: Etiopii, Libérii, Mosambiku, Nigérii a Súdánu). V období mezi 1961 – 2007 zhruba jen 1,8 milionů hektarů. (Glopolis, 2012)

2. Cíl práce a metodologie

2.1. Hlavní a dílčí cíle práce

Hlavním cílem diplomové práce je poskytnutí komplexního přehledu o problematice land grabbingu a jeho dopadech na domácnostech v Etiopii a Kambodži.

Cíl bude naplněn prostřednictvím čtyř dílčích cílů. První dílčí cíl bude uvedení do problematiky land grabbingu, jeho příčiny a charakteristiky. Druhý dílčí cíl bude naplněn prostřednictvím analýzy dopadů land grabbingu na konkrétní země a třetí dílčí cíl bude vytvoření hodnocení role vlády, jako hlavního stakeholdera, který umožňuje zahraničním investorům investovat ve své zemi. Posuzován bude legislativní rámec a vztah vlády k investorům a občanské společnosti. Poslední dílčí cíl bude vytvoření přehledu nevládních organizací, jejich odpověď na problém land grabbingu a vzájemné vztahy s vládou. Pro lepší ilustraci problematiky budou v celé práci uváděny příklady z praxe.

2.2. Metodologie

Metodika použitá v této práci se skládá z několika kroků. První krok je použití rešeršně-kompilační metody, tedy sběr a třídění relevantních informací. Druhý krok je jejich následná analýza a interpretace v textu. Informace byly získávány především ze zahraničních zdrojů, především z mezinárodních a místních nevládních organizací, multilaterálních organizací (např. Organizace spojených národů, Světová banka), oficiálních etiopských a kambodžských vládních dokumentů, novinových článků a v neposlední řadě konzultacemi s odborníky. Největší nedostatek relevantní literatury byl v případě dopadů lands grabbingu a role občanské společnosti v Etiopii. Informace pocházející přímo od místních nevládních organizací je velmi těžké získat, webové stránky jsou z velké části nedostupné nebo obsahují limitující množství informací. Proto informace v těchto kapitolách pocházejí především ze zahraničních zdrojů.

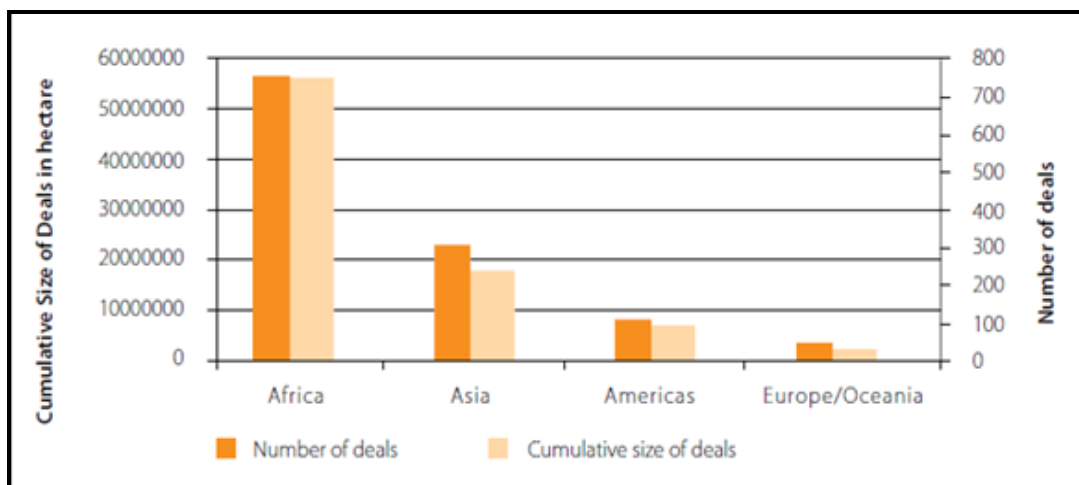
Vlastní text diplomové práce se skládá z čtyř, hlavních kapitol. Kapitola číslo 3 se věnuje stručnému uvedení do problematiky land grabbingu, jeho stručné charakteristice a motivům zahraničních investorů. Čtvrtá kapitola popisuje stručnou historii vývoje pozemkových práv občanů až po současnost a roli vlády ve vztahu k pozemkovým právům občanů a dopadům land grabbingu na obyvatele. Pátá kapitola se věnuje analýze role občanské společnosti v Etiopii a Kambodži, jejímu vztahu s vládou a stručnému přehledu místních nevládních organizací, které se zabývají problematikou land grabbingu a obhajobou pozemkových práv místních obyvatel. V poslední kapitole je zhodnocení situace a doporučení.

3. Uvedení do problematiky land grabbingu

3.1 Definice

Anglický termín **land grabbing**, do češtiny nejčastěji překládaný jako zábor půdy², představuje skutečnost, kdy mezinárodní a národní ekonomické subjekty z různých průmyslových odvětví, skupují nebo pronajímají rozsáhlé plochy, které předtím byly využívány místními komunitami. (Glopolis, 2011). Pokud akvizice zahrnují více než 10.000 hektarů, dochází k porušení základních lidských práv (tyto smlouvy nejsou založeny na svobodném rozhodnutí dotčených obyvatel a nebyly jim poskytnuty úplné informace), nedošlo k podrobnému prozkoumání sociálních, ekonomických a environmentálních dopadů a vyprodukované komodity jsou určeny především k exportu. (Merian Research, 2009.)

Graf číslo 1: Akvizice půdy podle regionu, velikosti a počtu uzavřených smluv

Zdroj: Anseeuw a kol., 2012

„Dle databáze Land Matrix bylo v mezi lety 2000 – 2010 byly uzavřeny dohody, za účelem pronájmu nebo prodeje půdy o rozloze **203 milionů hektarů**. (Oxfam, 2011) Takto rozsáhlé záborů půdy ohrožují potravinovou bezpečnost v cílových zemích, protože omezují přístup původním uživatelům půdy, kterými jsou ve většině případů drobní rolníci nebo pastevci, pro které znamená zemědělství jediný zdroj obživy. Zemědělci jsou ve složité situaci, protože mnohdy využívají obecnou půdu, dle tradičního a zvykového práva a nevztahuje se na ně žádná právní ochrana. Dle zákona nemohou právo na půdu nijak vymáhat. (Nadia Saracini, 2011) Pokud tedy o přístup k přírodním zdrojům přijdou, zároveň přicházejí o zdroj výtěžku a propadají se ještě do větší chudoby, než v které se nacházeli.“ (Bosáková, 2012)

² V českém jazyce má slovní spojení záborů půdy, trochu jiný význam než anglické spojení land grabbing. Definice záborů půdy je následovná: „Zábor půd, především pro stavební účely je většinou nevratným procesem, který podstatně omezuje nebo úplně odstraňuje plnění funkcí půdy.“ (Ministerstvo životního prostředí, nedatováno)

3.2 Postupy při získávání půdy

Půdu je možné získat třemi různými postupy. Prvním a nejvíce výhodným a tudíž využívaným postupem je **pronájem půdy**. Jeho výhody tkví v relativně levném nájmu, protože aby vlády přilákaly investice, nabízejí zvýhodněné pobídky (nižší daně, pronájem za symbolické ceny). Typická délka pronájmu se pohybuje v rozmezí **25 až 99 let**. Takto dlouhé pronájmy mají de facto podobné dopady, jako kdyby byla půda prodána. V obou případech je ovlivněno několik generací dopředu.

Méně využívaný postup je **přímý nákup půdy**. Pro investory není tak lákavá hned z několika důvodů. První důvod je, že v mnohých zemích není vůbec možné půdu koupit. Tento zákon buď platí jen pro zahraniční kupce (v tom případě je to možné obejít prostřednictvím lokálních partnerů) anebo i pro místní obyvatele a firmy. Druhým důvodem jsou vyšší náklady na pořízení půdy. Další příčinou nezájmu může být obava o náhlou změnu vlády a případné znárodnění, ke kterému v historii několikrát došlo. V tom případě je finanční ztráta nižší. A posledním důvodem je, že výnosnost půdy je limitovaná a postupně bude docházet k její degradaci a snížení produktivity. Poté je pro investory výhodnější přesunout se jinam.

Poslední možný postup je tzv. **licencování**. Investoři si od státu koupí licenci na určitou činnost v konkrétní oblasti. V nejvíce případech se jedná o licenci na provozování dolů. Ty jsou udělovány hlavně k těžbě uhlí, zlata a dalších drahých kamenů a kovů. V menší míře se pak jedná o licence k rybolovu. (Willy, 2011)

3.3 Faktory podporující land grabbing

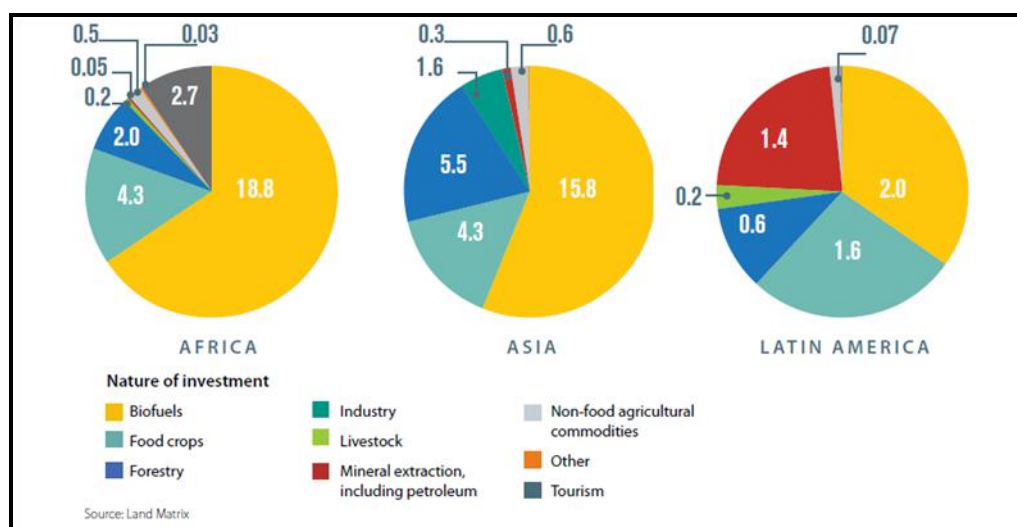
Land grabbing je výsledkem kombinací několika faktorů. Některé faktory můžeme označit za klíčové, které mají na svědomí nejvýraznější dopady. Ostatní faktory sice přispívají menší měrou, ale mohou mít stejné následky, jen s tím rozdílem, že postihnou nižší počet lidí.

V případě land grabbingu můžeme identifikovat dva nejvýznamnější faktory, které přispívají k tak enormním záborům půdy. Těmito důvody jsou **biopaliva a zabezpečení si vlastní potravinové bezpečnosti**. Určit který z těchto faktorů je významnější je těžké a i odborná literatura se v tomto případě rozchází. Dle databáze Land Matrix³ právě pěstování bioplaliv je nejsilnější faktorem, který přispívá k záborům půdy. Viz graf číslo 2. Proti tomuto tvrzení stojí odborné publikace vydané organizací Food Agriculture Organization (FAO), které se spíše kloní k názoru, že na vině je pěstování potravin určených na export. Nejprve se tedy věnuje prvnímu klíčovému faktoru a to **politice bioplaliv**. Ta má za cíl snížit závislost na fosilních palivech a zároveň emise skleníkových plynů v dopravě částečně přispěla nejen k zvýšení cen potravin ale rozšíření akvizice půdy. Evropská unie si dala za cíl, že do roku 2020 se podíl bioplaliv na celkové spotřebě pohonných hmot zvýší na 10 procent. Problém je že členské státy EU nemají dostatečné zemědělské plochy pro pěstování plodin určených pro biopaliva. Proto firmy zabývající se výřovou bioplaliv začaly hledat vhodná místa v méně rozvinutých zemích. (Ravanera a Gorra 2011) Z tohoto důvodu se stala Evropa a USA výrazným hráčem v „v závodě o půdu“. Zemědělská půda, která byla dříve využívána pro pěstování základních plodin určených ke konzumaci, se nyní využívá na plodiny pro biopaliva. Tato situace ohrožuje světovou potravinovou bezpečnost. Zajímavým paradoxem je skutečnost, že najdeme mnoho příkladů, kdy jsou tyto plodiny exportovány ze zemí, které se dříve potýkaly s hladomorem – například můžeme uvést Keňu. (Cotula, et al. 2008)

³ Land Matrix je online databáze, která umožňuje všem uživatelům přispívat svými daty týkajícími se pozemkových dohod. Více na <http://landportal.info/landmatrix>

Z Evropské Unie pochází ještě jeden podnět, který může vést k vyššímu rozsahu záborů půdy. Jedná se o **politiku mezinárodního obchodu**. Hlavním cílem Všeobecného systému preferencí (GSP) pod který spadá i EBA je prostřednictvím vytvoření příjmů z mezinárodního obchodu. V roce 2001 EU přijala dohodu **Everything But Arms** (EBA, česky překlad je Vše kromě zbraní) Systém EBA se vztahuje na všechny země, které jsou klasifikovány jako nejméně rozvinuté země⁴ podle Organizací spojených národů (OSN). Pro tyto země jsou zcela pozastavena všechna cla a kvóty. Výjimky však platí pro zbraně a střelivo a specifické podmínky platí pro rýži a cukr. Od roku 2009 se tyto pravidla vztahují i na rýži a cukr. (Ratinger, 2012) To otevřelo lepší přístup některým zemím na evropské trhy a ty se rozhodly zvýšit produkci zvýhodněných komodit. Dobrým příkladem je Kambodža, která zvýšila produkci cukrové třtiny za účelem vývozu na evropské trhy. Dopady této produkce budou diskutovány v kapitole 4.2.5.

Graf číslo 2: Rozdělení akvizice půdy dle sektorů (Čísla jsou uváděna v milionech hektarů)

Zdroj: Anseeuw a kol., 2012

S přibývajícím **růstem populace** a **změnou skladby konzumovaných potravin** sílí tlak na produkci potravin. Zhruba 3 miliardy lidí v méně rozvinutých zemích začínají vyžadovat stejný životní standard, který se dostává lidem v rozvinutých zemích. (Glopolis, 2012) Především dochází ke zvýšení poptávky po masu a mléčných výrobcích. To vede ke zvýšení poptávky po krmivech pro hospodářská zvířata a produktivitu půdy. Země, které už nejsou schopny navýšit vlastní produkci, jsou nuceny více dovážet, aby uspokojily poptávku. Mohli bychom říci, že některé země využívají investice do zemědělství jako svoji **strategii pro potravinovou bezpečnost**.⁵ V důsledku nárůstu počtu obyvatel, který by měl být dle odhadu OSN v roce 2050 kolem devíti miliard lidí a ekonomickému rozvoji je patrné, že tlak na produkci bude dále sílit. (Aleš, 2004)

Třetí faktor vzniká v důsledku nepříznivě počasí. Může se jednat o sucho, přílišné dešťové srážky, mráz, nebo naopak teplo. V důsledku špatného počasí dochází k **nedostatečné úrodě**. Tato situace

⁴ African LDCs and Haiti: Angola, Benin, Burkina Faso, Burundi, Central African Republic, Chad, Democratic Republic of the Congo, Djibouti, Equatorial Guinea, Eritrea, Ethiopia, Gambia, Guinea, Guinea-Bissau, Haiti, Lesotho, Liberia, Madagascar, Malawi, Mali, Mauritania, Mozambique, Niger, Rwanda, Senegal, Sierra Leone, Somalia, Sudan, Togo, Uganda, United Republic of Tanzania, Zambia.

Asian LDCs: Afghanistan, Bangladesh, Bhutan, Cambodia, Lao People's Democratic Republic, Myanmar, Nepal, Yemen. Island LDCs: Comoros, Kiribati, Samoa, Sao Tome and Principe, Solomon Islands, Timor-Leste, Tuvalu, Vanuatu. (Željka Kožul-Wright, 2012)

⁵ Příkladem může být Katar, který skoupil 40 tisíc hektarů v Keni za účel pěstování plodin. Taktéž postupoval ve Vietnamu a Kambodži, kde půdu používá pro pěstování rýže nebo v Súdánu. (Rice, 2008)

nastala v roce 2008, kdy **v důsledku neúrody** nejméně 25 zemí včetně Ruska, Indie nebo Vietnamu zakázalo nebo omezilo vývoz základních potravin do zahraničí. Tímto vznikl nedostatek potravin na světovém trhu a celá tato situace přispěla k dalšímu zdražení potravin. Tato situace byla signálem pro země, že si musí vytvořit vlastní strategický plán potravinové bezpečnosti, (často prostřednictvím akvizice půdy) proto můžeme říci, že i tento faktor přispívá k land grabbingu.

Vyšší ceny zemědělských komodit na světových trzích a s tím spojené potencionálně vyšší zisky přivedly to tohoto odvětví nejen více investorů, ale zároveň také **spekulanty**. Důvodem je nízká cena půdy v rozvojových zemích, která je mnohem nižší než na Západě. V průměru se cena za hektar v Africe pohybuje mezi 800 až 1000 USD v porovnání s cenou v Jižní Americe, kde se cena pohybuje mezi 5000 až 6000 USD, ve Spojených Státech Amerických je cena přibližně 7000 USD (Hunt, 2009) a například v Dánsku v roce 2007 bylo možné koupit hektar půdy za více než 32 000 USD. (Střeleček et al, 2010). Když je půda levná, spekulanti si mohou dovolit pronajmout rozsáhlé plochy a vyčkávat na příznivé ceny na globálním trhu, tak aby maximálně využili potenciál pro maximalizaci zisku.

Dalším faktorem je **zvyšující se tempo urbanizace**. Dle odhadů UN-Habitat bude v roce 2030 žít ve městech více jak 60 procent světové populace, přibližně 5 miliard obyvatel. K nejrychlejšímu nárůstu bude docházet v rozvojových zemích, nejvíce pak na africkém kontinentě. (UN Habitat, nedatováno). Lidé, kteří se stěhují do měst, byli předtím v mnoha případech samozásobitelé, ale tím jak se přestěhují, ztrácejí přístup k půdě a stávají se závislími na finančních příjmech. Co si dříve pokryli z vlastní produkce, musí nyní nakupovat. Například Maxwell ve své zprávě uvádí, že obyvatel Akry si po přestěhování musí kupovat až 90 procent potravy. (Maxwell 1999). To vede k zvýšené poptávce po potravinách, která se musí uspokojit prostřednictvím trhu. Narůstá tak tlak na rozšíření a vznik nových polí, které dříve byly více decentralizované a s menší rozlohou, takže dopady na okolní komunity byly nižší. Růst měst také přispívá k záporům okolní půdy pro výstavbu obytných a ekonomických zón.

Roste nejen zájem o základní potraviny, ale roste celosvětová poptávka po tzv. vedlejších produktech, které nejsou nezbytně důležité pro zajištění potravinové bezpečnosti, ale na druhou stranu jsou svoji specifičností těžce nahraditelné. Namátkou můžeme uvést produkty jako **cukr, kávu, čaj, koření, kakao nebo bavlnu**. Do této kategorie by se daly zařadit další velmi důležité komodity jako kaučuk, dřevo či papír. (Cotula, et al. 2008)

Dalším zajímavým faktorem jsou potencionální **naleziště ropy, uhlí nebo plynu**. Celý proces probíhá tak, že si investor (ve většině případů se jedná o státní podniky z Číny, jejichž motivem je zajištění surovin) pronajme území, na kterém předpokládá, že by se mohly nalézat významné zdroje surovin. Poté zahájí průzkumy, které mohou trvat i několik let. Toto území je ohrazeno, místním obyvatelům je přístup zamezen přestože, půda zůstává naprosto nevyužívaná. Podle výsledků průzkumů buď začnou těžit, případně zasadí nějakou plodinu, dle situace na trhu, anebo půdu jednoduše pronajmou někomu jinému. Podle revize smluv je například v Súdánu blokováno přibližně 1.1 milionu km². (Global Witness 2009) Ještě závažnější výsledky byly zjištěny v Mozambiku, kde bylo převedeno kolem 2.7 milionu hektarů a během auditu v roce 2009, shledáno, že přibližně 50 procent z celkové rozlohy je obhospodařováno jen částečně v některých případech vůbec (Deininger a Byerlee 2012).

Dalším drobným přispěvatelem může být vznik **speciálních ekonomických zón**. Například v Indii je těmito zónami pokryto více jak 140 tisíc hektarů. (Anseeuw, 2012) V Africe se tyto zóny často realizují za podpory Čínské lidové republiky. (Preclíková 2012) Pro lepší představu se v příloze nachází tabulka číslo 4, kde je vypsán seznam čínských společností, které působí v Etiopii v zemědělském sektoru.

Land grabbing v důsledku ochrany přírody? I s tímto faktorem se můžeme v odborných studiích setkat. Tento faktor najdeme pod termínem **Green land grabbing**, česky by se dal přeložit

jako „zelený land grabbing“, který poprvé formuloval novinář britských novin The Guardian, John Vidal. Hlavní problém leží v představě, že abychom mohli **ochránit přírodu a zabránit klimatickým změnám**⁶, je nutné někde na naší planetě zabrat rozsáhlá území, která nám poslouží ke konzervaci skleníkových plynů nebo dokonce k jejich odstranění. Bohužel i v tomto případě, stejně tak jak v předchozích, dochází k negativnímu vlivu na místní obyvatele, viz kapitoly 4.1.5 a 4.2.5. Jako aktéři zde figurují především soukromé firmy, mezinárodní finanční instituce a neziskové organizace, které se zabývají ochranou přírody.

První impuls, který vedl k záborům půdy s cílem ochrany přírody, byl vytvořen v rámci Kjótského protokolu, který se nazývá **mechanismus čistého rozvoje** (Clean Development Mechanism). Díky tomuto mechanismu začali **vznikat tzv. offsety**⁷. Rozvinuté státy mohou svoji produkci skleníkových plynů kompenzovat prostřednictvím projektů, které vedou ke snížení emisí. Kvůli ekonomické stránce se tyto projekty nejvíce uskutečňují v méně rozvinutých zemích, protože jsou zde nižší náklady na mzdy, nižší cena pozemku a mírnější legislativa. Firmy tak mohou vyrovnat svůj „uhlíkový účet“ a stát se uhlíkově neutrální. Tyto projekty zahrnují stavby vodních a větrných elektráren, monokulturní plantáže, zalesnění území⁸ nebo vyhlášení národního parku. Ne vždy tyto snahy fungují a může to dopadnout jako při zalesňování národního parku v Mount Elgon v Ugandě, kdy z pozemků byly vyhnány stovky rodin vesničanů, jenž byli napadeni a mučeni ostrahou národního parku a jejich úroda byla zničena. (Smith, 2007) V druhém případě se jedná jen o **přímou ochranu přírody**, při které jsou rozsáhlá území vyhlášena jako rezervace či národní parky a lidem je zakázán přístup do oblasti a omezeno využívání zdrojů nacházejících se na území. Tato forma není moc častá, a když už k ní dojde, nezabírá moc velké území a nemá negativní dopady na životní prostředí jako ostatní formy.

Jako poslední důvod bych zmínila rozšiřující se **turismus**, a to především v přímořských oblastech. Dochází ke skupování lukrativních míst, které v sobě mají potenciál pro přilákání turistů. Například na Kostarice je 80 procent všech pláží vlastněno zahraničními investory. Dalším příkladem může být přímořský region Calabarzon na Filipínách, kde soukromí investoři skupují pobřežní pásmo. V této oblasti je živobytí velkého počtu obyvatel založeno na rybolovu. Problém nastává, když přijde investor a pronajme si například 3 kilometry pláží a ohradí je. Tuhle stejnou věc provede například dalších 10 investorů a najednou tu máme pás dlouhý 30 kilometrů, kde je zamezen přístup k moři pro místní obyvatele. Aby se rybáři dostali každý den na svá loviště, musí tedy překonávat mnoho kilometrů, v horším případě jim to může trvat i několik hodin.⁹ (Honey, 1999)

3.4 Příčiny zájmů investorů

Položme si otázku, jak je možné, že může docházet k tak rozsáhlým akvizicím půdy. Můžeme si všimnout, že cílové země mají v mnoha případech podobné rysy. První společný rys je, že se často jedná o státy se **slabou vládou**. Pokud vláda neplní správně své funkce jako je zajištění dostatečné **právní ochrany** obyvatelům nebo přesná pravidla komu a za jakých podmínek může být půda poskytnuta, stává se země lukrativní pro investory. Obyvatelé mají pak jen velmi malé a omezené možnosti jak si vymocit svá práva k využívání půdy. Tyto vlády často nemají pevně stanovenou politiku

⁶ Například novozélandská společnost Carbonscape's přislíbila vytvořit 930 milionů hektarů, kde bude aplikován bioúhel, který se využívá při odebrání uhlíku z atmosféry. Dobře vysvětlená funkce bioúhlu, je dostupná na webových stránkách <http://www.veronica.cz/?id=422>

⁷ Tzv. offset vznikl jako reakce na Kjótský protokol jeho cílem je ochrana přírody prostřednictvím kompenzace produkce skleníkových plynů tím, že na jiném místě na Zemi bude produkce skleníkových plynů snížena. (Carbon Trade Watch, 2012)

⁸ Pro toto existují speciální mechanismy REDD a REDD+ (Reducing Emissions from Deforestation and Forest Degradation) více na <http://www.un-redd.org/>

⁹ Více informací ve zprávě dostupné na:

http://www.landcoalition.org/sites/default/files/publication/1019/NFR_fisheries_web_11.03.11.pdf

zemědělství, registry vlastnických práv k půdě jsou nedostatečně zpracované, to vše vede k „anarchii“, kdy zemědělství přestává správně fungovat.

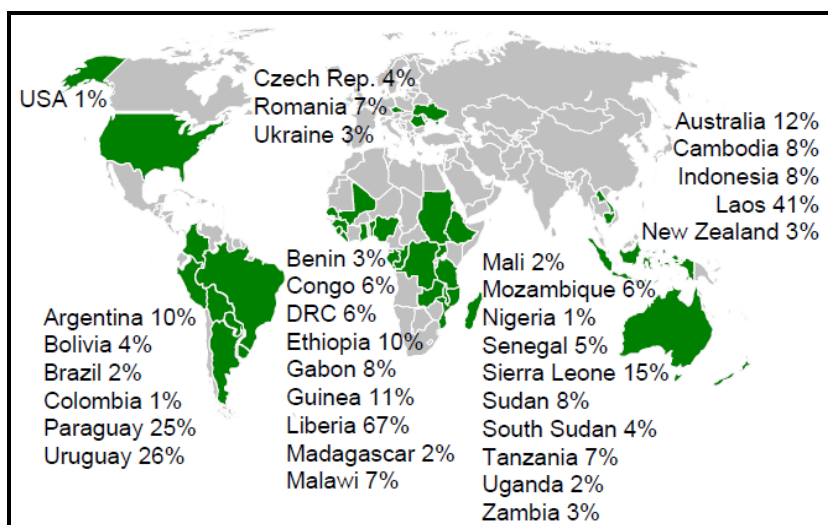
Další rys je **nedostatečná transparentnost a kontrola** při sjednávání smluv ze strany místní administrativy nebo přímo vlády. Pokud neexistuje žádný mechanismus, který by na uzavírání smluv dohlížel, vytváří se prostor pro **korupci**. Jednání mezi zástupci vlády a investory probíhají neveřejně, kdy dotčené místní komunity nejsou informovány a nemají možnost se do jednání jakkoliv zapojit. Pokud už se informace navenek dostanou, jsou často neúplné nebo zavádějící. V mnohých zemích je zemědělský sektor vysoce podfinancovaný a **drobní zemědělci jsou podceňováni**. Vláda s nimi nepočítá jako s rovnoměrnými partery, protože nejsou schopni generovat tak vysoké zisky jako společnosti. Z toho důvodu nemají reálný zájem na spolupráci s nimi, což vede k oslabení jejich pozice a postupnému vytlačování většími společnostmi.

Také **politické reformy** můžeme označit za jeden z faktorů, který přispívá k land grabbingu. Jedná se především o vlády v Subsaharské Africe, které se snaží přilákat zahraniční investory, prostřednictvím „investičně přátelských“ ekonomických reforem. Tyto reformy upevňují pozici investorů na úkor práv vlastních občanů. Investorům jsou nabízena daňová zvýhodnění, nižší ceny za pronájem půdy a tak dále. Jedná se o podobný princip jako v speciálních ekonomických zónách. Vlády se často staví vágně k úpravě zaměstnanecký práv (nedostatečná ochrana, neexistuje stanovená minimální mzda). (Willy, 2011)

3.5 Cílové země

Jednoznačně nejvyhledávanější oblastí pro investice do zemědělství je Subsaharská Afrika, zde můžeme identifikovat nejvíce společných rysů umožňující land grabbing, proto se tato oblast stává ideální. K tomuto přispívá i cena půdy a velké množství poměrně úrodné půdy. Hlavní cílové země investorů najdeme v **Subsaharské Africe**, konkrétně jsou to země **Etiopie, Demokratická republika Kongo, Madagaskar, Mozambik a Tanzanie**. K významným akvizicím dochází i v **Jižním Súdánu**. V oblasti Asie najdeme nejvyšší počty uzavřených dohod na **Filipínách**, v **Kambodži, Laosu**, anebo **Indonésii**. Další země jsou dotčeny v menší míře, ale stále tam můžeme najít mnoho případů. U nás v Evropě se tato problematika týká **Ukrajiny**. V Latinské Americe je nejvíce zasažená **Argentina, Paraguay a Uruguay**. (Anseeuw, 2012)

Graf číslo 3: Procento zemědělské půdy pod kontrolou zahraničních investorů za účelem pěstování plodin.

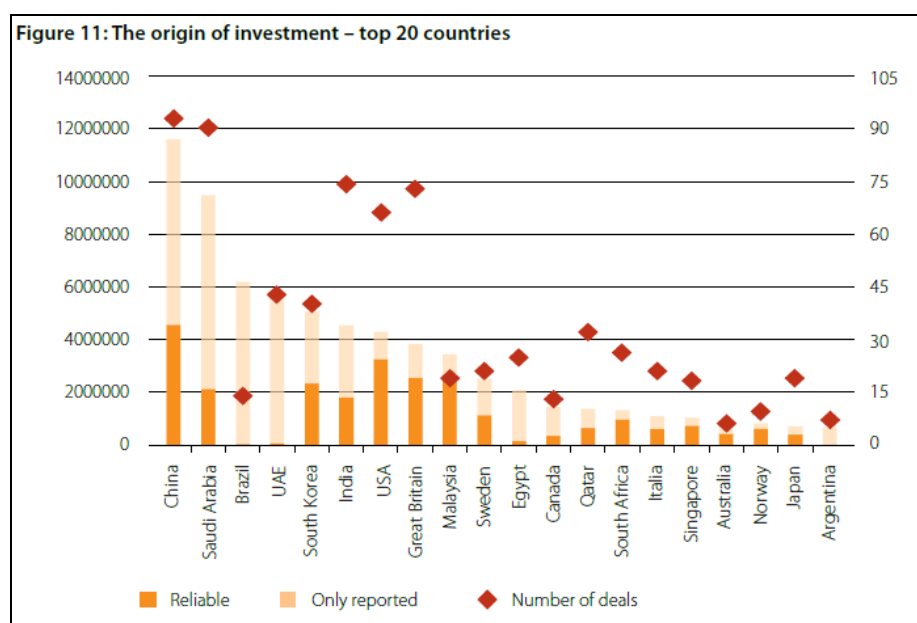
Zdroj: Grain, 2011.

3.6 Investoři – jejich geografické rozložení a motivy pro investice do zemědělství

3.6.1 Geografické rozložení investorů

Společnosti, které se zabývají investicemi, nejčastěji pochází z následujících zemí: **Čína, země Perského zálivu (Saudská Arábie, Kuvajt, Katar, Spojené Arabské Emiráty). Spojené státy Americké, Evropská Unie** (Velká Británie, Německo, Švédsko), **Malajsie, Jižní Korea, Singapur, Japonsko, Jihoafrická Republika, Indie**. Každý z těchto investorů má své vlastní motivy, které budou přiblíženy v následující kapitole.

Graf číslo 4: Původ investorů (zahrnutý jsou země, které jsou na pomyslném vrcholu)

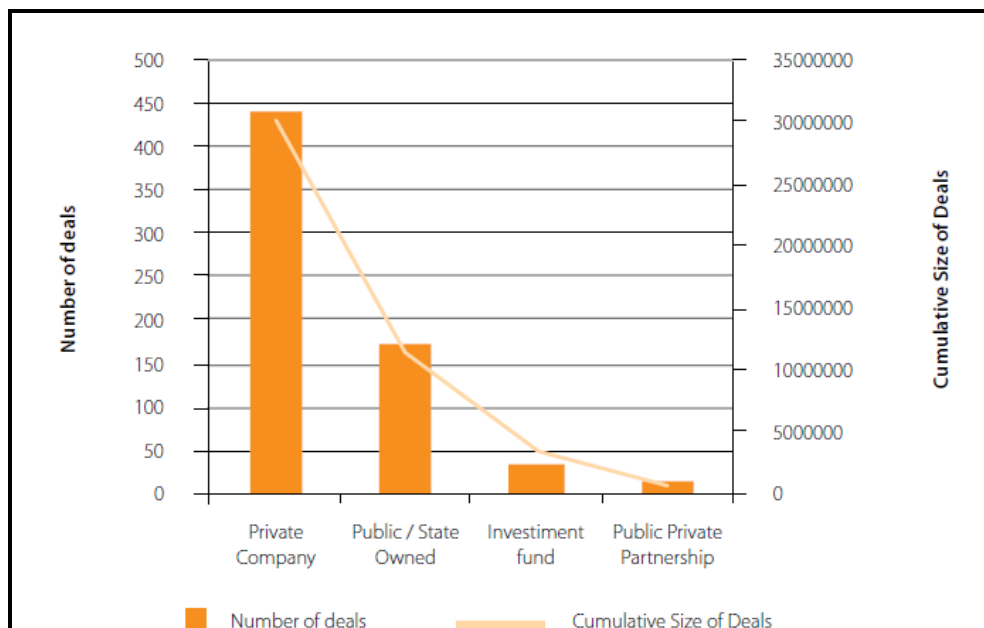

Zdroj: Autor – Anseeuw, 2012.

3.6.2 Motivы jednotlivých aktérů

Z grafu číslo 5 je patrné, že se na záborů půdy nejvíce podílí **soukromé společnosti**. Ty uzavírají dohody přímo s vládami jednotlivých zemí nebo s lokálními partnery, které ale ve většině případů ovládají elity s napojením na vládu. Primární motiv soukromých společností je generovat zisk a diverzifikovat své investice a tím zajistit firmě stabilitu v období krize. Lukrativnost podnikání v zemědělství se projevuje také tím, že společnosti mohou využívat dvojích výhod. Na jedné straně jsou lákány cílovou zemí příznivé investiční prostředí a na druhé straně jsou podporovány ze strany vlastní domovské vlády. Podpora se týká především státních a polostátních podniků avšak i soukromé firmy se mohou těšit vládní pomoci. Za jeden z nejčastěji uváděných příkladů takovéto podpory je Saudská Arábie. Její vláda zřídila fond „King Abdullah Initiative for Saudi Agricultural Investment Abroad“. Každá firma, která se rozhodne v zahraničí investovat v o zemědělském sektoru, si může zažádat o finanční podporu, která může být až ve výši 60 procent nákladů na realizaci projektu v zahraničí. (Cotula 2011)

Graf číslo 5: Pronájmy půdy podle typu investorů (zahrnuto je množství uzavřených dohod a celkový zábor půdy)

Zdroj: Anseeuw, 2012.

Na druhém místě jsou **státem vlastněné podniky**. Jmenovitě se jedná o Čínu a země Perského zálivu (**Saudská Arábie, Katar, Spojené Arabské Emiráty**). U zemí Perského zálivu je jasnou motivací zajištění potravinové bezpečnosti. Půda v této oblasti je **suchá a málo úrodná** a pro země i přes značný technologický pokrok není možné vypěstovat dostatečné množství potravin pro uspokojení poptávky. Například Katarská státní společnost Zad Holding Company se rozhodla investovat do produkce základních potravin pro katarský trh v Súdánu. (Grain, 2011)

Nejvíce aktivní jsou **čínské podniky**, ty se dříve orientovaly spíše na okolní státy ale v posledních letech se jejich zájem přesul do afrických států. Největším motivem čínské vlády je zajištění přístupu k **strategickým surovinám** a k dostatečnému pokrytí své zvyšující se **poptávky po potravinách** (především masných a mléčných produktech). Dalším účastníkem tohoto fenoménu se staly finanční instituce, které na první pohled nejsou vůbec se zemědělstvím spojovány. Jako první instituci může uvést **soukromé banky** (Goldman Sachs, Deutsche Bank) a **penzijní fondy** převážně z USA a Evropy (britský penzijní fond TIAA-CREF má pronajatou půdu o rozloze 600 000 ha). Investoři se obracují k produkci zemědělských komodit kvůli zajištění diverzifikace svých prostředků a pro zajištění jejich ochrany před inflací a samozřejmě kvůli maximalizaci zisku. Půdu začnou obhospodařovat ve chvíli, kdy mohou očekávat nejvyšší zisk. (Cotula, 2011)

Velmi nečekaným aktérem land grabbingu se staly **univerzity**. Ty se rozhodly pro tento druh investic kvůli jejich značné jistotě a rychlé návratnosti vynaložených nákladů. Harvard a další významné univerzity investují prostřednictvím **hedgeových fondů** skrz investiční firmy (např. Emergent Asset Management) nebo banky např. Goldman Sachs. (Vidal a Provost 2011)

Samozřejmě dalším investorem **jsou místní firmy**. Buď investují samy za sebe, nejsou nijak závislé na zahraničních investorech. Tyto firmy jsou z velké části vlastněny vládními elitami. Také proti nim je těžké, aby si obyvatelé prosadili svá práva. Také se můžeme setkat s formou, kdy je navázané **partnerství mezi zahraničním investorem a lokální společností**. Jedním z důvodů proč se tomu tak děje jsou komplikace při získávání pronájmu pro zahraničního investora. (Cotula, 2011).

Nemalým dílem k záborům půdy přispívaly/přispívají také **multilaterální organizace** (např. Světová banka) či rozvojové banky, které podporovaly/podporují tento druh dohod. (Cotula 2011) Od roku 2008 kdy land grabbing nabral na síle a začal se více diskutovat v mediích a na odborných kongresech, se postoj těchto organizací začíná trochu měnit. Jako příklad mohu uvést nezávaznou směrnici vytvořenou Světovou bankou a Organizací spojených národů - „*Voluntary guidelines on the responsible governance of tenure of land, fisheries and forests in the context of national food security and agriculture organization of the united nations*“. Tento dokument bude potrobněji rozebrán v kapitole číslo 6.

4. Výchozí stav diskutovaných zemí

4.1 The Federal Democratic Republic of Ethiopia

Tento vnitrozemský východoafrický stát se rozkládá na ploše 1 104 300 km², z toho 104 300 km² pokrývají vodní plochy. Podle Ministerstva zemědělství je až 70 procent půdy vhodné pro každoroční obdělávání (MoARD, 2010) ale pouze 17 procent země je kultivováno. Zemědělství je páteří celého státu, protože **živí 85 procent obyvatel** z celkového počtu 91 200 000 a jeho **podíl na HDP činí přibližně 41 procent**. Na vývozu se zemědělské komodity podílejí ze 75 procent.¹⁰ Hlavními exportními komoditami jsou obiloviny, káva, luštěniny, olejnaté semena, khat, maso a kůže. (U.S. Department of State, 2012) **Složení HDP v zemědělství** je následovné: z 60 procent jsou pěstovány plodiny, 30 procent zabírá chov dobytka a 7 procent zaujímá lesnictví. I tato závislost má za následek negativní dopady na potravinovou bezpečnost, které vedly až k tomu, **že 34, 6 procenta dětí pod 5 let jsou podvyživené a 29,2 procent lidí žije pod hranicí chudoby**. (CIA, 2012) Etiopie je řazena do skupiny nejméně rozvinutých států - Least developed country (LDC)

4.1.1 Potravinová bezpečnost

Většina zemědělců jsou drobní zemědělci, kteří hospodaří pomocí tradičních technologií a produkují převážně pro svoji potřebu. Bohužel zemědělci nejsou schopni vypěstovat dostatečné množství potravin, tak aby uspokojili svoji denní potřebu a tak se Etiopie řadí mezi země s nejnižší potravinovou bezpečností a stala se jakousi symbolickou zemí v kontextu hladomoru. Ty postihly opakovaně nejen Etiopii ale i okolní státy.¹¹ Přehled výskytu hladomorů v historii tohoto regionu je uveden v příloze v tabulce číslo 5. Nejvíce devastující hladomor udeřil v roce 1984, kdy zemřel přibližně jeden milion lidí. Další vlny hladomoru přišly také v roce 2002 (Rahmato, 2011) a nedávny v roce 2011 (hladomor byl sice vyhlášený v Somálsku, ale postihl i Etiopii). Příčinu můžeme hledat v několika faktorech: v první řadě dlouhodobá sucha, která postihují Etiopii v periodách. Etiopští zemědělci jsou výrazně ovlivněni tímto podnebím. Nedostatečná kvalita nebo úplná absence zavlažovacího zařízení vede místní k závislosti na dešťových srážkách, a pokud se po několik měsíců nedostaví, dochází k snížení výnosů z úrody a tím nedostatku potravin na místních trzích. To se stalo v roce 2002, kdy došlo k situaci, kdy v jedné části země byl nedostatek potravin a v druhé přebytek a přesto byla nutná potravinová pomoc z venčí. (Food Agriculture Organisation, 2010) Další příčiny můžeme hledat ve faktu, že oblasti jsou přelidněné s nekvalitní infrastrukturou a to vede k problémům s redistribucí potravin, čímž se potravinová bezpečnost jen zhoršuje. K dalším přispěvatelům můžeme zahrnout degradaci půdy, absenci dlouhodobého konceptu zemědělské politiky a v neposlední řadě také válečné konflikty. Důsledek všech těchto faktorů můžeme pozorovat na skutečnosti, že v roce 2009 bylo přes 22 procent venkovského obyvatelstva závislých na zahraniční potravinové pomoci. (Rahmato, 2011)

I přes tyto dlouhodobé problémy se v posledních letech stala jednou z hlavních cílových destinací investorů. V roce 2000 byly přímé zahraniční investice do etiopského zemědělství 135 milionů USD a během osmi let stouply na až na 3500 milionů USD. (UNCTAD 2008). *„Etiopská rozvojová banka poskytuje schváleným projektům až 70 půjčky v případě, že investor dodá 30 v hotovosti. Kromě toho byla cena pronájmu před rokem 2009 zhruba 1,25 dolaru za hektar na rok, dnes se pohybuje v rozmezí 26–42 dolaru pro zahraniční investory. Avšak pro domácí investory, jejichž počet také narůstá, je rozmezí mezi 1,75–8 dolaru“*. (Milerová Prášková, 2012)

¹⁰ Drobní zemědělci hospodaří na 8 procentech rozlohy (přibližně 10,000,000 ha) a kolem 3,100,000 hektarů zůstává prozatím ladem. Pro pasení dobytka je využíváno mezi 61,000,000 –65,000,000 hektarů. (Webb, 1994)

¹¹ OSN definuje hladomor, jako situaci kdy nejméně 20 procent populace čelí extrémnímu nedostatku potravin, přičemž denně v důsledku hladu, umírají nejméně 2 lidé na 10 000 osob a 30trpí podvýživou. (Migirio, 2011)

Určit přesný rozsah půdy, který byl pronajat, je téměř nemožné. Zdroje se od sebe navzájem liší. Podle první verze Etiopická vláda poskytla mezi lety 2004 až 2008 kolem 600 000 hektarů pro zahraniční investory. (Bhatia, 2011) V celkovém součtu i s domácími investory je pronajato 1.19 milionu hektarů.¹² (World Bank, 2010) Dle druhého zdroje je již pronajato zahraničním a místním investorům přibližně 3.5 milionu hektarů a dalších 3.5 milionu je plánována pronajmout v příštích pěti letech. (Rahmato, 2011)

Vláda věří, že jen rozsáhlé zahraniční investice dokážou transformovat ekonomiku země založenou na zemědělství. Dle slov ministra Abera Deressa, který spolupracoval na tvorbě politiky rozvoje zemědělství v zemi, by produkce zemědělských komodit měla stoupnout díky zahraničním investicím až o 40 procent. Rozsáhlé akvizice půdy vláda obhájí pomocí argumentu, že se jedná o politiku a strategii země jak dosáhnout potravinové bezpečnosti. (MoFED, 2011). Polemizovat může i se skutečným cílem programu. Půda, která zůstane opuštěná po přesunu obyvatel je využívána k akvizicím, převážně zahraničním investorům.

4.1.2 Proč se Etiopie stala lákadlem pro investory?

Významnými investory jsou v Etiopii státy Perského zálivu, Čína, státy Evropské Unie a Indie. Přehled indických společností je uveden v příloze v tabulce číslo 3.

V roce 2011 bylo v Etiopii pronajato přibližně 3, 5 milionu hektarů půdy. To nás přivádí k zajímavé otázce, proč se Etiopie stala jednou z nejžádanějších zemí pro akvizici půdy. Důvodů můžeme vyjmenovat hned několik. Prvním je **rozsáhlé území, kde je obhospodařováno jen 30 procent potencionálně obdělávatelné půdy**. Druhým důvodem je, v určitých regionech, **dobrá vybavenost vodními zdroji** a s tím spojené možnosti zavlažování. **Vhodné klimatické podnebí** hraje také svoji roli. Dalším přispěvatelem je **nedokončena pozemková reforma**. Stát stále zůstává podle stávající ústavy jediným legitimním vlastníkem veškeré zemědělské půdy, tento fakt usnadňuje pronájem půdy zahraničním, ale i domácím investorům. Pro vládu, která není zainteresovaná v místní správě regionu, kde se rozhodla pronajmout rozsáhlé území, je snadnější nebrat ohledy na místní obyvatele a dopady projektů. Stále poměrně levná **cena pozemků a pracovní síly** působí jako silný magnet na investory. Posledním z faktorů je výše zmíněný **Growth and Transformation Plan 2010 – 2015**, který v sobě obsahuje další lákadla pro investory jako například daňové výjimky, výhodné půjčky a ochranu investic. Pro lepší představivost budou některé vládní investiční pobídky přiblíženy více.

- *„100% osvobození platby všech dovozních cel a dalších daní uvalených na všechny kapitálové statky a náhradní díly do 15 % z jejich hodnoty.*
- *Osvobození z cel a dalších daní uvalených na dovozní artikly se vztahují na nerostné suroviny, materiály a obaly potřebné pro export zboží*
- *Všechno zboží a služby určené pro export jsou osvobozeny ode všech vývozních cel a dalších daní uvalených na vývoz*
- *Snadný přístup k úvěrům – pokud je projekt akceptován Etiopskou rozvojovou bankou a pokud investor zajistí 30 % investice v hotovosti, banka mu může nabídnout až 70 % úvěr.*
- *Investor, který exportuje 50 % svého produktu nebo dodává 75 % svého produktu, jako výrobní vstup exportérovi, má nárok na 2-7 let dlouhé osvobození od daně z příjmu.*

¹² V tomto případě se informace z různých zdrojů liší. Například americká organizace the Voice of America odhaduje, že zahraniční investoři získali v Etiopii půdu o rozloze 2.4 milionu hektarů (VOA, 2010).

- *Příjem, který byl získán expanzí nebo zlepšením existujícího zemědělského podniku je osvobozen od daně z příjmu na dva roky, pokud tento podnik exportuje alespoň 50 % svého produktu a zvyšuje svou produkci alespoň o 25 %.*
- *Společnosti, které utrpí ztrátu během daňových prázdnin, mohou přenést tyto ztráty jako poloviční osvobození od daně poté, co původní daňové osvobození vyprší.*
- *Jakékoliv platby do zahraničí zahraničním investorem, které pramení z prodeje nebo transferu podílů na aktivech po jejich likviditě jsou osvobozeny od jakékoliv daně.“ (Ethiopian Embassy in Sweden, nedatováno)*

Cotula ve své práci uvádí, že například daň z příjmů je přibližně 20 USD na hektar za rok. Obvykle je investorům tato daň odpuštěna za období pěti let. Jím zdokumentované projekty zabírají rozlohu 602,760 hektarů. Ve výsledku za toto pětileté období vláda přijde o 60 276 000 USD, kdyby investoři nedostali žádné úlevy. (Cotula, 2009) Na druhou stranu v roce 2008 vzrostly v Etiopii zahraniční investice do zemědělství na 3.5 miliardy USD. To s sebou samozřejmě přináší vysoký potenciál pro rozvoj země. Otázkou tedy zůstává, zdali tento příjem může na pomyslné váze vyvážit negativní dopady, které jsou s těmito investicemi velmi úzce provázané. (Weissleder, 2009) V příloze se nachází tabulka číslo 6, kde je dobře vidět jak se příliv zahraničních investic výrazně zvyšuje, především mezi lety 2007/2008.

4.1.3 Historický přehled role vlády v pozemkových reformách

Abychom lépe pochopili vztahy Etiopanů k půdě, je nutné v zkrácené formě popsat historický vývoj její redistribuce. Po pádu vlády císaře Haile Sellassie v roce 1974 a nástupu vlády komunisticky orientovaného režimu došlo v zemi k rozsáhlému znárodnování, týkající se půdy, průmyslu ale i soukromých budov, které nebyly klasifikovány jako obytné. S úmyslem zefektivnění zemědělství a nasměrování země na marxistickou ideologii, tato vláda vytvořila **tři nové pilíře zemědělské politiky**. Prvním pilířem byla **pozemková reforma**, kdy bylo zrušeno soukromé vlastnictví, a **stát se stal jediným vlastníkem** veškeré půdy. Druhým komponentem bylo vytvoření **zemědělských asociací**, které sloužily k ulehčení prodeje místních plodin, poskytnutí nízkých půjček, shromažďování a uskladňování produkce a především měly moc přidělovat půdu. Negativem bylo, že kvůli vytváření zemědělských asociací byly přesouvány nebo nově tvořeny celé vesnice. Třetím a posledním komponentem bylo **zřízení státních farem**. Ty byly přetvořeny z dříve soukromých farem s cílem zvýšení produkce, což nebylo naplněno. Tyto tři pilíře se odrážejí v současné situaci především negativními dopady. Největší negativní dopad má první pilíř, protože půda je stále vlastněná státem, což ztěžuje přístup obyvatel k půdě. V tomto období bylo zakázané kupovat, pronajímat, směnovat nebo jakkoli jinak nakládat s půdou. Nebyly také uznané žádné kompenzace za ztrátu půdy. Zemědělcům bylo nařízeno, co musejí pěstovat a vládou byli stanoveny výkonné ceny komodit, které byly ovšem nižší než tržní ceny. Během vlády Dergu došlo k růstu venkovské chudoby, nedostatku potravin, která přispěla k povstání a následné občanské válce.

V roce 1991 dochází k pádu režimu a vlády se ujímá politická strana **Ethiopian People's Revolutionary Democratic Front** v čele s premiérem Meles Zenawim. Vláda znovu potvrdila, že **půda výhradně patří státu**. Přesto ale dochází k některým změnám. Státní farmy jsou privatizovány a končí nařízení, které zemědělcům nařizovalo, co musí pěstovat a za jakou cenu prodávat. Dalším vládním krokem bylo nabídnutí některých zemědělských ploch k pronájmu. Prodej, směna nebo zastavení půdy je stále zakázané. V Etiopii neplatí stejná pravidla pro všechny regiony. Ve čtyřech regionech

s nejvyšším počtem obyvatel byl (Amhara, SNNPR, Oromia a Tigray) na základě prohlášení „**Federal Proclamation** (Proc.89/1997“)¹³ vytvořen pozemkový katastr, který měl usnadnit jednotlivým domácnostem získat certifikační titul k půdě. Region Tigray začal udělovat registraci a certifikaci v roce 1998–99, region Amhara v roce 2003 a regiony Oromio a SNNR's začaly s certifikací v roce 2004. (Holden a kol., 2009) Certifikace probíhá na obecní úrovni prostřednictvím zvolené komise - Land Use and Administration Committees. (Deininger a kol., 2011) Tyto regiony jsou zapojené ve dvou variantách udělování certifikace. První je tradiční pozemkový registrační program, který zasahuje ve všech čtyřech regionech a druhý je technologicky vyspělejší pozemková registrace v regionu Amhara. Dle Holdena certifikace zvýšila jistotu vlastnit půdu na straně mužů tak i žen i přesto, že participace žen byla nižší než se očekávalo. (Holden, 2011) Také přispěla k snížení konfliktů. V roce 1998 bylo uděleno kolem 5 000 000 certifikací určených domácnostem.

Postupem času dochází k dalšímu vypracování zákona, ve kterém se ustanovuje právo na **volný přístup Etiopanů k půdě** a upřesňuje postup pro získání půdy. Půdu je v Etiopii možné získat dvěma způsoby. První je prostřednictvím státní garance volného přístupu k půdě. V zákonu bylo zakotveno, že každý občan nad 18 let má právo na přístup k půdě o rozloze 10 hektarů.¹⁴ V praxi ale občané dostávali mezi 1 až 2 hektary půdy. Aby občan mohl půdu získat, musí splnit dvě podmínky, pracovat v zemědělství a zažádat si o půdu v regionu, kde trvale žije. Pokud jeho/její hlavní povolání je jiné než zemědělec, například vlastní obchod nebo je učitel/ka, nemá právní nárok na získání půdy. K další komplikaci dochází, pokud se v regionu nenachází dostatečné množství volné půdy k redistribuci. Druhý způsob je půdu zdědit nebo získat darem. I tento způsob má své limity. Týká se pouze rodinných příslušníků, ti jsou definováni, jako kdokoli kdo žije trvale ve stejné domácnosti jako „majitel“ pozemku a musí se živit zemědělstvím. (AMBAYE, 2012) Nesmíme zapomenout zmínit, že půda, kterou získají je stále ve vlastnictví státu, který s ní může jakkoli nakládat, tedy i odebrat. Další metodou jak dočasně získat půdu je **pronájem**. Pravidla pro pronájem půdy se liší region od regionu a odvíjí se od rozhodnutí místní vlády. Například v regionu Oromia je možné, aby zemědělci pronajali 50 procent rozlohy půdy, kterou mají ve své držbě. Dobu pronájmu určuje způsob hospodaření nájemníka. Pokud hospodaří tradičním způsobem je možné pole pronajmout na 3 roky a pokud hospodaří pomocí mechanizace, je možné půdu pronajmout až na 15 let. Pokud půdu pronajímá přímo vláda, žádné časové omezení se jí netýká. (*Proclamation No. 130/ 2007*, 2007) Jiný přístup najdeme v oblasti SNNP, kde platí, že zemědělci si navzájem mohou pronajímat pole jen na 5 let, zatímco zemědělci investorům na 10 let a investorům, kteří pěstují víceleté plodiny až na 25 let. (FAO, 2007)

Původně bylo rozhodování o pronajímání půdy na vládách v jednotlivých regionech, ale ze dvou důvodů se vláda rozhodla své nařízení změnit. Prvním důvodem bylo, že regionální státy nebyly dostatečně efektivní v rozdělování půdy. Při rozhodování byly často ovlivněny vlastními zájmy a upřednostňování určitých skupin. A druhým důvodem byla nedostatečná technická kapacita při transferu půdy. Přerozdělování bylo zdlouhavé a informační přenosy nebyly zaznamenávány v dostatečné kvalitě.¹⁵

¹³ Zákon je možné blíže shlednout na webové stránce <http://faolex.fao.org/docs/pdf/eth43983.pdf>

¹⁴ V zákoně nejsou stanoveny podmínky pro získání půdy v městských oblastech.

¹⁵ Třetím, neuváděným důvodem by mohl být prostý fakt, že vláda se snaží být co nejvíce rozhodovací pravomocí. Obzvláště pokud se jedná o takto výnosný business.

4.1.4 Současná pozemková politika

S cílem zlepšení přístupu obyvatel k čisté vodě, zdravotní péči a vzdělání vláda znovu obnovila v modifikované podobě **“Villagization program”**, který vniknul za vlády Dergu¹⁶. V současné fázi projektu by mělo dojít během roku 2013 k přesídlení přibližně 1.5 milionu obyvatel ve čtyřech regionech Gambella, Afar, Somali, a Benishangul-Gumuz. Vláda deklaruje, že tento projekt je dobrovolný, avšak mnohé zprávy naznačují něco jiného. Organizace Human Right Watch upozorňuje, že během přesunů obyvatel dochází k rozsáhlému porušování lidských práv (nucené přesídlení, zatýkání bez zjevného důvodu, bití a znásilňování). Dalším problémem nastává, když jsou obyvatelé nuceni k přestěhování mezi říjnem a listopadem, kdy je období sklizně. Diskutabilní je, do jaké míry, se obyvatelůmlepší přístup ke službám, když musí opustit vesnice, kde již byla vybudovaná alespoň nějaká infrastruktura a služby než tzv. stavět na zelené louce novou vesnici. (Human Rights Watch, 2012) Polemizovat může i se skutečným cílem programu. Půda, která zůstane opuštěná po přesunu obyvatel je využívána k akvizicím, převážně zahraničním investorům.

Etiopské zemědělství je velmi křehké a je náchylné k vnějším ohrožením, jako jsou opakovaná sucha, půdní degradace prostřednictvím nevhodné technologie a postupů, přepásání, odlesňování, vysoká populační hustotou ale také nedostatečné financování ze strany vlády. Nejen na podporu zemědělství etiopská vláda v roce vydala **„Growth and Transformation Plan 2010 – 2015“** který má za cíl nejen přilákat další soukromé investice ale také se již přímo zaměřuje na podporu drobných zemědělců a zvýšení jejich produktivity prostřednictvím nových technologií. Podle tohoto plánu vláda podporuje zintenzivnění produkce na globálním trhu dobře prodejných komodit. Vládní podpora má směřovat k velkozemědělcům ale i k drobným zemědělcům, které považuje za hlavní faktory pro růst zemědělského sektoru. Drobným zemědělcům má být zlepšen přístup k zavlažování a k lepší technologii (především k účinnějším hnojivům a zušlechťeným semenům). Pro soukromí investory je v současné době podle plánu identifikováno kolem 3 milionů hektarů půdy, která jim bude poskytnuta. Vysoký stupeň priority je v plánu kladen na vývozu zemědělských komodit – bavlna, čaj, datle a kaučuk. U obyvatel, kteří nemají adekvátní přístup k půdě (ženy a mladí lidé) bude v rámci stability potravinové bezpečnosti rozvíjeny off-farm aktivity.¹⁷ (Ministry of Finance and Economic Development, 2010)

Aktuální problém s přidělováním půdy je takový, že rozloha polí je příliš mála a zemědělci nejsou schopni vyprodukovat dostatek plodin pro svoji vlastní potřebu natož pro prodej na místní trhy. 40 procent farem drobných zemědělců nepřesahuje více jak 0.5 hektaru a to je naprosto nedostatečné pro zajištění potravinové bezpečnosti pro zemědělce. (Devereux, 2000) Pro vypěstování adekvátního množství potravin pro uspokojení denní potřeby je uváděn nejméně 1 hektar (Üllenberg, 2009)

S nerovným přístupem k získání půdy se potýkají především ženy, přesto, že tvoří přibližně 50 procent pracovní síly. Sice v pozemkové reformě z roku 1997 se ženám zaručuje právo na vlastnění půdy, v praxi to není vždy dodržováno. Ženy se k půdě dostávají především prostřednictvím sňatku, a pokud se rozhodnou žít posléze odděleně, ztrácí půdu, která je psána na manžela. Také v 20 procentech případů úmrtí muže dochází k situacím, kdy je půda ženě odňata ve prospěch jejich příbuzných. (SIGI, 2012)

¹⁶ Během vlády Dergu mělo být během devíti let přestěhováno více než 30 milionů vesničanů. Během roku 1989 bylo takto přestěhováno 13 milionů obyvatel.

¹⁷ Off-farm aktivita může být například prodej semen či zemědělského nářadí a dalšího vybavení. Tyto aktivity jsou často spjaty se zemědělským sektorem, ale není to podmínkou.

V současnosti fungují tři typy nakládání se zemědělskou půdou, které se různí dle regionu a názoru lokální administrativy.

1. Administrativní

Běžný systém, kdy jednotlivé rodiny, na právním základě, mají umožněn přístup k půdě avšak jen do 10 hektarů a půda je jim přidělena na základně rozhodnutí místní administrativy.

2. Tržní

Tento způsob se odvíjí od potřeb místních trhů. Regiony v Etiopii mají různou populační hustotu a tedy i poptávku po zemědělských komoditách. Obvykle dochází k sdíleným pronájmům na velmi krátkou dobu se specifickými pravidly.

3. Tradiční (netržní)

Je založený na historických vazbách na půdu, kde se upřednostňuje dědičné právo k půdě. Stát tyto tradiční vazby do určité míry respektuje a nezasahuje do nich, pokud to není v jeho zájmu, například výstavou infrastruktury, vodních děl či rozsáhlých pronájmů třetí straně. Tento způsob hospodaření se týká se především oblastí nížin, kde dochází k nejrozsáhlejším akvizicím. (Human Rigts Watch, 2012)

4.1.6. Dopady land grabbingu v Etiopii

V této kapitole se budu zaměřovat na dopady rozsáhlých investic do půdy. Je nutné podotknout, že environmentální dopady jsou zapříčiněny také etiopskými zemědělskými společnostmi a místními farmáři, ale v této práci není cílem se těmito dopady zabývat. Cílem je popsat dopad, které jsou způsobené zahraničními investory. Obecně se dá říci, že místní vlády očekávají od zahraničních investic do zemědělství nastartování tohoto sektoru, který je vládou často podfinancovaný. Vláda přijímá tento druh investic i s vidinou přesunutí nutných investic do tohoto sektoru na zahraniční subjekt, viz výše slova Abera Deressa. Nevýhodou je, že tyto investice nemá pod žádnou kontrolu a nemůže reálně určit, kam přesně budou směřovat. V literatuře se nejčastěji dozvíme, že největší výhody zahraničních investic jsou předpokládány růst HDP, vyšší státní příjmy a obchodování prostřednictvím silné měny. Dále pak tvorba nových pracovních míst, zvýšení příjmu obyvatel, zlepšení infrastruktury, rozvoj venkova, rozvoj místních trhů a celkové zvýšení životní úrovně obyvatel. Jaké jsou skutečné dopady v Etiopii, a zda naplňují očekávání, bude rozepsáno níže a doloženo na příkladech

Vládní příjmy z pronájmu a zlepšení infrastruktury

Argument, že vláda získá vysoké příjmy do své svého rozpočtu je jedním z nečastěji uváděných přínosů zahraničních investic. Toto tvrzení by mohlo být zcela jistě pravdivé, pokud by do toho hostitelská vláda nezasáhla a nevytvořila různá ekonomická zvýhodnění. Dle Cotuly investoři platí za pronájem méně než 2 dolary za hektar ročně, přičemž prvních 5 let jsou od těchto plateb osvobozeni. Na jedné straně vláda takto přiláká vyšší počet investorů, ale na straně druhé přichází i vysoké příjmy, které by mohla investovat do rozvoje své země. Častá praxe je že se investoři zavazují k **zlepšení infrastruktury nebo vybudování škol**, která je většinou ve velmi špatném stavu. Bohužel některé výzkumy ukazují, že není pravidlem, aby každý investor dodržel své sliby a tím přispěl k zlepšení infrastruktury. Tyto sliby nejsou ze strany vlády dobře vymahatelné. Investoři si buď raději vybírají ty lokality, kde už je nějaká infrastruktura vybudovaná a mohou příslibit jen menší a levnější projekty. Indická společnost Karuturi příslibila poskytnout základní infrastrukturu jako zavedení elektřiny a zřízení vodních pum pro vybranou vesnici. I pro uzavření dalších 6 kontraktů bylo podmínkou, zřízení

určitých projektů na podporu výstavby infrastruktury.¹⁸ V případě nesplnění má vláda pravomoc odstoupit od smlouvy. Zatím nikdy nedošlo k odstoupení od smlouvy i přes to, že mnohé projekty zatím nebyly uskutečněny.

Pracovní příležitosti

V odborné literatuře je toto uváděno jako jedno z největších pozitiv zahraničních investic do zemědělství. Pokud se na toto tvrzení podíváme blíže, najdeme stinné stránky. Například velmi záleží, jaká plodina bude pěstována. Pokud se jedná o pěstování palmy olejné nebo cukrové třtiny, kde je nutná manuální činnost získáme až 30 násobný požadavek na pracovní sílu. (Deininger, 2011) Pokud ale je pěstována kukuřice nebo obiloviny, kde je možná plná mechanizace nemusí být poptávka tak vysoká aby pokryla ztrátu živobytí přesídlených osob. Další problém nastává s přílivem pracovníků, kteří přicházejí, i s celou rodinou, a po ukončení sezónní práce, někteří zůstávají v regionu a tak konkurují místním obyvatelům nejen na trhu práce ale i v přístupu k přírodním zdrojům.¹⁹ Tato uváděná výhoda ovšem není výhodou pro ženy. Nová místa jsou určena především mužským zaměstnancům, protože společnost neakceptuje placenou práci pro ženy v zemědělství. Pokud tedy ženy ztratí půdu, na které hospodařily a nedostanou náhradní práci, uvrhnou je to do existenčních potíží. (Cotula, et al., 2009) Obecný problém v těchto zemích je, a to se týká i nově vytvořených míst zahraničními investory, že plat zaměstnanců je velmi nízký, který ne vždy pokryje nutné výdaje. Také bezpečnost práce není vždy dodržována. Zaměstnanci musí pracovat s chemikáliemi (pesticidy, herbicidy) bez ochranného oděvu. Jedním s největším problémem v Etiopii je vymahatelnost práva. I přesto, že existuje zákon upravující vztah zaměstnanců a zaměstnavatele, není zcela dodržován. Přes výše zmíněná fakta, je nutné dodat, že investoři nabízejí desítky tisíc nových pracovních míst, čímž přispívají k částečnému zlepšení životní úrovně lidí.²⁰

Zvyšování četnosti konfliktů

Ty bychom mohly popsat na dvou úrovních. Investor versus místní obyvatel či místní zemědělec a místní zemědělec/obyvatel versus místní zemědělec/obyvatel. V prvním případě se jedná o konflikt, který je nejčastěji vyvolaný místními lidmi, kteří nejsou ochotni akceptovat právo investora na půdu. Odmítají opustit svá pole či domovy. Ani investor není ochoten upustit od svého záměru a tak dochází k násilným středům, z kterého většinou vychází místní obyvatelé špatně. 28. dubna došlo ke konfliktu mezi místními obyvateli v Gambela a společností Saudi Star během kterého zemřelo 5 lidí (Ochalla, 2012) V druhém případě se jedná o situaci kdy se se zvyšujícím se počtem obyvatel a snižující se dostupností přírodních zdrojů zákonitě musí dojít ke zvyšující se míře konfliktů. Problém nastává během nedobrovolného přestěhování, kdy jsou narušené tradiční sociální vazby, čili nemají vůči svým novým sousedům jakkoli odpovědnost nebo při přistěhování nové pracovní síly do regionu.

Zlepšení přístupu k místním k trhům

V případě Etiopie místní trhy nejsou cílem investorů. Většina vyprodukovaných zemědělských komodit je určena na export a plodiny na místní trhy směřují jen výjimečně. Často se jedná jen o potraviny, nižší kvality, o kterou v zemi investora není zájem. Pokud již investor prodává na místních trzích, může dojít ke konkurenci s místními farmáři. Farmáři v Etiopii z velké části hospodaří pomocí tradičních technologií, čemuž také odpovídá efektivita práce a jejich výnosy. Zahraniční investoři mají

¹⁸ Zajímavé jsou výsledky studie dělané FAO, která píše, že v některých případech došlo k vystavění infrastruktury, ale místním obyvatelům bylo zakázané ji využívat. (FAO, 2012)

¹⁹ Vyšší příliv pracovní síly sebou nese i další negativní aspekty jako je zvyšující se deforestace, nárůst počtu sexuálních útoků a prostituce a s tím spojené šíření přenosných pohlavních chorob.

²⁰ Indická společnost Karuturi nabídla 20 000 až 30 000 pracovních míst. (Horne, 2011)

vyšší kapitál a práce na farmách je často mechanizovaná, celkové vstupy jsou nižší a výnosy vyšší než u místních zemědělců. Tím si mohou dovolit prodávat za nižší cenu a tím konkurovat zemědělcům.

Kompenzace

Podle vyhlášky 455/2005 každý obyvatel, v rámci dobrovolného přestěhování, má nárok na kompenzaci. Ta by měla být ve výši desetinásobku průměrného ročního příjmu za posledních 5 let, který byl vydělán prostřednictvím obhospodařování půdy, která má být zabrána. Tento zákon se vztahuje na venkovské obyvatelstvo, městského obyvatelstva se týkají jiná kritéria. Podmínkou je, že vystěhovány obyvatel bude mít udělený titul „vlastníka“ půdy. Opět v tomto případě narážíme na nedodržování zákona ze strany vláda. Dle četných zpráv pozorovatelů není dodržováno vyplácení kompenzací. Buď dochází k úplné absenci, nebo výše neodpovídá stanovenému limitu. Vláda často argumentuje, že nedošlo k žádnému přemístění obyvatel ze zemědělské půdy a proto není nutné poskytovat kompenzaci. Dokonce výzkumný tým z Oaklandské instituty tvrdí, že nenašle žádné vysídlené obyvatele, kteří by potvrdili, že dostali alespoň nějaké kompenzace. (Horne, 2011)

Na koho ovšem nejvíce dopadá ztráta půdy, jsou pastevci. Pastevci pásli svůj dobytek na tzv. obecných pastvinách, na kterých platily tradiční zákony okolních komunit. Pokud ale je tato půda předána investorovy, pastevci nemají žádný právní nárok na kompenzace, ale přitom ztráta půdy pro ně znamená stejné existenční problémy jako pro zemědělce. Mají tedy dvě možnosti: buď pást na odlehlejších pastvinách, kde ovšem může docházet ke konfliktu s původními pastevci nebo mohou dobytek prodat a hledat alternativní zdroj příjmu. (Human Rights Watch, 2012)

Know-how, transfer technologii

Z velké části je jedná o zavedené nové (odolnější) varianty určité rostliny, například rýže či pšenice. Anebo nové zkušenosti týkající se procesu kultivace a sklizně, získané prostřednictvím školení pořádaných investorem. V Etiopii se těmito projekty spíše zabývají mezinárodní humanitární a rozvojové organizace než zahraniční investoři.

Nucené přestěhování

Podle vládního plánu bylo v roce 2002 přestěhovat přibližně 135 000 domácností z regionu Gambela a Benishangul do menších nově vytvořených vesnic. Vláda ve své zprávě prohlašuje, že tento program je dobrovolný ale ve zprávách lidsko-právních organizací, které dělí průzkum v utečeneckých táborech v Keni a Jižním Súdánu, se píše o případech, kdy se lidé odmítli přestěhovat a následně byli zatčeni, mučeni, jejich domy zničeny nebo v některých případech zabiti. Souvislosti nemusí být vždy zcela zřejmé, ale zajímavý příklad se dá uvést na případu z oblasti Lower Omo, která nebyla zahrnuta v projektu Villagization, ale přesto ta došlo k přestěhování více než 10 000 domácností. K tomuto došlo před plánovaným zřízením plantáží s cukrovou třtinou. Největší obavy mají lidé z přístupu k nové půdě. Po několik let si kultivovali svá pole a nyní jsou nuceni tyto místa opustit a začít znovu i několik desítek kilometrů na půdě, kterou před tím nikdy neviděli. Půda je často nepřipravená k sadbě a zemědělci musejí pole znovu připravit (vypálit trávu, vybudovat nové oplocení, zorat půdu atd). Velmi také záleží na období, kdy jsou k přesunu nuceni, pokud se jedná o období, kdy mají plodiny sázet nebo sklízet, zvyšuje se ohrožení jejich potravinové bezpečnosti a příjmu. (Human Rights Watch, 2012) Spíše okrajově se nucené přestěhování týká obyvatel žijících v těsné blízkosti měst. Důvodem je expanze města a průmyslového použití přilehlé půdy.

Narušení tradičního způsobu života

„Musíme vylepšit jejich živobytí prostřednictvím vytvoření pracovních míst. Pasterectví takové jaké je, není udržitelné. Chceme změnit životní prostředí“ tohle jsou slova ministra etiopské vlády Abera Deressa. Pasterectví je po dlouhá staletí součástí etiopského způsobu života a pak se vláda rozhodne podpořit zaniknuté této profese zároveň ničí i své kulturní dědictví země. Navíc o problematice tvoření pracovních míst jsem psala výše. Vláda by se spíše v tomto případě měla zaměřit na podporu udržitelného pasterectví než na jeho zničení. (Butler, 2010)

Ztrátu přístupu k přírodním zdrojům

V tomto bodě se možná budu opakovat, můžeme to tedy pojmut jako rekapitulaci negativních dopadů. Nejen zemědělci a i ostatní místní lidé, kteří žijí v lokalitě, která byla pronajata investorům, přicházejí i přístup k přírodním zdrojům. U zemědělců je to především půda, ale u ostatních obyvatel se jedná o přístup k vodě (která jim slouží k vaření, praní či jen odpočinku), také přichází o lesy a jeho funkce. Všeobecně by se dalo říci, že přichází o prostor k žití. Oblasti, kde dříve byly rozlehlé a málo osídlené oblasti jsou nyní budovány plantáže.

Zvýšení potravinové nejistoty

Hrozba zvýšení potravinové nejistoty je popsána v následující situaci: farmáři, kteří dříve hospodařili na svých polích a část své úrody prodávali na místní trhy, o svá pole přijdou v důsledku vybudování plantáží pro zahraničního investora. Sice dostanou práci na plantáži, ale už neprodukují vlastní potraviny, takže na místních trzích může dojít k nižší nabídce. V tu stejnou dobu do regionu dorazí vysoký počet nové pracovní síly a tím se ještě více zvýší poptávka po potravinách. V běžně fungující zemi by to nebyl problém, ale jak je zmíněno v kapitole 4.1.1 Potravinová bezpečnost v Etiopii je velký problém s distribucí potravin a tento tlak může vyvolat další potravinovou krizi.

Environmentální dopady

Na začátek bych podotkla, že environmentální dopady jsou brány z antropocentrického pohledu, tedy se zaměřuji jen na ty, které výrazně ovlivňují život místních obyvatel. Podle zákona z roku 2002 by měl každý investor před plánovaným projektem uskutečnit také Environmental Impact Assessment (EIA)²¹ A na základě tohoto zhodnocení vydává odpovědný orgán (*Environmental Protection Authority (EPA)* nebo jiná relevantní regionální environmentální agentura) autorizaci. (Neuvedeno, 2002) Poté je investor oprávněn projekt realizovat. Ovšem v praxi tento zákon moc nefunguje. Chybí dostatečné povědomí, kvalitní instituce, donucovací prostředky a závazek se strany vlády dodržovat tento zákon není nijak silný. Například v roce 2005 si EPA vyžádala od 80 investorů zhotovit EIA, ale pouze 2 si vyžádali bližší informace a zaslali dokumentaci. (Horne, 2011)

Ztráta místní biodiverzity, ke které dochází více způsoby. První způsob je **deforestation**, kdy dochází ke kácení či vypalování lesů za účelem pěstování plodin nebo pasení dobytka. V Etiopii mezi lety 2000 až 2005 každoročně zmizelo v průměru 141 000 hektarů lesa. (Mongabay, 20011). Vina je jak na straně místních farmářů, tak i na zahraničních investorech. Plánovanou rozsáhlou deforestaci můžeme uvést na příkladu dvou národních parků: Omo National Park a Mago National Park v regionu Jižní Omo. Zde vláda spolu s indickou a etiopskými společnostmi plánuje založení plantáží na cukrovou třtinu o celkové rozloze přes 240 000 hektarů. Z Národního parku Omo bude pro tyto účely vyhrazeno 90 000 hektarů a z Národního parku Mago 30 000 až 40 000 hektarů. Dohromady tedy bude muset být vyčištěno od původní vegetace přes 120 000 hektarů. (The Oakland Institute, 2011)

---

²¹ EIA je odborná expertiza, která bývá nařízená zákonem. „Jde o povinnost posoudit určité investiční záměry nebo činnosti ještě před jejich realizací z hlediska jejich vlivů na životní prostředí“ (Ústav pro ekopolitiku, o.p.s., 2007)

Tato akce bude mít negativní dopady i na sociální a ekonomické úrovni kdy místní obyvatelé přijdou o pastviny a s tím spojené živobytí. Také přijdou o zdroj stavebního materiálu, paliva, léčivých bylin, potravin ale i posvátných míst. Dle výzkumného týmu OSN přispívají lesy k zajištění potravinové bezpečnosti během krize. A to celé může vést k odchodu obyvatel z toho území, za alternativním výdělkem, přičemž mohou být přerušeny kulturní a sociální vazby na toto území.

Degradace půdy

Ta je způsobena intenzivní produkcí potravin ve formě monokultur. Kvůli nižší odolnosti těchto plantáží a pro vyšší zisky dochází k nadužívání pesticidů, herbicidů a hnojiv. V Etiopii je nedostatečná právní limitace²² používání chemických látek v zemědělství. Celý tento proces dále vede k znečištění řek, eutrofizaci, úbytku biodiverzity a negativnímu dopadu na lidské zdraví.

Úbytek vody v kontextu rozsáhlých zemských ploch

Etiopie má přibližně 3.6 milionu hektarů půdy, která by mohla být zavlažovaná. V současné době je však zavlažována jen 3 procenta zavlažované půdě se pěstují především plodiny, které jsou náročné na spotřebu vody a jsou určeny k exportu (bavlna, cukrová třtina a ovoce). Území s dostatečným zavlažovacím potenciálem jsou nejvíce vyhledávaná místa zahraničních investorů. Oaklandský institut provedl výzkum týkající se vztahu investorů k přečerpávání vody a zjistili, že samotným investorům je toto téma lhostejné. Navíc zde je opět selhání vlády, která nedostatečně vymáhá zákon. Společnost Saudi Star Agriculture Development Plc si v regionu Gambella pronajala kolem 500 000 hektarů, na kterých chce pěstovat miličku, cukrovou třtinu, olejnatá semena, kukuřici a rýži. A právě rýže je velmi náročná plodina na vodu, z tohoto důvodu je nutné vybudovat 30 kilometrů dlouhý zavlažovací kanál z jezera Alwero, protože voda z řeky Alwero stačí jen na zavlažení 1800 hektarů půdy.²³ Opět většina sklizně je určena k exportu a jen rýže horší kvality bude určena na domácí trhy. Na jednu stranu se udává, že by mohlo být sezónně zaměstnáno až 25 000 lidí ale na druhou stranu, kvůli těmto plánům musí být vystěhováni vesnice v okolí řeky, a tím pádem lidé přijdou o zdroj výdělku. Také se úbytek vodní biodiverzity, snížení hladiny řeky a jezera, menší možnosti zavlažování místními zemědělci jejich vlastních polí a tím ohrožení přilehlých nevystěhovaných komunit. (Horne, 2011)

---

²² Například provedená studie prokázala, že 18 z 96 insekticidů/nematocidů a 19 ze 105 fungicidů dovezených do Etiopie, pro využívání při pěstování okrasných květin, nejsou povoleny (McKee, 2007)

²³ „Etiopie je poměrně suchá země a dle mého názoru pěstovat rýži v tomto státě, je absolutně nevhodné“

4.2 Kambodža

Tento jihoasijský stát se rozkládá na rozloze 181 035 km², z toho je 176 520 km² půdy a 54 550 km² je kultivováno. (Food Agricultural Organisation Statistics, 2007) Kvalita půdy je, až na výjimky, spíše nižší kvality. Země se může pochlubit poměrně dobrým hydrologickým potenciálem, především pak řekou Mekong a jezerem Tonle Sap, jehož úroveň hladiny může v období dešťů vzrůst o více než 10 metrů. Se změnou výšky hladiny jsou spjaté opakující se záplavy, které jsou ovšem nezbytné pro kvalitní úrodu rýže. Nesmějí ale přesáhnout určitou mez. (World Bank, 2006)

Kambodža stejně tak jako Etiopie je řazena do zemí skupiny LDC. V Kambodži pracuje přes 60 procent populace v zemědělském sektoru a celkově se zemědělství v roce 2000 na HDP podílelo z 30 procenty. (Asian Development Bank, 2009) Nejdůležitější pěstovanou plodinu je rýže a nejvíce vyváženými plodinami jsou rýže, kaučuk, kukuřice a cukrová třtina. Kambodža má stále jednu z nejnižších úrovní zemědělské produktivity mezi státy Východní, Jihovýchodní a Jižní Asii. Nízká efektivita je způsobena nedostatečným systémem zavlažování, zastaralou technikou a možností dalšího vzdělávání.

Kambodžská vláda doufá, že přiláká dostatečný počet investorů v očekávání zvýšení zemědělské produktivity, zlepšení technologií a celkového zemědělského sektoru. Vládní plán je stát se největším vývozcem rýže na světě. (Sen 2009) Primární strategií pro snížení chudoby a zlepšení rozvoje země je právě skrz posílení zemědělského sektoru.

Jedním z rozvíjejících se odvětví v zemědělském sektoru je pěstování plodin určených na export do Evropských zemí na výrobu etanolu. Pěstuje se především jatropha a maniok. Investorem je korejská společnost ve spolupráci s Men Sarun Company.

V roce 2005 byla v zákoně zakotvena existence **Speciálních ekonomických zón** (Special Economic Zone (SEZ)). Projekty, které budou realizované v zónách, jsou oproštěny od daně z příjmu po dobu 9 let. Osvobozeny jsou i od daní za dovezené zařízení a stavebního materiálu, který bude využit pro stavbu infrastruktury v těchto zónách. Nejvyšší přímé zahraniční investice plynou z Číny (23.97%), která investovala především v poli rozvoje zdrojů, pěstování kaučuku a turismu. Druhý významný investor je Jižní Korea (10.68%) následována Malajsie, Taiwan, Hong Kong a Thajsko (Üllenberg, 2009).

Tabulka číslo 1: Přehled přímých zahraničních investic (FDI) v zemědělství za rok 2006

Druh investice	Rozloha v hektarech
Plodiny pro biopaliva	91 200
Dřevo	108 368
Potraviny	66 400
Tržní plodina	31 406
FDI v zemědělství - celkem	297 374

Zdroj: Ministry of Agriculture, Forestry and Fisheries, 2007

V roce 2008 byla populace přibližně 13.4 milionu s tím, že 80 procent žilo na venkově. V roce 2008 byla populace přibližně 13.4 milionu s tím, že 80 procent žilo na venkově. (National institute of Statistics, General census 2008) Více než 68 procent obyvatel žilo v roce 2004 za méně než 2 USD, přičemž 26 procent dospělé populace a 36 procent dětí pod 5 let bylo podvyživených. (ADB, 2009) Kambodžští zemědělci jsou závislí na sezonních deštích a pravidelně se opakujících se záplavám (především v kontextu pěstování rýže, která je velmi náročná na vodu). Zemědělci se setkávají se stejným problémem jako zemědělci v Etiopii a to je nedostatečná rozloha jejich polí. Více než 40

procent venkovských domácností má pole menší než 0.5 hektaru. Nejen, že velikost polí je nedostatečná ale zvyšuje se i počet rodin, které ztrácí přístup k půdě. V roce 1997 nemělo přístup 13 procent domácností, v roce 1999 to bylo 16 procent a v roce 2004 už 20 procent. Nárůst je zapříčiněn i vlastním rozhodnutím domácností půdu prodat a peníze investovat do nezemědělských aktivit. Přesto větší část bezzemků je tvořena rodinami demobilizovaných vojáků a navrátilců z Kambodžsko-Thajských hranic v období 1992-93, kteří se tam uchýlili před režimem Rudých Khmérů a mladé rodiny. Půda byla přidělena jejich rodičům avšak oni sami již nedostali právo k vlastní půdě. Menší, ale vzrůstající měrou má svůj podíl land grabbing Půda také nebyla udělena přibližně 1 milionu obyvatel, protože byla přednostně udělována rodinným příslušníkům místních autorit. (Deininger, 2011)

4.2.1 Potravinová bezpečnost

Dalo by se říci, že potravinová bezpečnost v Kambodži je naplněna, když je dostatečná produkce rýže. Na pomezí let 2006/2007 žilo v Kambodži přibližně 4,6 milionů osob pod hranicí chudoby. Většina z nich byla klasifikována jako skupina ohrožena chronickou potravinovou nestabilitou a přibližně 2,6 milionu obyvatel čelila potravinové deprivaci. Potravinová nestabilita se v tomto regionu za poslední 3 roky zhoršila v důsledku přetrvávajícího sucha. To vedlo mezi lety 2008/2009, kdy nižší úrodě rýže, dramatickému poklesu rybolovu, zvýšení cen potravin²⁴ a snížení úrovně příjmů. V roce 2011 sucha vystřídaly naopak rozsáhlé povodně, které zničily 200 000 hektarů rýžových polí - cca 10% celonárodní úrody. (Šťastná, 2012) V důsledku kombinace nedostatečných ekonomických příležitostí ve venkovských oblastech, omezeného přístupu k půdě pro malozemědělce, zaminovaných území, záborům půdy, nízkým výnosům, špatné infrastruktury a zvýšení cen potravin v posledních letech se zhoršil přístup domácností k potravinám. Kambodžský model potravinové nestability, je podobný tomu etiopskému v tom, že nestabilita zasahuje jednotlivé regiony (především se jedná o venkovské regiony), jen zřídka je postihnuta celá země. Podle mapy číslo 4. **Food Security Risk Index** v příloze je patrné, že Kambodža je na tom v oblasti potravinové bezpečnosti lépe než Etiopie, která je řazena do kategorie Extreme Risk, zatímco Kambodža je v kategorii **High Risk**.

4.2.2 Proč se Kambodža stala lákadlem pro investory?

V první řadě Kambodža má dostatek kvalitní půdy a vhodné klimatické podmínky pro rozvoj zemědělského sektoru. Plodiny je možné pěstovat po celý rok. Druhým důvodem je dostatek levně placené, nekvalifikované pracovní síly. Třetí faktor je příznivá vládní politika, která vítá zahraniční investory a nabízí jim výhodné podmínky pro podnikání. Také jako v případě Etiopie se jedná o různá daňová zvýhodnění. Vláda chce pomoci zahraničním investicím vylepšit svůj zemědělský sektor. Očekává, že dojde k přenosu technologií a zvýšení produktivity. (Üllenberg, 2009). Cena půdy také hraje významnou roli. Její cena je stále nízká a je poměrně jednoduché získat ekonomickou koncesi. Stručný přehled nejvýznamnějších investorů je uveden v příloze v tabulce číslo 2.

4.2.3 Historický přehled role vlády v pozemkových reformách

Po **francouzské kolonizaci** v roce 1863, Francouzi změnili tradiční využívání půdy v Kambodži a ustanovili je v nařízení **Land Act** z roku 1884. V něm bylo zakotveno právo vlastnit půdu. Změny bylo možné naplnit až v roce 1912, protože byly doprovázeny protesty místních farmářů. V roce 1930 byla většina rýžových polí registrována jako soukromé vlastnictví a obyvatelé také mohli půdu prodávat. Většina polí byla menších než 5 hektarů. (Greve, 1993) Ve svém záměru privatizace zcela nenaplnila

²⁴ Cambodia Development Research Institute uvedl, že během globální krize potravin vzrostla cena rýže až o 100 procent. (Turunen a kol., 2011)

očekávání, které byly do ní vkládány. V **post-koloniálním období** (1953-1975) se vláda snažila o další privatizace půdy, ale celý systém nebyl již tak úspěšný. V této době narůstal počet farmářů, kteří kvůli dluhům přišli o svoji půdu. Hospodaření bylo neefektivní s přibližným výnosem 1 tuna na hektar. Aby mohli splácet dluh, prodávali svoji úrodu pod cenou a naopak nakupovali za ceny tržní. (Meijers, 1994 in Sadera, 2002)

K další velmi výrazné změně v systému využívání půdy, která má dopady v současnosti, dochází v roce 1975, příchodem vlády komunistického **režimu Rudých Khmerů**, v čele s Pol Potem. Ve jménu své ideologie si vláda dala za cíl nastolit agrární společnost, která bude soběstačná především produkcí rýže. Obyvatelé byli přesídleni do venkovských oblastí, kde byli rozděleni do pracovních čt, podle věku a pohlaví a odesláni na různá místa, kde museli pracovat na poli nebo budovat infrastrukturu. To zapříčinilo, že rodiny byly od sebe odděleny a celá struktura byla zničena. Rudí Khmerové prohlašovali, že vše patří státu, tedy i děti. Během čtyř let vládnutí byli schopni zabít a umučit přibližně 1,3 milionu obyvatel (především se jednalo i učitele, vědce, lékaře, umělce, cizince a další odborníky) a další 1 milion zemřel na podvýživu. Půda byla zestátněna a všechny záznamy týkající se vlastnických práv byly zničeny. Tato pětiletá vláda uvrhla Kambodžu o několik set let zpátky a výrazně přispěla k současné špatné ekonomické situaci, která je ještě umocněna nedostatečným počtem vzdělaných a kvalifikovaných lidí.

V roce 1979 došlo k invazi vietnamské armády a svrnutí režimu Rudých Khmerů. **Vietnamská správa** trvala do roku 1989 (prakticky až do roku 1993, kdy stále byla přítomná vietnamská armáda). Obyvatelé se postupně začali opět vracet do měst a svých původních bydlišť. Začala se uplatňovat technika „kdo dřív přijde, ten dřív bydlí“. Díky rozsáhlé genocidě a absenci jakýchkoli dokladů týkajících se vlastnických práv bylo těžké určit, komu půda patřila. V tomto období se postupně začala tvořit legislativa a částečná legalizace vlastnických práv. Další úpravy legislativy byly až v roce 1989, kdy byla obyvatelům přiznána plná vlastnická práva k půdě včetně možnosti dědit. V 90 letech měly silný vliv na správu země Spojené národy, Mezinárodní Měnový Fond, Světová Banka a Asijská Rozvojová Banka. Díky jejich vlivu se schvaluje právo na soukromá vlastnická práva. V roce 1992 byl vydán první zákon o vlastnických právech k půdě - **Land Law**, který mimo jiné zrušil jakékoli práva na půdu vlastněnou před rokem 1979. Obyvatelé se mohou stát vlastníky půdy, které je určená k výstavbě obydlí. K zemědělské půdě mají obyvatelé právo držby, avšak nejsou její přímí vlastníci. Dále zákon zakazuje soukromě vlastnit lesy, rybářské oblasti, zavlažovací nádrže, doly, kulturní a historické památky, pagody, školy, hřbitovy, veřejné parky a kopce, předchozí státní budovy, půdu určenou k vybudování infrastruktury (silnice, železnice), řeky a moře. (MLMUPC Cambodia, 1992) Přestože práva byla zakotvena v zákoně, jejich aplikace v praxi byla zcela nedostatečná. Ke změně dochází v roce 2001, kdy je vydán nový pozemkový zákon. Kambodžská ústava garantuje každému občanovi, že *„všechny osoby, jednotlivci nebo kolektiv osob má právo k vlastnění půdy (pokud to není v rozporu s veřejným zájmem) Všechny Khmerské legální entity a občané mají právo vlastnit půdu.“* Půdu v Kambodži mohou vlastnit pouze její občané, pro cizince a zahraniční firmy je to zakázané. Společnost musí být vlastněna z 51 procent kambodžským občanem a mít sídlo v zemi. (MLMUPC Cambodia, 2002)

4.2.4 Současná pozemková politika

Podle zákona existují 5 kategorie vlastnického práva k půdě. **Státem vlastněná půda**, která je klasifikována buď jako **státní veřejný majetek** ten má být chráněn před komerčním využitím a sloužit veřejným zájmům. (zahrnuje lesy, řeky, přírodní jezera, přírodní zásoby stanovené zákonem atd.) Tato půda nemůže být pronajata ani prodána a není na ni možné udělit žádné koncese. V tomto případě může dojít k možnému rozporu zákona s praxí, kdy například vláda poskytne koncesi k výstavbě hydroelektrárny na řece, která spadá pod státní veřejný majetek, a tedy by neměla být vůbec využívána. Druhým ale je skutečnost, že když půda pozbude veřejného zájmu, může se přesunout do

kategorie státní soukromý majetek. Pokud tedy vláda nazná, že vyšší zájem je využívat půdu pro komerční účely de facto tomu nic nebrání. Druhá kategorii **státní soukromý majetek**, ten je určený pro ekonomické a sociální záměry s možností dlouhodobého pronájmu. Aby jednotlivci či investoři mohli půdu získat, musí si pro tyto účely obstarat ekonomické nebo sociální koncese. **Sociální koncese** (Social land concession, CLS) je určená pro chudé rodiny nevlastnící půdu za účel bydlení nebo zemědělství, pro vojenské veterány, přesídlence a pro oběti přírodních katastrof, Podle Národního strategického plánu pro rozvoj bylo mezi lety 2006 až 2010 vybráno téměř 10 000 domácností, které měly dostat kolem 5 hektarů půdy. (Bickel and Löhr 2011) Na sociální koncese byla vyčleněna area o 69 799 hektarů, ale pouze 13 297 hektarů bylo rozděleno. (Üllenber, 2009) Tento druh koncese nemůže být využíván pro komerční účely ale jen pro zajištění základních potřeb rodiny. V roce 2008 vznikly 5letý projekt **Land Allocation for Social and Economic Development** ve spolupráci Světové banky a GTZ Cílem projektu je zlepšit účinnost a transparentnost přerozdělování sociálních koncesí potřebným obyvatelům. Projekt počítá s rozdělením 10 000 hektarů pro 3 000 domácností. (World Bank) Některé nevládní organizace tvrdí, že sociální koncese mají spíše funkci dopomoci odstranit obyvatele z lukrativnějších pozemků, především z městských oblastí. V rámci sociální koncese je jim pak nabídnuta náhrada. (LICADHO 2009)

Ekonomické koncese²⁵ (Economic land concession, ELC) jsou čistě za účelem průmyslového zemědělství (kaučuk, palmový olej, kasava, rýže, sojové boby a tak dále). Maximální délka pronájmu je 99 let a maximální součet rozlohy pozemků, kterou může jednotlivec nebo firma vlastnit nemůže překročit **10 000 hektarů**.²⁶ (Land Law, 2001, article 52) Avšak v praxi tento zákon není stoprocentně dodržován. Toto tvrzení můžeme demonstrovat na poněkud složitém případě senátora za vládnoucí stranu, **Oknha Ly Yong Phatovi**. Senátor Phat vlastní společnost **Phnom Penh Sugar Company**, která získala v roce 2010 ekonomickou koncesi na pěstování cukrové třtiny o rozloze **8, 5000 hektarů**. V tuhle chvíli je to v souladu se zákonem, ale když postupujeme dále, zjistíme, že senátor je také vlastníkem investiční skupiny **L.Y.P Group Co, Ltd** (Westeröds skupiny 2010), která vlastní **Kok Kong plantation** cukrové třtiny s rozlohou **9 400 hektarů**. (CHRAC, 2010) L.Y.P Group vlastní také **Chup Rubble Plantation Co, Ltd** s rozlohou **17 720 hektarů**²⁷ a společnost **Kampong Speu Sugar Company**, která má plantáže o rozloze **8 245 hektarů**. Součet celkové rozlohy všech plantáží daleko přesahuje 10 000 hektarů, které jsou zákonem stanovené.²⁸ Stejně jako v případě Etiopie byla původně možnost rozhodovat o udělení práv k pronájmu prvně na regionální úrovni, avšak postupně se přesunulo na vládní úroveň.

Třetí kategorii je **soukromý majetek**, který může být vlastněn individuálními osobami nebo komunitou. Tento limit se vztahuje na jednotlivé osoby, ale také na společnosti (Saracini, 2011). K vyvlastnění půdy může dojít sice jen v jediném případě a to, pokud se jedná o veřejný zájem. Je ovšem diskutabilní co vše se dá klasifikovat jako veřejný zájem a co již ne. Pokud již dojde k vyvlastění, původní obyvatelé mají právní nárok na spravedlivou kompenzaci. Problémy naplňování kompenzací budou diskutovány níže

---

²⁵ Ekonomické koncese může udělovat pouze Ministerstvo zemědělství, lesnictví a rybolovu, (MAFF) Podle článku 5, vyhlášky 146, musí být každé udělení ekonomické koncese založené na následujících 7 kritériích, „1. nárůst zemědělské a průmyslové produktivity, prostřednictvím využívání nových technologií, 2. musí být vytvořena pracovní místa, 3. zlepšení životní úrovně obyvatel, 4. ochrana přírody a management přírodních zdrojů, 5. Vyvarování se a minimalizace sociálních dopadů, 6. vzájemná podpora mezi sociálními a ekonomickými koncesemi, 7. Zpracovávání surového zemědělského materiálu. (RGC 2005)

²⁶ To ale není dodržované např. čínská společnost The Green Rich Co Ltd. má pronajato v Koh Kong distriktu 60 200 hektarů (Üllenber, 2009)

²⁷ Rozlohu plantáže jsem se dozvěděla přímo z úst vedoucího provozu v přilehlé továrně zpracovávající kaučuk z oné plantáže. V době mé návštěvy plantáže jsem bohužel ještě nezpracovávala diplomovou práci, tak jsem tuto příležitost nemohla dostatečně využít.

²⁸ Kromě těchto skutečností je senátor Ly Yong Phat spojován i s dalšími společnostmi: Angkor Sugar (6,523 hektarů), The Tonle Sugar Cane Company (6,618 hektarů) a The Cane and Sugar Valley Company (6,595 hektarů). Tyto společnosti byly registrovány pod stejnou společností Thai sugar company.

Čtvrtou kategorií je **obecní půda** (Communal land) a **půda původních obyvatel** (Indigenous land)²⁹ Původní obyvatelé jsou oprávněni ke kolektivnímu držení půdy. Původními obyvateli jsou podle ústavy skupiny obyvatel, kteří sídlí na území Kambodži a sdílejí spolu shodné etnické, sociální, kulturní a ekonomické znaky, praktikují tradiční způsob života a kultivují půdu v jejich vlastnictví podle tradičního práva. Kambodža je relativně etnicky homogenní stát. Hlavní etnická skupina jsou Khmerové, kteří tvoří 96 procent populace. Zbývá 4 procenta jsou tvořené rozdílnými etnickými skupinami s odlišnými ekonomickými a sociálními charakteristikami. Nejchudší a nejmenší etnickou skupinou jsou Khmer Loeu, chunchiet, kteří obývají zalesněné horské oblasti v provincii Ratanak Kiri, Mondul Kiri, Kratie and Stung Treng. (World Bank, 2009) Tito obyvatelé jsou jedni z nejvíce ohrožených skupin land grabbingem, především z důvodu vysoké závislosti na lesním porostu a jeho sekundárních službách a kvůli jazykové bariéře, kdy nejsou dostatečně schopni porozumět požadavkům k registraci práv k půdě. Problém je také nedostatek místních autorit, které by zastupovali zájmy komunity u vlády.

Do vlastnictví spadá půda, která slouží ke kultivaci plodin, půda, která sice není aktuálně kultivována, ale slouží jako rezerva, a půda k obytným účelům. V tomto případě se na komunitu nahlíží jako na legální entitu a mohou žádat o kolektivní registraci. Důležitost půdy pro obyvatele nám dokazují například etnická skupina, žijící převážně v provincii Mondul Kiri. Tito lidé pořádají několik spirituálních ceremonií na uctění významnosti půdy. První ceremonie slouží k zajištění bezpečí během příprav půdy na farmažení. Druhá následuje po zasazení plodiny a slouží k přivolání dobré úrody. Třetí probíhá během dozrávání plodiny, čtvrtá je určena pro období sklizně a poslední ceremonie probíhá, když se úroda uskládá. Všechny ceremonie doplňuje obětování sklenice vína a zvířat, nejčastěji kuřat. To záleží na finanční situaci rodiny. V důsledku silné spirituální vazby obyvatele hůře snášejí velkovýrobu potravin. (UNDP, 2010) Půda původních obyvatel z velké části leží v oblastech lesů, která patří do státního veřejného majetku. Tento fakt stěžuje nárokovaní si půdy a oficiální udělení titulu.

Udělování titulu k půdě

V Kambodži v roce 2002 vznikl systém **Land Management and Administration Project** (LMAP), který sloužil k udělování titulů. Jeho cíle bylo snížit chudobu, poskytnout sociální stabilitu a stimulovat ekonomický rozvoj. Tento projekt zaznamenal úspěch, především v zvýšení kapacity ministerstva (Ministry of Land Management, Urban Planning and Construction), v rozvinutí legálního rámce v pozemkové správě a zpracování 1379 000 titulů. (NGO Working Group, 2009) Přesto, někteří kritici tvrdí, že projekt neposkytl dostatečnou jistotu nejvíce zranitelným skupinám. Další kritika se snesla na tempo udělování titulů, které je příliš pomalé. Projekt měl za cíl v hlavním městě udělit 198 000 titulů, ale na konci roku 2007 bylo uděleno jen 83 655. Zbytek žadatelů, kterým nebyl titul udělen, se ocitli pod hrozbou vystěhování. Současně s tímto systémem existoval i systém **Sporadické registrace** (Sporadic registration), jehož cílem bylo vyplnit mezeru mezi LMAP. Tento systém mohli využít jen občané, kteří měli oficiální potvrzení vlastnické práva. Nevýhodou toho systému, že aby bylo možné získat titul, musel být zaplacen poplatek v přibližné výši 25 procent z ceny půdy. (Land and Housing Working Group, 2009) Tento systém se v roce 2009 stal součástí druhého systému **Land Administration Sub-Sector Program** (LASSP)

---

²⁹ Přesná klasifikace rozdělení práv k půdě se v literatuře různí, někde jsou tyto dvě kategorie spojené do jedné pod souhrnným názvem soukromé vlastnické právo (Saracini, 2011).

Postup udělování titulu se liší podle skupiny obyvatel, kterým je určený.

a) Udělování titulu pro původní obyvatelstvo

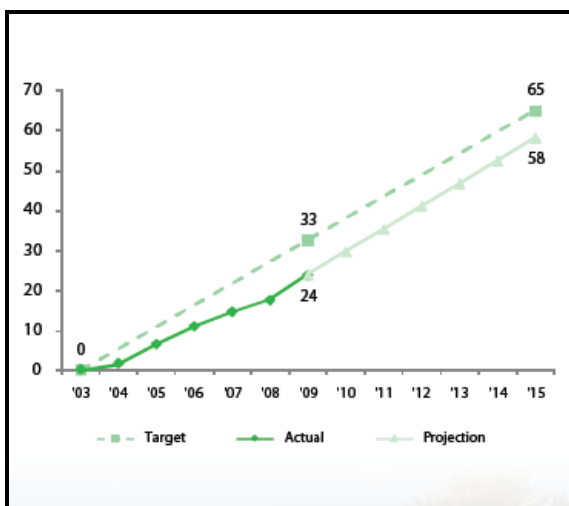
První krok je vzdělání obyvatel po právní stránce a poskytnutí informací týkajících se všech potřebných dokumentů k registraci. Druhý krok je sebe-identifikace, kdy obyvatelé deklarují, k jaké etnické skupině patří – toto je koordinováno nevládními organizacemi. Třetí krok je identifikace a ověření prohlášení Ministerstvem pro rozvoj venkova (Ministry of Rural Development, MRD). Každá rodina musí mít zástupce, který podá žádost o členství v jejich komunitě. Čtvrtý krok je návrhnutí předpisu, zahrnující soubor zúčastněných autorit a postupů pro vypracování komunitních stanov a posledním krokem je konzultace se zástupci vlády a dalších zainteresovaných subjektů za účelem přípravy všech dokumentů pro MRD. Tento celý proces obvykle zabere 12-13 dní. (Vann and Chantrea, 2010).

b) Aby konkrétní rodina získala titul k užívání půdy, musí splňovat následující podmínky

Každá rodina musí prokázat, že na pozemku žije více než 5 let a na zároveň na pozemku museli začít bydlet před 31. srpnem 2001. Vesničané jsou na společném setkání informováni a záměru udělování certifikátů a jsou seznámeni s nezbytnými požadavky, které musí být splněny včetně přípravy dokumentů. Dokumenty zahrnují prokázání pobytu, přesné vyměření pozemku, které provede odpovědný pracovník vlády. Poté jsou informace se jmény vlastníků, lokalitou a přesným zaměřením zpracovány a budoucí vlastník je stvrzuje vlastním podpisem. Tyto dokumenty se dále předávají na Ministerstvo pro rozvoj venkova. Pokud je vše v pořádku, je vydán oficiální certifikát opravňující k vlastnictví půdy. Celý tento proces je uskutečňován veřejně. (Sophannara, 2008)

Za období od možnosti žádat certifikaci k půdě bylo podáno 4.5 milionů žádostí. (Cooper, 2002) Na konci roku 2009 bylo uděleno 1 675 363 titulů k užívání půdy, z toho tři čtvrtiny jsou platné pro pozemky ve venkovských oblastech a jedna čtvrtina je platná pro městské pozemky. Tyto čísla reprezentují přibližně 24 procent ze všech parcel, které spadají pod možnost udělení vlastnického titulu. Přesto udělování certifikace stále provází nejasnost. Proces certifikace je pomalý a na poměry místních lidí drahé. Kvůli netransparentnosti smluv a nízké kapacitě úřadů se vytváří úrodné pole pro vznik korupce. A v neposlední řadě má nepružnost procesu certifikací vliv na zvýšení nejistoty k vlastnictví půdy a s tím spojené další negativní dopady.

Graf číslo 6: Aktuální a předpokládaný vývoj udílení titulů k vlastnickým právům k půdě za období 2003/2015 (v procentech)

Zdroj: Ministerstvo plánování, 2011

Velkým problémem v Kambodži je velmi nízké povědomí obyvatel o jejich právech k půdě. Mnozí ani nevědí, že mohou půdu vlastnit a případně na koho se mají obrátit. Tato skupina se proto stává vysoce ohroženou a o svoji půdu mohou velmi snadno přijít. Ovšem získat registraci je poměrně komplikované, proces je zdoluhavý, netransparentní, obtěžkán byrokracií a přesto, že rodina vlastní všechny potřebné dokumenty, není jisté, že práva obdrží včas. Častým problémem je i neinformovanost komunitního vůdce, který obyvatelům podává nesprávné informace, jak se stalo i v následujícím příkladě, kdy místní obyvatelé byli ujištěni, že není nutná registrace jejich půdy, o kterou ovšem posléze přišli. Nedostatečná kvalita příslušných orgánů, podkopává pozitivní pohled obyvatel na důležitost těchto registrací. Během redistribuce půdy obyvatelům hraje významnou roli místní správní orgán, který má právo rozhodnout nejen která z rodin půdu obdrží, ale také rozhoduje o velikosti, typu a lokalitě

Za rok 2006 bylo uděleno celkem 30 ekonomických koncesí zahraničním investorům. O celkovém počtu udělených ekonomických koncesí panuje poměrně vysoký nesoulad. Pole publikace vydané Světovou Bankou, vláda poskytla do roku 2010, 62 ekonomických koncesí o celkové rozloze 958 000 hektarů. Je nutné podotknout, že pokud je toto číslo reálné, v průměru by odpovídalo, že jedna koncese má rozlohu 15 000 hektarů. To ale porušuje zákonem stanovený limit maximální rozlohy 10 000 hektarů. (Deininger and Byerlee 2011). Na webové stránce Ministerstva zemědělství, lesnictví a rybolovu (MAFF) je uvedeno, že vláda uzavřela 85 kontraktů o celkové rozloze 956 690. Ale i v tomto případě připadá na jednu koncesi rozloha cca 11 000 hektarů.³⁰ Celkem 41 koncesí by mělo být dle Ministerstva zrušeno. V příloze je dostupná mapa číslo 2, zobrazující akvizice půdy v Kambodži.

4.2.6 Dopady land grabbingu v Kambodži

Obecně se dá říci, že dopady land grabbingu jsou na obě tyto oblasti velmi podobné. Byly identifikované další dopady land grabbingu. Stejně jako v případě Etiopie, zábory půdy mohou mít i v Kambodži dopady na **potravinovou bezpečnost**. V případě Kambodži můžeme pozorovat jisté rozdíly. Akutní nedostatek potravin se projevuje jen krátkodobě a v menší míře než je tomu v Etiopii. Z velké části je nestabilita zapříčiněna nedostatečnou úrodou rýže a ztrátou přístupu obyvatel k lesům, které částečně diverzifikují příjem rodiny. Z výzkumu provedeného ve 4 provinciích Kampong Thom, Kratie, Monduliri a Pursat vyplývá závislost místních obyvatel na lesním porostu. Pro téměř 40 procent chudých rodin a 30 procent středně příjmových rodin znamená možnost využívat jeho sekundární vlastnosti generování zisku. (Hansen k. et al. 2006)

Kompenzace

Dle zákona je vláda nucena odškodnit každého obyvatele v následujících třech situacích: 1) pokud je osoba ilegálně vystěhována prostřednictvím společnosti nebo jinou osobou, 2) pokud je osoba ilegálně vystěhována vládou, 3) pokud je osoba vlastníkem půdy nebo obydlí a je legálně vystěhován vládou z důvodu veřejného zájmu. V zákoně není přesně stanovená výše kompenzací, proto často dochází k neadekvátním nabídkám kompenzace, které se od sebe často liší.

Boeung Kak Lake, část hlavního města, byla nabídnuta k developerským účelům soukromým společnostem a vláda nařídila vystěhování místních obyvatel. Jako kompenzace jim byla nabídnuta částka 8 500 USD nebo byt umístěný 25 kilometrů od centra Phnom Penhu, (Aaslund, 2012) plus 500 USD. (Land and Housing Working Group, 2009) V tomto případě je nutné zmínit, že tržní cena

---

³⁰Ministerstvo zemědělství, lesnictví a rybolovu požádalo vládu o zrušení kontraktů, které převyšují maximální povolený rozsah, avšak stále k revizi smluv nedošlo.

pozemků, o které měla vláda zájem, několika násobně převyšují nabídnuté kompenzace. Z toho důvodu velká část obyvatel kompenzaci odmítla. (Lub, 2011)

Další případ se týká vystěhování 168 rodin žijících poblíž nemocnice Monivong v Phnom Penhu, byla kompenzace nabídnuta ve výši cca 20USD za metr², přičemž tržní cena byla 200 USD za metr. (Human Rights School, nedatováno)

V případě nuceného vystěhování obyvatel v oblasti Tumring v provincii Kampong Thom, byla přislíbena kompenzace ve formě náhradí půdy o rozloze 3 hektarů a blíže nespecifikovaná finanční částka. Z 663 rodin, které měly nárok na odškodnění 20 až 30 rodin uvedlo, že nedostaly finanční kompenzaci a 56 rodin nedostalo půdu. A ti kteří půdu dostali, neobdrželi titul k půdě. (Land and Housing Working Group, 2009)

Iniciativa Vše kromě zbraní

Organizace TNI, FIAN, APRODEV a kambodžské organizace BABC označují iniciativu Evropské Unie **EBA za jednu z příčin záborů půdy**, v kontextu produkce cukrové třtiny určené pro export na evropské trhy.³¹ Příkladem společností, které těží z této výhody, jsou Phnom Penh Sugar Co. Ltd. a Kampong Speu Sugar Co. Ltd, jejichž produkce je určena k exportu nebo anglická společnost Tate & Lyle. Ta koncem roku 2009 podepsala pětiletý kontrakt s thajskou společností Khon Kaen Sugar³² na nákup jejich veškeré produkce cukru v Kambodži za cenu 19 centů za jednu libru (0.45 kila). V červnu 2010 bylo exportováno 10 000 tun cukru v přibližné hodnotě 3.13 milion dolarů. Kontrakt byl posléze prodán americké společnosti American Sugar Refining, Inc. Také další thajská společnost Mitr Pohl plánuje pěstovat v provincii Oddar Meanchey cukrovou třtinu na 18 000 hektarech půdy, určenou k exportu na evropské trhy pod výhodu EBA. (Bangkok Post, 2008)

Migrace

Část obyvatele, kteří přijdou o půdu, jsou nuceni k migraci za prací do jiných částí země. Jedná se především o zemědělce, kteří ve většině případů nemají dostatečné technické znalosti a jsou méně vzděláni i v dalších oborech. Z toho důvodu se pro ně najít práci stává velmi komplikovanou záležitostí a postupně se propadají do stále vyšší chudoby. Pokud migruje celá rodina, může nastat problém s adekvátním přístupem k službám, jako je například zdravotnictví nebo vzdělání. To se týká především dětí migrantů, které nemohou pravidelně navštěvovat školu. V Kambodži byly zaznamenány případy, kdy se migranti dostali do konfliktu s místními obyvateli, poté co se usadili na půdě, která byla jen zdánlivě nevyužívána. Jde především o pastviny a okolí lesů, které lidé využívají pro sběr dřeva, rostlin nebo lovu.

Konflikty mezi vládou a ochrannými složky na straně jedné a obyvateli na straně druhé.

Čím dál více jsou v Kambodži registrované konflikty mezi vládními složkami a místními obyvateli. V roce 2007 došlo k 1 246 pozemkovým sporům, ve kterých bylo zapojeno 6 641 domácností a jednalo se přibližně o území o rozloze 2 394 hektarů.³³ (National Strategic Development

³¹ TNI - Transnational Institute of Policy Studie, FIAN - FoodFirst Information and Action: Network

http://www.tni.org/sites/www.tni.org/files/download/european_union_and_the_global_land_grab-a5.pdf

APRODEV - The Association of World Council of Churches related Development Organisations in Europe

<http://www.boycottbloodsugar.net/wp-content/uploads/2012/06/APRODEV-Policy-Brief-on-HR-and-Trade-Cambodia-FINAL-1.pdf>

BABC - Bridges Across Borders Cambodia <http://babcbombodia.org/developmentwatch/cleansugarcampaign/bittersweet.pdf>

³² V této společnosti opět figuruje jako dvaceti procentní spoluvlastník senátor Ly Yong Phat.

³³ - „47 procent sporů je mezi příjemci ekonomických koncesí a dotčenými obyvateli, 30 procent sporů se týká státní půdy nebo rozsáhlých rozvojových projektů.“

Plan 2006-2011, 2007) Nejedná se jen o zemědělskou půdu ale i o území v hlavním městě Phnom Pehnu, které se díky svému rozvoji a přílivu zahraničních turistů stává více a více atraktivním místem. Z toho důvodu dochází k masivní výstavbě infrastruktury a především přestavbě a rekonstrukci centra města. Developerské firmy v tomto vidí zajímavou příležitost a žádají stále více místa pro výstavbu nových multifunkčních center. Lidé, bydlící v centru se stávají nežádoucí a vláda se je snaží přesunout na okraj města. Jak přibývá takto postihnutých obyvatel, přibývá i konfliktů. Já sama jsem byla svědkem výsledku konfliktu, který se udál 3. lednu 2012 přímo v hlavním městě Phnom Pehnu, konkrétně se jednalo o část města Borei Keila. Přibližně 300 rodinám byly zničeny domy a ony samy byly za asistence policie násilně vyhnány. V roce 2010 se vláda, investoři a místní obyvatelé dohodli, že investoři pro všechny rodiny, cca 1720, vybudují celkem 10 obytných domů, do kterých se přesunou a na místě jejich původních domů, bude vystavěno nové centrum. Problém nastal, když investor postavil jen 8 obytných domů a zbývajících 300 rodin, se nemělo kam přestěhovat. I přesto došlo k vystěhování obyvatel. Během incidentu bylo zraněno nejméně 12 lidí včetně 1 policisty a přibližně 10 osob bylo zatčeno. (LICADHO, 2012)

V roce 2006 získaly tři zahraniční společnosti³⁴ ekonomické koncese o celkové rozloze 30 000 hektarů v provincie Kratie. Dopady na vesnici O Tanoeng jsou patrné. Část rýžových polí byla situována v oblasti, která spadala pod ekonomickou koncesi, takže si společnost na ni činila nárok. Nejvýraznější negativní dopad na obyvatele měla skutečnost, kdy 855 hektarů lesního porostu bylo zařazeno do koncese. Tím velká část obyvatel přišla o částečný zdroj příjmů. Další problém byl, že majitelé dobytka ztratili přístup k tradičním pastvinám. Společnost na ochranu svých polí vykopala příkopy, ve kterých ale zemřelo několik kusů dobytka místních farmářů. Společnost také zablokovala místní silnici pro své účely a po vesničanech požadovala platbu za její používání, seznam jmen uživatelů a otisky prstů. To ale podle zákona udělat nesmějí. Silnice a přístup k vodním zdrojům musí být bezplatně zpřístupněn. (United Nations 2007) Znepřístupnění se dotklo i vodních zdrojů, kdy byl zahrazen potok, který obyvatelé využívali k zavlažování svých rýžových polí a jako pitnou vodu pro domácnosti. Na společném setkání vesničanů, zástupců společnosti, vládních autorit v doprovodu ozbrojených složek, zástupce guvernéra prohlásil: „že les, který byl zabrán, nebyl využíván a půda byla degradována. Navíc tyto projekty přinesly nová pracovní místa, společnost zlepšila místní infrastrukturu a přispěla k snížení chudoby v regionu.“ Obyvatelé se s jeho názorem neztotožňují. Problém spočívá i v tom, že místní obyvatelé nechtějí pracovat pro Číňany. Vesničané se vyjádřili takto:

“Číňané přišli a vzali khmerskou zem a požadují po khmerském lidu, aby pro ně pracovali jako otroci, i kdybych měl zemřít, nikdy nebudu pracovat pro ty zloděje půdy“ Pan. S., obyvatel O Tanoeng.

“Nikdy nebudu pracovat pro tuto čínskou společnost a ani mým dětem nedovolím, aby pro ně pracovaly“ Podobný komentář měl i pan S. M., obyvatel O Tanoeng.

“Vláda nejspíš chce, aby tyto lidé pracovali na své vlastní půdě pro cizince, spíše než aby byli nezávislí“ Pan. T., obyvatel vesnice O Tanoeng.

Nakonec se místní obyvatelé dohodli se společností o posunutí hranice o 500 metrů od jejich polí. Momentálně je hranice posunuta jen o 100 metrů. (Neef 2012)

- 35 procent sporů se týká zavlažovaných zemědělských ploch, 22 procent se týká nezavlažované zemědělské půdy a 25 procent půdy, která je určená k vybudování obydlí.“ National Strategic Development Plan 2006-2011, 2007)

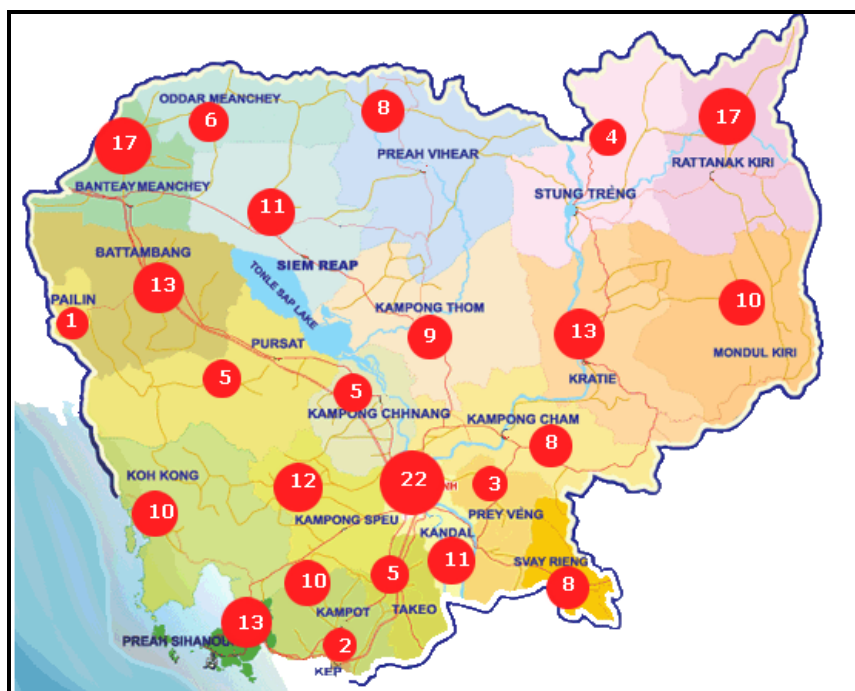
- V 68 procentech jsou zapojeni do konfliktu místní autority a 76 procent těch, kteří chtějí získat půdu, používá kombinaci uplácení, síly a podvody.

- V 65 procentech konfliktů je použito vyhrožování, násilí a zastrasování.“ (NGO Forum on Cambodia Land, 2008)

³⁴ Green Island Agricultural Development Co., Ltd; Global Agricultural Development) Co., Ltd, a Asia World Agricultural Development Co., Ltd.

Mapa číslo 1: Přehled zaznamenaných pozemkových konfliktů mezi lety 2007 až 2011

Zdroj: The Cambodian Center for Human Rights - portál, nedatováno

V příloze se nachází mapa číslo 3., která ještě blíže zobrazuje místa, kde došlo ke konfliktům.

Nucené vystěhování

V Kambodži je podstatně jiná situace, než je tomu v Etiopii. V Etiopii se nucené vystěhování týká hlavně vesnického obyvatelstva, kdežto v Kambodži, kromě vesnického obyvatelstva je ve velkém rozsahu postihnuté i obyvatelstvo hlavního města. V Phnom Penhu bylo mezi lety 1990 – 1996 vystěhováno 3100 rodin, mezi 1997-2003 to bylo 9200 rodin a mezi 2004-2008 se už jednalo o 14300 rodin (Land and Housing Working Group, 2009). V celkovém součtu se jedná o 133 000 lidí a přibližně dalších 150 000 žije pod hrozbou vystěhování. Téměř 56 procent dostupné orné půdy je dáno soukromým společnostem (Saracini, 2011).

V Kambodži dochází k postupnému zhoršování situace. Podle organizace LICADHO se situace výrazně zhoršila v období 2011 – 2012. Kdy během středu zemřeli celkem 3 lidé a několik desítek lidí bylo zraněno. K dalšímu závažnému incidentu došlo 17. května 2012 ve vesnici Kratie, kdy během násilného středu vesničanů s vojáky byla zastřelena 14letá dívka. V tomto případě konflikt vznikl na popud společnosti Casotim, podle které byli obyvatelé na území, ke kterému Casotim dostal ekonomickou koncesi. Ochráncům práv a novinářům byl přístup na území odepřen. Provinční guvernér Sar Chamrong, útok obhájil tím, že vesničané byli sami ozbrojeni noži a sekerami. Dle organizace LICADHO oficiální hranice koncese je 15 kilometrů od vesnice, proto je požadavek společnosti sporný. (LICADHO, 2012)

5. Občanská společnost

5.1 Vývoj občanské společnosti v Etiopii

Dlouhá historie feudální monarchie a tuhý Marxistický režim za sebou nechal značně nevyvinutou občanskou společnost. První náznaky vzniku moderních civilních organizací se začaly objevovat už v 30 letech 20. století. K dalšímu rozvoji dochází v 60 letech, kdy první mezinárodní a místní nevládní organizace začínají fungovat. Během hladomorů v na přelomu let 1973/74 a 1984/85 přejímají NGOs roli hlavního hráče v poskytování humanitární pomoci. Vláda Dergu (1974 -91) je nucena NGOs určitým akceptovat ale organizace nedostávají podporu vlády, tak aby se mohly kvalitně rozvíjet. Začátkem 90. let 20. století byly nevládní organizace zastoupeny především mezinárodními rozvojovými agenturami, které byly tolerovány vládou a humanitární odnože opozičních skupin operujících mimo dosah vlády. Během 90. let počet organizací prudce narůstá a koncem roku 1998 je již zaregistrovaných 240 mezinárodních a místních nevládních organizací. V důsledku vysokého nárůstu organizací a špatné společné koordinaci se vláda rozhodla zpřísnit pravidla pro registraci. Vládě se nelíbily především vysoké náklady na provoz, nadhodnocená efektivita, vysoká závislost obyvatel na poskytovaných službách a nízká kontrola vlády. V pozadí by se daly nejspíše identifikovat i další důvody, jako například odstranění nepohodlných nevládních organizací, které příliš kritizují vládu a otevřeně vymáhají dodržování lidských práv. Nejaktivnější etiopská organizace v kritice proti vládě **The Ethiopian Human Rights Council**, na to doplatila v 90. letech dočasným pozastavení platné registrace. I další organizace se potýkaly s komplikacemi způsobených vládou ale i s nedostatečnou kapacitou, vnitřní organizací a efektivností. Dalším negativem bylo, že většina organizací sídlila hlavním městě Adids Ababa. (Clark, 2009)

Naprostě nový směr nabírá rozvoj občanské společnosti v roce 2009 s uvedením nového zákona. Jak je zmíněno v kapitole 5.1 práce nevládních organizací se velmi stěžuje a mnohé z nich zanikají. Dle slov analytičky potravinové bezpečnosti Glopolisu Dagmar Milerové Práškové „se práce lokálních nevládních organizací stává velmi náročná a nebezpečná.“³⁵

Přístup vlády k nevládním a neziskovým organizacím (NGOs) byl vždy v opozici. Už během 90. let vláda komplikovala a prodlužovala oficiální registrace. Toto tvrzení můžeme doložit na případu jedné z největších etiopských lidsko-právních organizací **The Ethiopian Human Rights Council (EHRC)**, které byla umožněna registrace až po sedmi letech od jejího vzniku. Nebo **Ethiopian Free Press Journalists Association**, která vznikla v roce 1993, ale oficiálně byla vládou zaregistrována až v roce 2001. Další případ se stal organizace **Ethiopian Women Lawyers Association (EWLA)**, která v roce 2001 kritizovala Ministerstvo spravedlnosti za nedostatečná opatření vůči obžalovaným osobám z násilného porušování ženských práv a za nedostatečnou nezávislost soudnictví. Reakcí vlády bylo dočasné uzavření kanceláří organizace s odůvodněním, že jejich aktivity přesahují jejich mandát působnosti.

V Etiopii v roce 2009 začal platit jeden z nejvíce kontroverzních zákonů „**Proclamation to Provide for the Registration and Regulation of Charities and Societies (CSP)**“ upravující pravidla pro nevládní a neziskové organizace. Mnohé mezinárodní organizace (Human Right Watch (HRW), Amnesty International (AI)) uvedlo, že tento zákon byl vydán především pro vyšší kontrolu a lehčímu uplatňování restrikcí vůči nevládním organizacím v zemi. Zákon kriminalizuje ty organizace, které se zabývají ochranou a prosazováním lidských práv ve všech oblastech (např. zrovnoprávnění žen, pozemková práva, dětská práva či řešení konfliktů) a zároveň jsou financovány více jak z 10 procent ze zahraničí.³⁶ Pro zahraniční nevládní organizace platí také zákaz aktivit v lidsko-právní oblasti. To

³⁵ Osobní sdělení prostřednictvím emailové komunikace

³⁶ Například nevládní organizace EWLA musela z důvodu zahraničního financování propustit přibližně 75 procent zaměstnanců. Tato organizace byla jednou s nejvýraznějších v oblasti ochrany ženských práv. (Davison, 2012)

znamenal, že organizace jako HRW a AI nemohou operovat v Etiopii, protože podle zákona potřebují licenci, ale tu nemohou získat. Podle organizace Amnesty International měl tento zákon devastující účinek na lidsko-právní nevládní organizace, které téměř všechny zanikly, protože byly z velké části závislé na financování ze zahraničních zdrojů. (Davison, 2012) Co se týče financování místních organizací etiopskou vládou, existují přísné restriktce. Například veřejné jsou umožněny jen s povolením Agentury, jinak jsou zakázány. Dále organizace, které mají hrubý příjem za jedno účetní období nižší než 50,000 Etiopských birrů, cca. 3000 USD, jejich majetek může být přerozdělen do jiných organizací nebo upraveny jejich pravidla a projekty. (Ministry of Foreign Affairs, 2009)

24. prosince 2008 na fóru k vyhlášení tohoto nového zákona okomentoval jeho potřebnost vedoucí Zenawiho kabinetu takto: „*Potřebujeme sociální rozvoj. Pozveme NGOs k tomu aby dělaly tuto práci, ale jejich role není chránit práva občanů. Tato role je na straně vlády. Je to interní záležitost.*“ V tomto kontextu bych si dovolila tvrdit, že vláda nemá opravdový zájem na participaci nevládních organizací v ochraně práv svých občanů.

Zákon také obsahuje ustanovení, které dává vládní agentuře, „*The Agency to supervise charities and societies*“ téměř neomezenou pravomoc ke kontrole všech dokumentů vybrané organizace. Zaměstnanci jsou povinni poskytovat jakékoli informace týkající se chodu a aktivit, které si tato agentura vyžádá. Nebo na základě svého přesvědčení, že organizace není správně řízena, mohou omezit funkci organizace či nakládání s majetkem. (Ministry of Foreign Affairs, 2009)

NGOs mají potom dvě možnosti jak se zachovat.³⁷ Zaprvé, pokud nechtějí přijít o zahraniční zdroj financování, musí se znovu zaregistrovat jako zahraniční organizace, která ovšem nemůže mít aktivity týkající se lidských práv. Druhá cesta je, že organizace pozastaví partnerství se zahraničními donory. Pakliže to udělá, může uskutečňovat projekty na ochrany a podporu práv občanu ale s tím, že přijde o vysokou část rozpočtu. Někdy se může jednat i o 99 procent jako v případě EHRCO.

Dalším zásahem do chodu NGOs je zákonem stanovené koho zákon nemusí akceptovat jako osobu, která se registruje zároveň s organizací. Na toto nařízení mohou doplatit lidé, kteří v minulosti byli odsouzeni za různé protivládní skutky a nyní nemohou založit organizaci. (Ministry of Foreign Affairs, 2009)

V důsledku restrikcím vůči nevládním a neziskovým organizacím došlo k tomu, že jen malé procento se zabývá ochranou práv obyvatel v kontextu pozemkových práv. Téměř většina dostupných informací o situaci v zemi je ze zahraničních zdrojů. Zajímavá je i skutečnost, že některé etiopské organizace jsou na zahraničních webech uvedeny v sekci organizací zabývajících se dodržování práv v oblasti pozemkových práv avšak na jejich webových stránkách (pokud tedy existují) není o této činnosti ani zmínka. V Etiopii je toto téma velmi citlivé a organizace, které se tím zabývaly nebo zabývají, čelí častému politickému tlaku. V porovnání s Kambodžou se dá říci, že v Etiopii neexistuje organizace, která by se výhradně zabývala touto problematikou. Ve většině případů se jedná jen o přidruženou aktivitu a ještě k tomu podanou, takovým způsobem aby jí nebyla dána velká publicita.

Druhý zákon, který ohrožuje svobodu slova a ochranu lidských práv je **anti-teroristický zákon** vydaný také v roce 2009. V zákoně je problematický vágně definovaný pojem teroristický akt³⁸ Zákon dovoluje trestně stíhat kohokoli, kdo podporuje a podněcuje k teroristickému aktu. Ochránci práv a

³⁷ Jsou myšleny ty organizace, které přijímají finanční podporu ze zahraničí.

³⁸ Dle definice jse jedná o jednotlivce nebo skupinu, kteří mají za účelem naplnění svých požadavků (politických, náboženských nebo ideologických) v úmyslu použít nátlaku na vládu, zastašování veřejnosti nebo její části a destabilizovat či zničit základní politiké, ustávní, hospodářské a sociální instituce v zemi. (Ethiopian Law Network, nedatováno)

nevládní organizace se bojí jeho zneužití. Kdy kritici vlády a obhájci lidských práv mohou být vládou nařčeni z podpory terorismu a uvěznění.

Podle Vysokého komisaře OSN pro lidská práva Navi Pillayová zákon přinesl nejistou situaci novinářům, obráncům lidských práv a vládním kritikům. „*Je ohrožena jejich svoboda slova a sdružování se a zákon vede k zastrahování*“ (Pillayo, 2012) Proti zneužívání zákona také vystoupila skupina nezávislých expertů OSN na lidská práva. Poukázali na případ odsouzení 3 etiopských novinářů a 2 opozičních politiků na přelomu roku 2011/2012 k odnětí svobody mezi 14 lety až doživotním podle anti-teroristického zákona. Poté následovalo další odsouzení 2 švédských novinářů na 11 let a dalších 24 obžalovaných čekalo na soud. (Ferré, 2012)

5.1.1 Přehled etiopských nevládních organizací

Jak je zmíněno již v kapitole 4.1.5, implementace měla významný dopad na nevládní sektor. Došlo k výraznému úbytku organizací a k limitaci jejich práce v oblasti land grabbingu je velice limitována. Z důvodu absencí internetových zdrojů je velmi obtížné vytvořit seznam místních NGO. Zvláštním rysem je, že mnohé organizace jsou zahraničními organizacemi popisovány, jako zabývající se problematikou land grabbingu a obhajoby pozemkových práv obyvatel, avšak na jejich webových stránkách nejsou o těchto aktivitách žádné informace. V tomto případě se dá jen spekulovat, zdali je to způsobené obavami před případnými restrikcemi a šikanou ze strany vlády. Tyto organizace jsem do vytvořeného přehledu nezahrnula, protože se nejedná o podložené informace.

Pokud porovnáme přehledy obou zemí, je zcela evidentní, vyšší počet NGO v Kambodži a také vyšší otevřenost a množství poskytovaných informací.

The Ethiopian Human Rights Council (EHRCO)³⁹

Tato organizace byla založena v roce 1991 a byla jednou z nejvíce aktivních a největších organizací. Avšak po uvedení zákona v platnost došlo k zmrazení jejího účtu. Z tohoto důvodu byli nuceni uzavřít devět z dvanácti kanceláří a propustit přibližně 85 procent zaměstnanců. V současné době je tato organizace jedna z mála, která se otevřeně hlásí k problematice pozemkového práva a snaží se upozornit na porušování lidských práv. V současné době jejich aktivity v oblasti land grabbingu spočívají především v monitoringu konfliktů, sbírání důkazu a tvorbě pravidelných zpráv. Z důvodu nižších finančních příjmů, musely být zrušeny různá školení na podporu a šíření povědomí o lidských právech.

³⁹ Oficiální webová stránka <http://www.ehrco.org>

Action for Development (AFD)⁴⁰

Action For Development je etiopská charitativní organizace, která se vyvinula z kampaně „The Freedom from Hunger Campaign/ Action for Development“⁴¹ koordinovanou FAO v 80 letech. Organizace se oficiálně zaregistrovala v roce 1997. V současné době má organizace 6 projektů. První se týká podpory zvýšení a diverzifikace příjmů, redukce zranitelnosti a zvýšení potravinové bezpečnosti. Druhý projekt se zabývá zlepšením přístupu obyvatel k základním službám. Třetí projekt se zabývá posílením dobrého vládnutí prostřednictvím šíření povědomí o základních právech a možnostech jak je vymáhat. Čtvrtý projekt se zabývá zlepšením životní situace marginalizované části obyvatel (HIV pozitivních, žen a starých lidí). Pátý projekt je zaměřený na snížení zranitelnosti přírodními katastrofami. Poslední projekt řeší vniklé konflikty mezi pastevci, které byly způsobeny i násilným přestěhováním obyvatel. Také se zaměřují na šíření povědomí o nároku na půdu mezi obyvateli a případnou obhajobu, kde došlo k porušení práva.

Movement for Ecological Learning and Community Action (MELCA)⁴²

MELCA byla založena v roce 2004. Jejich cílem je zlepšení kvality ekosystému, oživit kulturu a zlepšit životní úroveň komunit. Jejich aktivity se nezaměřují přímo na otázku land grabbingu ale určitou formou se její aktivity dotýkají tohoto problému. Jejich hlavní projekty se zabývají zavedením ochrany přírody do praxe, s tím, že se i zaměřují na využívání půdy a negativní dopady rozsáhlých akvizic půdy a pěstování biopaliv. Jejich snahou je zvýšit povědomí u místní vlády a nasměrovat je k udržitelnému hospodaření a zefektivnit využívání EIA při tvorbě nových projektů

⁴⁰ Oficiální webová stránka <http://www.afd.org.et>

⁴¹ Kampaň měla za cíl zvýšit potravinovou bezpečnost a udržitelnost živobytí komunit v oblastech náchylných k suchu. Kampaň v sobě zahrnovala rozvoj zemědělství, rozšíření základních sociálních a ekonomických služeb, budování kapacit a generování příjmů.

⁴² Oficiální webová stránka: <http://www.melca-ethiopia.org/>

Action Professionals' Association for the People (APAP)⁴³

Tato organizace vznikla v roce 1993 za účel poskytování právní služby vyloučeným jinak znevýhodněným skupinám ve společnosti. Jejím cílem bylo, poskytnou obyvatelům dostatečné informace týkající se jejich ekonomických, sociální a kulturních práv. V letech 2000-2004 se APAP zaměřila na boj proti korupci, politické a legislativní nedostatky vlády a posílení kapacit místních autorit. Po roce 2007 se opět zaměřuje na ochranu lidských práv. V problematice land grabbingu se ve spolupráci s Mercy Corps Scotland zabývala projektem na zlepšení přístupu obyvatel k vlastnímu bydlení. Obyvatelé byli školeni v oblasti pozemkového práva a v získávání registrace k půdě. Bohužel po zavedení nového zákona o nevládních organizacích (CSO) nebyla APAP schopna celý tento projekt implementovat. Neschopnost implementace byla způsobena v důsledku financování ze zahraničních zdrojů.

Ethiopian Women Lawyers Association (EWLA)⁴⁴

Tato organizace byla založena v roce 1995 etiopskými právníčkami. Posláním organizace je podpora ekonomických, politických, sociálních a občanských práv včetně pozemkového práva. Ve své práci se zaměřují na především na ženy, které mají zhoršený přístup k půdě. EHRC považuje přístup žen k půdě, za klíčový. A jejich aktivita je zaměřena na obhajobu a snahou o vynucení toho práva. Bohužel stejně jako v případě EHRC došlo k zmrazení finančních účtů této organizace a tím byl její funkce výrazně ovlivněna. Došlo k propuštění a omezení provozu jednotlivých kanceláří.

Solidarity movement for new Ethiopia (SMNE)⁴⁵

Tato organizace vznikla v roce 2008 a její cílem je vytvořit jednotu napříč etiopskými etniky a zarazit porušování lidských práv se strany vlády. SMNE sdružuje diaspory etiopských obyvatel po celém světě. Pracují převážně mimo Etiopii, proto je jejich práce více osvobozena od tlaku vlády, a může si dovolit být více kritická. Aktivity jsou zaměřené na zvyšování povědomí o problémech Etiopie. Jeden z jejich projektů je globální kampaň, zaměřená na mezinárodní společenství s cílem otevřít dialog o problémech Afrického rohu a jeho řešení. Další projekty se zabývají šířením povědomí o lidských právech mezi Etiopany ale i celosvětově. Jedna z aktivit tohoto projektu je vytvoření rádia „Voice of Ethiopia“, které by mělo být dostupné ve všech regionech Etiopie. V oblasti land grabbingu sbírají a publikují informační materiály, také mají v plánu informační kampaně a školení. Bohužel informace na webu nejsou dostatečné, projekty jsou popsány jen velmi stručně případně v amharštině.

⁴³ Oficiální webová stránka: <http://www.apapeth.org/index.htm>

⁴⁴ Oficiální webová stránka organizace nefunguje a velmi omezené informace jsou dostupné na stránce <https://www.facebook.com/groups/8467616739/>

⁴⁵ Oficiální webová stránka <http://www.solidaritymovement.org/index.php>

5.2 Vývoj občanská společnost v Kambodži

Kambodžská tradiční společnost byla založená na tzv. „**Pagoda-based associations**“, které podporovaly sociální služby a měly silnou účast na vesnické úrovni. Ty přežily i režim Rudých Khmerů a fungují i v současnosti. Přímou ale nejsou spojené s rozvojovými projekty a nevládními organizacemi. Další s formou rozvoje občanské společnosti jsou „**Community-based organizations**“. Tyto organizace jsou přímo spojené s rozvojovými projekty a jsou zaměřeny na určité skupiny obyvatel (ženy, penzisté) a činnosti (zemědělství, rybolov atd.). Na počátku roku 1990 již vznikají první nevládní organizace, které jsou financovány především zahraničními donory. V současné době v zemi působí mnoho těchto organizací, které fungují napříč všemi tématy, ale jejich zázemí není stále dostatečně silné, aby byly schopné dostatečně působit na vládu, především se to týká oblasti lidských práv. Čím více rostla kritika vlády, tím více se vláda začala stavět do opozice proti těmto nevládním organizacím. Největší obavy nevládních organizací se týkají dodržování zákonů, především v oblasti pozemkového práva, lesnického práva, ochrany životního prostředí a využívání přírodních zdrojů. (Asian Development Bank, nedatováno)

Spolupráce nevládních organizací a vlády není v problematice pozemkového práva příznivá. Nedochází k žádné bližší spolupráci, namísto toho se zaměstnanci a obhájci lidských práv stávají pro vládu nepohodlnými a stále častěji jsou terčem různým perzekucí. Ze strany vlády prostřednictvím státních ozbrojených složek a soudnictví dochází k šikaně pracovníků. V mnoha případech se jedná o opakované výslechy, věznění, bití, zastrašování a vyhrožování. Při registraci jejich organizací jsou vyžadovány složité byrokratické procesy za účel neposkytnutí registrace a tak omezení funkčnosti organizace. Případně byly kladeny překážky pro společné aktivity. 7. září 2011 Cambodian League for the Promotion and Defense of Human Rights, Community Legal Education Center, Cambodian Center for Human Rights a zástupce Úřadu vysokého komisaře OSN pro lidská práva byli pozváni na schůzku se zástupcem Sandan Districtu v Kampong Thom provincii, kde probíhalo školení týkající zvyšování povědomí o lidských právech. S odůvodněním, že organizace nemají v provincii kanceláře, musejí okamžitě se školením přestat a získat zvláštní povolení. V zákoně ale toto nařízení není. Jedná se opět o formu nátlaku. Během školení byli pracovníci ohrožováni ozbrojenými policisty, kteří je nutili akci ukončit. Pod pohruškou násilí bylo školení zrušené. (LICADHO. 2011)

Další forma útlaku a zastrašování se děje prostřednictvím politicky vykonstruovaných soudních procesů. Než se kauzy dostanou před soud, mohou ve vazební věznici strávit i několik měsíců. Nejméně 235 žalob z kriminálního chování bylo podáno proti lidsko-právním aktivistům v roce 2009 a 147 z nich bylo zatčeno a uvězněno. (ADHOC, 2009) Aktivisté bývají obviňováni z trestných činů, jako je pomluva, dezinformace, podněcování proti vládě či jiné podobné lehce zneužitelné činy.

5.2.1 Přehled kambodžských nevládních organizací

V této kapitole budou rozepsány kambodžské nevládní organizace, jejich činnost se nějakým způsobem dotýká problematiky land grabbingu. Podle Terezy Hronové z Člověk v Tísni, která měla možnost navštívit, některé níže popsané organizace, není postavení těchto organizací příliš silné. Vláda se na tyto organizace neohlíží a je pro těžké prosadit své návrhy a doporučení vládě, jak by měla zamezit porušování lidských práv v oblasti pozemkového práva.

Cambodian League for the Promotion and Defense of Human Rights (LICADHO)⁴⁶

Tato nevládní organizace byla založena v roce 1992 za účel ochrany občanských, politických, ekonomických a sociálních práv Kambodžanů. Organizace monitoruje vládní činnost a soudnictví a analyzuje případy, kde dochází k porušování práv. Cílem jejich projektů je chránit a pomáhat obětem, prostřednictvím série činností jako je monitoring a vyšetřování případů, kde došlo k porušení práv občanů. Po zjištění problému poskytují přímou pomoc a obhajobu obětí. Dále uskutečňují kampaně na uvědomění si svých práv a školení pro lokální autority. Tato organizace se velmi aktivně

zabývá problematikou land grabbingu. Působí přímo v postižených komunitách, kde dokumentuje násilné porušování práv a poskytuje právní asistenci obětem. V dalších projektech zabezpečují obětem bezplatný přístup k zdravotní péči. Jen z jejich projektů je také zaměřený na monitoring a zlepšení životních standardů ve věznicích. Jejich sociální projekt se zabývá materiální podporou (potravin, voda nebo přístřešek) uvězněných lidsko-právních aktivistů a jejich rodinných příslušníků. Podpora se také vztahuje na obyvatele zasažených land grabbingem. Organizace také monitoruje dodržování ženských a dětských práv a snaží se o šíření povědomí mezi širokou veřejností.

Na stránkách této organizace je možné shlédnout mnoho videí přímo ze zásahů vládních složek během nuceného vystěhování obyvatel.

Cambodian Center for Human Rights (CCHR)⁴⁷

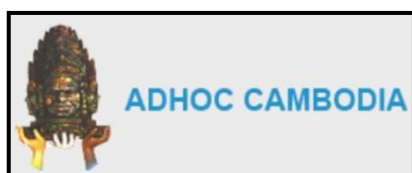
CCHR byla zaregistrována v roce 2002, která si klade za cíl obhajobu a posílení občanských a politických práv prostřednictvím vzdělávání a zvyšování povědomí o lidských právech. Tato nevládní organizace je jednou z nejvíce aktivních na poli monitoringu a obhajoby práv obyvatel k půdě.

Projekty CCHR: *The Business and Human Rights Project* – zaměřuje se na podnikatele, jako na skupinu, která je v přímé interakci s lidmi a snaží se zvýšit jejich povědomí o odpovědném dodržování lidských práv. *Community Training* projekt se zaměřuje na zvýšení porozumění vlastních práv mezi marginalizovanou částí obyvatel, kteří jsou zapojeni do konfliktu s půdou. *Ending Acid Violence* projekt má za cíl ukončit násilí páchané kyselinou a prosadit ukončení její beztrestnosti a posílit povědomí široké veřejnosti o tomto problému. *The Human Rights Defenders* projekt se zabývá monitoringem útoků a potlačování svobody aktivistů, kteří brání v Kambodži lidská práva. Postihnutým osobám je nabídnuta právní a finanční asistence. *The Cambodian Human Rights Network* projekt byl vytvořen za účel školení CBOs v základech lidských práv, monitoringu a obhajobě. *Human Rights Portal – Sithi* byl vytvořen za účel zveřejnění podrobného monitoringu porušování lidských práv v zemi. Konkrétně se jedná o případy pozemkových konfliktů, porušení svobody vyjadřování, případy znásilnění, mučení, nelegálního uvěznění atd.

⁴⁶ Oficiální webová stránka: <http://www.licadho-cambodia.org/>

⁴⁷ Oficiální webová stránka: <http://www.cchrcambodia.org/>

Cambodia Human Rights and Development (ADHOC)⁴⁸

Tato nevládní a nezisková organizace byla založena v roce 1991 bývalými vězni. Cílem organizace je posílení pozice občanů, prostřednictvím posílení jejich schopnosti obrany vlastních práv. Také se zaměřují na zlepšení dodržování lidských práv ze strany vlády. V rámci problematiky land grabbingu se zaměřují na spolupráci s místními autoritami, kde je možné se pokoušet o prosazování udělování ekonomických koncesí v souladu se zákonem. Snahou je také do procesu zapojit občany.

The Human Rights Organization for Transparency and Peace (HROTP)⁴⁹

Organizace byla oficiálně zaregistrována v roce 2001. Působí v provinciích Mondulhiri, Banteay Meanchey, Kampong Thom, Kampong Speu, Kandal, Prey Veng, a Takeo. Jejich cílem je poskytnout potřebnou pomoc obětem porušování lidských práv, především v oblasti pozemkových práv. Jejich projekty jsou zaměřeny na právní asistenci a poradenství v případech, kdy došlo k porušení práv.

The Khmer Kampuchea Krom Human Rights and Development Association (KKKHRDA)⁵⁰

KKKHRDA byla založena v roce 1995. V současné době se zabývá podporou lidských práv na poli pozemkových práv, nelegálního věznění a rasové diskriminace. Projekty týkající se pozemkových práv jsou zaměřeny na poskytování potřebných informací obyvatelům, tak aby mohli získat oficiální certifikaci a tím pádem práva k užívání půdy.

Khmer Institute for National Development (KIND)⁵¹

KIND byl založený dřívějšími univerzitními učiteli a studenty. Jejich projekty zahrnují školení místní administrativy v dodržování lidských práv, monitoring pozemkové registrace a obhajoba obyvatel, jejichž práva byla násilně potlačena. Poslední aktivitou je podpora anti-korupčního chování.

⁴⁸ Oficiální webová stránka: www.adhoc-cambodia.org

⁴⁹ Oficiální webová stránka: <http://hrotp.tumblr.com/>

⁵⁰ Oficiální webová stránka: <http://kkkhrda.org.webs.com/ngoslawunacceptable.htm>

⁵¹ Oficiální webová stránka v době zpracovávání této práce nebyla k dispozici. Základní informace jsou dostupné zde: <http://www.chrac.org/eng/index.php?page=member>

Community Legal Education Center (CLEC)⁵²

CLEC byla založeno v roce 1996 jako centrum na podporu demokracie, spravedlnosti a dodržování práv. Projekty se zaměřují zvyšování právního povědomí napříč celou společností (zahrnuty jsou místní komunity, nevládní organizace a vládní úředníci). CLEC se podílelo na prosazení nové pozemkové reformy z roku 2001. Nyní monitoruje případy porušení tohoto práva a podílejí se na obhajobě obětí.

NGO Forum on Cambodia⁵³ (NGOFC)

Tato členská organizace byla založena na začátku osmdesátých let s cílem ukončit embargo, které v té době bylo uvaleno na Kambodžu. Nyní je členy 73 organizací a 2 asociace. Toto fórum provozuje Land Information Centre, které shromažďuje informace týkající se nakládání s půdou a přírodními zdroji. Jejich pozornost se také zaměřuje na pozemková práva kambodžských minorit a zvýšení jistoty k vlastnictví půdy.

Bridges Across Borders Cambodia (BABC)⁵⁴

Tato organizace byla formována v roce 2003, ale oficiálně vznikla v roce 2010. Organizace se zaměřuje na posilování komunit ohrožených nuceným přesídlením. Podíleli se a tvorbě průvodce „**A Cambodian Guide to Defending Land and Housing Rights**“ který má sloužit pro poskytnutí informací, jak se mají zachovat lidé, pokud se stanou oběťmi nucené vystěhování. Jejich další aktivitou je monitoring porušování pozemkových práv a kampaň „**The Stop Evictions campaign**“ prostřednictvím které se snaží ukončit nucené vystěhování obyvatel, prostřednictvím krátkodobých strategií pro přímo ohrožené vesnice.

⁵² Oficiální webová stránka: <http://www.clec.org.kh>

⁵³ Oficiální webová stránka: <http://www.ngoforum.org.kh/eng/>

⁵⁴ Oficiální webová stránka: <http://www.babcbombodia.org/cambodianguide/>

Sahmakum Teang Tnaut (STT)⁵⁵

STT byla oficiálně založena v roce 2006. Zabývá se problematikou městského bydlení. Jejich cílem je upozornit na neadekvátní podmínky v oblasti městského bydlení. V rámci projektu **Technical programme - Mapping, Infrastructure and Titling (MIT)** se snaží o posílení

informovanosti městského obyvatelstva o potřebných náležitostech pro získání titulu k půdě. Dalším komponentem projektu je poskytování informací širší veřejnosti a snaha zapojení místních autorit.

---

⁵⁵ Oficiální webová stránka: <http://www.teangtnaut.org>

6. Vyhodnocení situace a doporučení

Problematika land grabbingu byla dlouhá léta celosvětově opomíjená. Hlavními aktéry v boji proti land grabbingu byly především mezinárodní nevládní organizace a pokud to dovolila politická situace tak i místní nevládní organizace v zasažených zemích. Jak narůstaly rozsáhlé plochy zabírané zemědělské půdy v zemích, které samy měly problém zabezpečit si vlastní potravinovou bezpečnost, sílil tlak na okamžité řešení tohoto problému. V roce 2009 vyústil tento tlak v mezinárodní odpověď v podobě etického kodexu odpovědného zemědělství. Je jím dokument „**Principles for Responsible Agricultural Investment that Respects Rights, Livelihoods and Resources**“ (zkráceně RAI). Hlavním iniciátorem tohoto dokumentu byla Světová banka ve spolupráci s Organizací zapojených národů, konkrétně její dvě specializované agentury Organizace pro výživu a zemědělství a Mezinárodní fond pro zemědělský rozvoj. Následujících 7 principů v sobě zahrnuje základní doporučení na úrovni investorů a místních vlád.

Dokument obsahuje 7 principů, které by měly být splněny.

Princip číslo 1: *Existující práva k půdě a s nimi spojené přírodní zdroje jsou respektována*

V případě Etiopie tomu tak není. Vezmeme-li v potaz takové práva, které umožňuje vláda svými zákony, musíme konstatovat, že nejsou dodržovány. Vláda nerespektuje tradiční právo k půdě místních obyvatel a také dochází k nucenému vystěhování ať už v rámci projektu „*Villagization*“ nebo v důsledku zahraničních investic do zemědělské půdy.

V případě Kambodže se dá mluvit o lepším přístupu vlády, kdy práva obyvatel jsou více respektována, avšak v celosvětovém měřítku je situace velmi špatná. V mnoha případech dochází k porušování práva obyvatel k půdě

Princip číslo 2: *Investice neohrožují potravinovou bezpečnost v zemi, ale naopak ji zvyšují*

V případě obou zemí dochází k lokálnímu zvýšení potravinové stability. Problémem je především pěstování cukrové třtiny v Kambodži a plodin na výrobu biopaliv v Etiopii. Tyto plodiny nijak nepřispívají ke stabilitě potravinové bezpečnosti, naopak ji mohou destabilizovat prostřednictvím ztráty místních obyvatel k půdě.

Princip číslo 3: *Postupy vedoucí k získání půdy jsou transparentní, monitorované a vedou k zodpovědnosti zainteresovaných stran*

V Etiopii je úroveň transparentnosti nízká, chybí monitorovací složky a místní komunity nejsou zapojovány do procesu udílení pronájmů půdy.

V Kambodži je situace obdobná. Avšak částečnou monitorovací složku v tomto případě suplují nevládní organizace, které jsou právě v monitoringu konfliktů ale i přípravě smluv a udílení ekonomických koncesí poměrně dost aktivní.

Princip číslo 4: *Projekt jsou konzultovány se všemi dotčenými stranami a uzavřené dohody by měly být dodržovány.*

U obou zemí jsou z procesu konzultací vyloučeny místní komunity. Problémem je i nedodržování smluv nebo lépe řečeno smlouvy často neobsahují datum, do kdy musí být nasmlouvané požadavky splněny.

Princip číslo 5: *Investor zajistí, že projekty dodržují právní řád, odráží osvědčené postupy a jsou ekonomicky životaschopné.*

V případě Kambodži bylo zjištěno porušení práva v oblasti udílení ekonomických koncesí, které přesahují zákonem stanovené maximum.

U Etiopie nejsou konkrétní informace.

Princip číslo 6: *Investice mají pozitivní sociální dopady a neměly by zvyšovat zranitelnost místních obyvatel.*

Sociální dopady jsou podrobněji hodnoceny v kapitole 4.1.6 a 4.2.3. Jednoznačně nelze prohlásit, že negativní dopady převyšují pozitivní, ale je v mnoha případech bylo identifikováno mnoho sociálních negativních dopadů.

Princip číslo 7. *Environmentální dopady způsobené projektem jsou identifikovány a musí být přijata opatření na podporu udržitelného využívání zdrojů a negativní dopady jsou minimalizovány.*

V případě Etiopie je například EIA je právně ukotvena, ale je nedostatečně vyžadována. V zákoně jsou specifická kritéria, při kterých musí být využívána.

V Kambodži jsou specifická kritéria, kdy má být EIA vyžadována více přísně.

Největší negativum tohoto dokumentů tkví v jeho dobrovolnosti. Neexistují žádné mechanismy, které by donutili investory a vlády tyto principy dodržovat. Dalším negativem by mohla být skutečnost, že na spolupráci nebyla přizvána občanská společnost. (Horne, 2011)

Doporučená řešení na úrovni občanské společnosti

- „Posílení schopnosti místních komunit organizovat se a vytvoření sítě pro vzájemnou podporu společných práv.
- *Monitoring případů, kde jsou porušována práva místního obyvatelstva.*
- *Podpora zájmu o participaci obyvatel při jednání o udělení koncesí investorům.*
- *Šíření povědomí o existujících právech na vlastnění půdy - základem může být školení, kdy se cílová skupina dozví, jaká práva má a jak se jich může domáhat.*
- *Podpora obyvatel při uplatňování svých práv a při komunikaci s úřady – například při vymáhání odškodnění, poskytování právního poradenství pro postižené rodiny nebo asistence při registraci půdy pro jak jednotlivé rodiny, tak i pro celé komunity.*
- *Školení pro lokální vůdce, kteří budou schopni adekvátně zastupovat zájmy své komunity ve vyjednávání s vládou a investory.*
- *Vytváření a posilování již existujících národních sítí a sdružení mezi místními komunitami.“* (Bosáková, 2012)

7. Závěr

Zahraniční investice do zemědělství mohou přinést zemi rozvoj, ale je velmi důležité, jak místní vláda naloží s přílivem financí, získanými novými technologiemi, know-how a jak ochrání své občany před negativními dopady, kterými jsou především ztráta přístupu zemědělců k půdě a přírodním zdrojům, migrací, zhoršením životního standardu, přeměnou tradičního způsobu života pastevců a zhoršením životního prostředí. Všechny tyto dopady můžeme identifikovat u obou zemí. V Etiopii i v Kambodži dochází v důsledku zahraničních investic k vyvlastňování a nucenému stěhování s velmi nízkou šancí na adekvátní odškodnění. První rozdíl mezi zeměmi najdeme v zacílení postižených lidí. V Etiopii se tento problém dotýká především venkovského obyvatelstva, ale v Kambodži je z velké části zasaženo obyvatelstvo hlavního města, ti přicházejí především o půdu, kterou využívali pro obytné účely.

Druhý rozdíl nalezneme v počtu zasažených obyvatel. Etiopští farmáři jsou jednoznačně více postižení, nejedná se jen o počty, ale také o sílu. Největší původce problému v Etiopii je v absenci práva vlastnit půdu. Pokud občané nemají jistotu bezpečného vlastnictví půdy, jsou více ohroženi zájmy vlády a nemají žádné jistoty, že příští rok budou moci znovu sklídit svoji úrodu. V Kambodži občané mají právo vlastnit půdu, která sice může být v zájmu státu vyvlastněna, ale pokud ji mají zemědělci řádně zaregistrovanou, není jednoduché je o tu půdu připravit tak jako v Etiopii. Velkou výhodou v Kambodži je zákon, který stanovuje maximální rozlohu půdy, která může být pronajata či skoupena. Díky tomu jsou dopady daleko nižší než je tomu v Etiopii, kde je možné pronajmout i několik set tisíc hektarů.

Občanské společnosti mají v obou zemích velmi složité postavení, přičemž situace v Kambodži je opět příznivější než v Etiopii, kde díky zákonu z roku 2009 došlo k výraznému oslabení pozice nevládních organizací a k vysokému úbytku. Etiopské nevládní organizace mohou přijímat jen 10 procent svého rozpočtu ze zahraničních zdrojů. Jelikož nedochází k žádné podpoře finanční podpoře ze strany vlády, organizace nemají dostatek prostředků na chod. Etiopští i kambodžští aktivisté jsou vystavováni šikaně a zastrašování ze strany vlády a vládních ozbrojených složek. Často je využíváno vykonstruovaných soudních procesů s cílem diskreditovat a zastrašit lidsko-právní aktivisty. V obou zemích je nedostatečné dodržování lidských práv ze strany vládní administrativy a vládních ozbrojených složek.

Etiopie se také potýká s častějšími suchy a nepřízní počasí. Dopláci i na své nestabilní sousedy, především Somálsko a s tím spojené příhraniční konflikty a příliv uprchlíků, kteří zvyšují už tak vysokou poptávku po potravinách.

Další rozdíl je ve zdrojích informací. V případě Kambodži nebyl problém sběr informací od místních nevládních organizací tak i z mezinárodních. V případě Etiopie to bylo poněkud těžší a většina získaných informací pochází především ze zahraničních zdrojů.

Z výše uvedeného výčtu je evidentní že, situace Etiopii je ve všech bodech horší než je tomu tak v Kambodži. Zahraniční investice mají obrovský potenciál, ale pokud nejsou dodržována etická pravidla, dochází k nevratnému poškození místních obyvatel a životního prostředí. Je naprosto nezbytné, aby vlády začali dostatečně chránit práva svých obyvatel a vytvořit tak prostředí, aby pozitivní a negativní dopady byly vyvážené. V první řadě je nutné, aby byly zapojeny dotčené komunity a aby projekty byly tvořeny přímo na míru všem zúčastněným. Jednou z cest může být vytvoření závazné směrnice odpovědného zemědělství pro investory a vlády.

Bibliografie

- Aleš, M. [online]. *Dlouhodobá populační projekce OSN*. Demografie 2004, roč. 46, č. 2, str. 147-150. [cit. 3 září 2012]. Dostupné na: http://www.demografie.info/?cz_prognozyprojekceosn
- AMBAYE, D. [online]. *Land Rights in Ethiopia: Ownership, equity, and liberty in land use right, 2012*. [cit. 25 října 2012]. Dostupné na: http://www.fig.net/pub/fig2012/papers/ts02d/TS02D_ambaye_5521.pdf
- Aaslud, T. [online]. *Community residents regain land in Phnom Penh, 2012*. [cit. 29 listopadu 2012]. Dostupné na: <http://www.npaid.org/en/news/?module=Articles&action=Article.publicShow&ID=19861>
- ADHOC. [online]. *Human Rights Situation Report 2009, 2009*. [cit. 19. listopadu 2012]. Dostupné na: [http://www.adhocchra.org/gallery/files/Adhoc_Situation2009\(en\)%20.pdf](http://www.adhocchra.org/gallery/files/Adhoc_Situation2009(en)%20.pdf)
- Anseeuw, W., Wily, L., Cotula, L., Taylor, M. [online]. *Land Rights and the Rush for Land, 2012*. [cit. 2 prosince 2012]. Dostupné na: http://www.landcoalition.org/sites/default/files/publication/1205/ILC%20GSR%20report_ENG.pdf
- Anseeuw, W., Boche, M., Breyer, T., Giger, M., Lay, J., Messerli, P., Nolte, K. [online]. *The State of Large-Scale Land Acquisitions in the 'Global South'. Analytical Report Based on the Land Matrix Database Number 1: April 2012, 2012*. [cit. 7 října 2012]. Dostupné na: <http://landportal.info/landmatrix/media/img/analytical-report.pdf>
- Anywaa Survival Organisation. [online]. *Human rights violations and deteriorating security threaten indigenous peoples in Ethiopia, 2012*. [cit. 6 října 2012]. Dostupné na: <http://farmlandgrab.org/post/view/20433> 2012
- Asian Development Bank. [online]. *Civil Society Cambodia*, nedatováno. [cit. 11 října 2012]. Dostupné na: <http://www.adb.org/sites/default/files/csb-cam.pdf>
- Asian Development Bank. [online]. *Key Indicators for Asia and Pacific, 2009*. [cit. 24 září 2012]. Dostupné na: <http://www.adb.org/sites/default/files/pub/2009/Key-Indicators-2009.pdf>
- Bangkok Post*. [online]. Sweet Access akad, 2010. [cit. 27 září 2012]. Dostupné na: <http://www.bdo-thaitax.com/bdo/in-the-news/49>
- Bhatia, J. [online]. *"Ethiopia: Are 'Land Grab' Deals a Path to Food Security?", 2011* [cit. 18 září 2012]. Dostupné na: <http://globalvoicesonline.org/2011/05/18/ethiopia-are-land-grab-deals-a-path-to-food-security/>
- Bickel, M., Löhr, D. [online]. *Pro-poor land distribution in Cambodia, 2011*. Rural 21, roč. 2011(3). str. 33-35. [cit. 7 září 2012]. Dostupné na: <http://www.rural21.com/english/archive-2005-2011/archive2011-03en/international-platform/pro-poor-land-distribution-in-cambodia/>
- Bosáková, L. *Zábory půdy – hrozba, ale i příležitost, 2012*. [cit. 1 prosince 2012]. Doposud nepublikováno
- Butler, E. [online]. *Land grab fears for Ethiopian rural communities, 2010*. [cit. 14 září 2012]. Dostupné na: <http://www.bbc.co.uk/news/business-11991926>

Byerlee, D., De Janvry, A., Sadoulet, E., Townsend, R., Klytchnikova, I., a kol. [online]. World Development Report. Agriculture for Development 2008, 2009. [cit. 19 října 2012]. Dostupné na: http://siteresources.worldbank.org/INTWDR2008/Resources/WDR_00_book.pdf

Carbon Trade Watch. [online]. *Carbon trading, REDD+ and the push for pricing forests, 2012*. [cit. 24 června 2012]. Dostupné na: <http://www.carbontradewatch.org/articles/carbon-trading-redd-and-the-push-for-pricing-forests.html>

Central Intelligence Agency. [online]. *Africa: Ethiopia, 2012*. [cit. 12 září 2012]. Dostupné na: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/et.html>

Clark, J. [online]. Civil Society, NGOs, and Development in Ethiopia, 2000. [cit. 24 září 2012]. Dostupné na: <http://siteresources.worldbank.org/INTRANETSOCIALDEVELOPMENT/873204-1111663470099/20489508/CSandDevEthiopiaSnapshotView.pdf>

Cooper, G. [online]. *Land Policy and Conflict, the Cambodia Portion of an Eight-Country Study by the North-South Institute for the World Bank, 2002*. [cit. 9 října 2012]. Dostupné na: <http://info.worldbank.org/etools/docs/library/35466/LAND%20POLICY%20AND%20CONFLICT.pdf>

Cotula, L., Dyer, N., Vermeulen, S. [online]. *Fuelling exclusion? The biofuels boom and poor people's access to land, 2008*. [cit. 4 července 2012]. Dostupné na: <http://pubs.iied.org/pdfs/12551IIED.pdf>

Cotula, L. [online]. *The outlook on farmland acquisitions, 2011*. [cit. 10 července 2012]. Dostupné na: http://www.landcoalition.org/sites/default/files/publication/899/IIED_fatmland_web_11.03.11.pdf

Davison, W. [online]. *Ethiopian Charity Law Destroys Human-Rights Groups, Amnesty Says, 2012*. [cit. 9 září 2012]. Dostupné na: <http://www.bloomberg.com/news/2012-03-12/ethiopian-charity-law-destroys-human-rights-groups-amnesty-says.html>

Deininger, K., Ali, D., Alemu, T. [online]. *Impacts of Land Certification on Tenure Security Investment, and Land Markets, 2009*. [cit. 10 prosince 2012]. Dostupné na: <http://www.rff.org/RFF/Documents/EfD-DP-09-11.pdf>

Deininger, K., Byerlee, D., a kol. [online]. *Rising Global Interest in Farmland. Can it be Sustainable and Equitable?*, 2011 [cit. 14 července 2012]. Dostupné na: <http://siteresources.worldbank.org/DEC/Resources/Rising-Global-Interest-in-Farmland.pdf>

Devereux, S. [online]. *Food insecurity in Ethiopia - A discussion paper for DFID, 2000*. [cit. 1 prosince 2012]. Dostupné na: <http://www.addisvoice.com/wp-content/uploads/2010/03/FoodSecEthiopia4.pdf>

E.C. Gambela. [online]. *Villagization Program Action Plan, 2002*. [cit. 22. listopadu 2012]. Dostupné na: [http://www.anuakjustice.org/downloads/VillagizationProgramActionPlan\(2003\).pdf](http://www.anuakjustice.org/downloads/VillagizationProgramActionPlan(2003).pdf)

Ethiopian Embassy in Sweden. [online]. *Investment Incentives and guarantee*. [cit. 17 listopadu 2012]. Dostupné na: http://www.ethemb.se/ee_eth_investmentGuaranties.html

Ethiopian Law Network. [online]. *Anti-Terrorism Proclamation No 652/2009, part two – terrorism and related crimes*, nedatováno. [cit. 13. listopadu 2012]. Dostupné na: <http://www.ethiopian->

law.com/federal-laws/procedural-law/criminal-procedure-law/special-procedures/318-anti-terrorism-proclamation-no-6522009.html?start=2

Ferré, J. [online]. *Ethiopia's anti-terrorism laws must not be misused to curb rights – UN*, 2012. [cit. 13 září 2012]. Dostupné na: <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=41112#.UM7vceQmbiX>

Food Agricultural organisation. [online]. *Ethiopia - Country Profile: Food Security Indicators*, 2010. [cit. 18. listopadu 2012]. Dostupné na: http://www.fao.org/fi leadadmin/templates/ess/documents/food_security_statistics/country_profiles/eng/Ethiopia_E.pdf.

Glopolis. [online]. *Investice do zemědělství v Africe*, 2012. [cit. 3 července 2012]. Dostupné na: <http://www.glopolis.org/cs/potravinova-bezpecnost>

Global Witness. [online]. *Fuelling Mistrust*, 2009. [cit. 17 července 2012]. Dostupné na: http://www.globalwitness.org/sites/default/files/pdfs/v12_final_sudan_fuelling_mistrust_lowres.pdf

GRAIN. [online]. *Land grabbing and the global food crisis*, 2011. [cit. 6 června 2012]. Dostupné na: <http://www.grain.org/article/entries/4164-land-grabbing-and-the-global-food-crisis-presentation>

Hansen, K., Top, N. [online]. *Natural forest benefits and economic analysis of natural forest conversion in Cambodia*, 2006. [cit. 11 listopadu 2012]. Dostupné na: <http://www.cdri.org.kh/webdata/download/wp/wp33e.pdf>

Holden, S., Deininger, K., Ghebru, H. [online]. *Impacts of Low-cost Land Certification on Investment and Productivity*, 2009. *American Journal of Agricultural Economics*, roč. 91. str. 359-373. [cit. 11 prosince 2012]. Dostupné na <http://ajae.oxfordjournals.org/content/91/2/359.full.pdf+html>

Holden, S., Ghebru, H., 2011b. *Household Welfare Effects of Low-cost Land Certification in Ethiopia*, 2011. [cit. 16 října 2012]. Dostupné na: http://www.umb.no/statisk/clts/papers/CLTS_WP3_2011.pdf

Hronová, T. Ústní sdělení, 2012. *Člověk v Tísni*.

CHRAC. [online]. *Still Losing Ground*, 2010. [cit. 15 června 2012]. Dostupné na: http://www.chrac.org/eng/CHRAC%20Statement%20in%202010/Still%20Losing%20Ground_En_s.pdf

Kožul-Wright, Ž., Bovey, M., Collardeau-Angley, A., Davis, J., Paunovic, P., Rajalingam, M., Traeger, R., Valensisi, G., West, S. [online]. *The Least Developed Countries Report 2012*, 2012. 26. listopadu 2012]. Dostupné na: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/ldc2012_en.pdf

Land Matrix Database, 2012. [cit. 8. listopadu 2012]. Dostupné na: <http://www.cde.unibe.ch/News%20Files/Analytical%20Report%20Web.pdf>

Honey, M.[online]. *Ecotourism and Sustainable Development: Who owns paradise?*, 1999. [cit. 13 června 2012]. Dostupné na: <http://www.palgravejournals.com/development/journal/v54/n1/full/dev201097a.html#bib15>

Land and Housing Working Group. [online]. *Land and housing rights in Cambodia, Parallel Report 2009*, 2009. [cit. 17 června 2012]. Dostupné na: http://www2.ohchr.org/english/bodies/cescr/docs/ngos/CHRE_Cambodia_CESCR42.pdf

Human Rights School. [online]. *Lesson 1: Overview of forced evictions and land grabbing in Cambodia*, nedatováno. [cit. 17 listopadu 2012]. Dostupné na: <http://www.hrschool.org/doc/mainfile.php/Lesson56/201/>

Horne, F., Mousseau, F. [online]. *Understanding Land investment deals in Africa - Country report: Ethiopia*, 2011. [cit. 11 října 2012]. Dostupné na: http://www.oaklandinstitute.org/sites/oaklandinstitute.org/files/OI_Ethiopia_Land_Investment_report.pdf

Huma Rights Watch. [online]. *Ethiopia*, 2012. [cit. 11 prosince 2012]. Dostupné na: http://www.hrw.org/sites/default/files/related_material/ethiopia_2012.pdf

Human Rifhts Watch. [online]. *“Waiting Here for Death” Forced Displacement and “Villagization” in Ethiopia’s Gambella Region*, 2012. [cit. 3 listopadu 2012]. Dostupné na: http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/ethiopia0112webwcover_0.pdf

Human Rights Watch. [online]. *“What Will Happen if Hunger Comes?” Abuses against the Indigenous Peoples of Ethiopia’s Lower Omo Valley*, 2012. [cit. 24 října 2012]. Dostupné na: http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/ethiopia0612webwcover_0.pdf

Hunt, K. [online]. *Africa investment sparks land grab far*, 2009 [cit. 18 října 2012]. Dostupné na <http://news.bbc.co.uk/2/hi/business/8150241.stm>

ICLN. [online]. *NGO Law Monitor: Ethiopia*, 2009. [cit. 19 července 2012]. Dostupné na: <http://www.africancso.org/documents/10136/0/NGO+Law+Monitor+-+Ethiopia>

Internatonal Found Agricultural Development. [online]. *Rural poverty report 2011*, 2010. [cit. 2 června 2012]. Dostupné na: http://www.ifad.org/rpr2011/report/e/print_rpr2011.pdf

Land and Housing Working Group. [online]. *Land and Housing Rights in Cambodia Parallel Report 2009*, 2009. [cit. 16 listopadu 2012]. Dostupné na: http://www2.ohchr.org/english/bodies/cescr/docs/ngos/CHRE_Cambodia_CESCR42.pdf

LICADHO. [online]. *District and Provincial Authorities are not Above the Law*, 2011. [cit. 16 září 2012]. Dostupné na: <http://www.licadho-cambodia.org/pressrelease.php?perm=258>

LICADHO. [online]. *Land grabbing & poverty in Cambodia: The myth of development*, 2009. [cit. 14 září 2012]. Dostupné na: <http://www.licadhocambodia.org/reports/files/134LICADHOREportMythofDevelopment2009Eng.pdf>

LICADHO. [online]. *LICADHO: Calls for Investigation into Deadly Kratie Shooting*, 2012. [cit. 13 listopadu 2012]. Dostupné na: <http://www.licadho-cambodia.org/pressrelease.php?perm=277>

LICADHO. [online]. *Civil Society Groups Condemn Violent Eviction of Borei Keila Residents*, 2012. [cit. 10 listopadu 2012]. Dostupné na: <http://www.licadho-cambodia.org/pressrelease.php?perm=267&pagenb=1&filter=2012>

Lub. [online]. *Kambodža: Musejí opustit své pozemky, aby je vláda pronajala pro luxusní bydlení*, 2011. [cit. 17 listopadu 2012]. Dostupné na: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/135178-kambodza-museji-opustit-sve-pozemky-aby-je-vlada-pronajala-pro-luxusni-bydleni/>

Maplecroft. [online]. *Food Security Risk Index 2013*, 2012. [cit. 27 listopadu 2012]. Dostupné na: http://img.static.reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/styles/attachment-large/public/resources-pdf-previews/128094-Food_Security_Risk_Index_2013_Map.png

Maxwell, D. [online]. *Urban Livelihoods, Food and Nutrition Security in Greater Accra*, 1999. [cit. 12 října 2012]. Dostupné na: <http://www.ifpri.org/pubs/abstract/112/rr112.pdf>

Mckee, J. [online]. *Ethiopia, Country environmental profile*, 2007. [cit. 29 září 2012]. Dostupné na: http://ec.europa.eu/development/icenter/repository/Ethiopia-ENVIRONMENTAL-PROFILE-08-2007_en.pdf

Merian Research. [online]. *The Vultures of Land Grabbing*, nedatováno [cit. 10 července 2012]. Dostupné na: <http://www.rinoceros.org/IMG/pdf/VULTURES-completo-2.pdf>

Ministerstvo životního prostředí. [online]. *Zábory půdy*, nedatováno. [cit. 16 října 2012]. Dostupné na: [http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/zabory_pudy/\\$FILE/OOHPP-Zabory_%20pudy-081119.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/zabory_pudy/$FILE/OOHPP-Zabory_%20pudy-081119.pdf)

Ministry of Agriculture, Forestry and Fisheries. [online]. *Overall status of Economic Land Concessions in Cambodia*, 2012. [cit. 12. listopadu 2012]. Dostupné na: <http://www.elc.maff.gov.kh/en/news/12-elc-status.html>

Ministry of Agriculture, Forestry and Fisheries. [online]. *Overview 2006, 2007*. [cit. 2 prosince 2012]. Dostupné na: <http://www.maff.gov.kh/elc/>

Ministry of Finance and Economic Development. [online]. *Growth and Transformation Plan 2010 – 2015, 2010*. [cit. 2 října 2012]. Dostupné na: http://www.ethiopians.com/Ethiopia_GTP_2015.pdf

Ministry of Foreign Affairs. [online]. *Proclamation No. 12/2009 - Proclamation for the Registration and Regulation of Charities and Societies, 2009*. [cit. 1. listopadu 2012]. Dostupné na: http://www.ethiopia.gov.et/Amharic/MOFA/Resources/Documents/Proclamation%2012_2001.pdf

Ministri of Planing. [online]. *Achieving Cambodia's Millennium Development goals*. [cit. 14. listopadu 2012]. Dostupné na: <http://www.un.org.kh/undp/media/files/CMDG%20Report%202010.pdf>

Migiyo, K. [online]. *U.N. declares famine in pockets of southern Somalia*, 2011. [cit. 24 června 2012]. Dostupné na: <http://www.reuters.com/article/2011/07/20/us-somalia-famine-idUSTRE76J28820110720>

Milerová Prášková, D. [online]. *Etiopská zem pro Etiopany*, 2012. [cit. 4. září 2012] Dostupné na: <http://glopolis.org/cs/clanky/etiopska-zem-pro-etiopany/>

Milerové Práškové. Glopolis. Emailová komunikace, 2012.

MLMUPC Cambodia. [online]. *Land Law, 1992* 1992. [cit. 19. září 2012] Dostupné na: [http://www.gocambodia.com/laws/data%20pdf/Law%20on%20Land/Law%20on%20Land,%201992\(EN\).pdf](http://www.gocambodia.com/laws/data%20pdf/Law%20on%20Land/Law%20on%20Land,%201992(EN).pdf)

MLMUPC Cambodia. [online]. *Land Law, 2001, 2002*. [cit. 19. září 2012] Dostupné na: [http://www.gocambodia.com/laws/data%20pdf/Law%20on%20Land/Law%20on%20Land,%202001\(EN\).pdf](http://www.gocambodia.com/laws/data%20pdf/Law%20on%20Land/Law%20on%20Land,%202001(EN).pdf)

EN).pdf MoARD. [online]. Agricultural Investment Potential of Ethiopia, 2009. [cit. 22 října 2012]. Dostupné na: <http://www.moa.gov.et/sites/default/files/ethiopian%20investment.pdf>

MoFED. [online]. *Growth and Transformation Plan. Fedral Democratic Repuplic of Ethiops*, 2010. [cit. 22 října 2012]. Dostupné na: <http://www.mofed.gov.et/Uploaded/document/GTP/GTP%20English.pdf>

Mongabay. *Deforestation in Ethiopia*, 2011. [cit. 17 října 2012]. Dostupné na: <http://rainforests.mongabay.com/20ethiopia.html>

Mulat, Y., Hopkins, C., Noble, L. [online]. *Sounding the Horn: Ethiopia's civil society law threatens human rights defenders*, 2009. [cit. 19 listopadu 2012]. Dostupné na: <http://www.law.northwestern.edu/legalclinic/humanrights/documents/EthiopiaCSOPaper-Nov2009.pdf>

National institute of Statistics. [online]. *General Population Census of Cambodia 2008*, 2008. [cit. 11 listopadu 2012]. Dostupné na: <http://www.nis.gov.kh/nada/index.php/catalog/25/download/34>

Neef, A., Touch, S. [online]. *Land Grabbing in Cambodia: Narratives, Mechanisms, Resistance*. [cit. 14. listopadu 2012]. Dostupné na: <http://www.cornell-landproject.org/download/landgrab2012papers/Neef.pdf>

Food and Agricultural Organization. [online]. *Federal negarit gazeta of the Federal Democratic Republic of Ethiopia*, 2002. [cit. 26 září 2012]. Dostupné na: <http://faolex.fao.org/docs/pdf/eth44281.pdf>

Proclamation No. 130/ 2007, 2007. [online]. [cit. 24 září 2012]. Dostupné na: <http://eltap.net/download/ProclamationsRegulations/Oromia%20proclamation%20No.%20130-2007.pdf>

NGO Forum on Cambodia Land. [online]. *Basic Information on the Situation of Land Disputes in Cambodia- January to June 2008*, 2008. [cit. 18 září 2012]. Dostupné na: <http://www.ngoforum.org.kh/eng/enallpublication.php>

Ochalla, N. [online]. *Land grabs threaten Anuak*, 2010. [cit. 11 září 2012]. Dostupné na: <http://www.grain.org/article/entries/4064-land-grabs-threaten-anuak>

Oxfam. [online]. *Land and power*, 2011. [cit. 26 června 2012]. Dostupné na <http://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/bp151-land-power-rights-acquisitions-220911-en.pdf>

Pillayo, N. [online]. *UN rights chief 'seriously alarmed' by intimidation of journalists in Ethiopia*, 2012. [cit. 23 října 2012]. Dostupné na: <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=42498&Cr=Ethiopia&Cr1#.UM7u9eQmbiU>

Prášková, D. [online]. *Zábory půdy v Africe, Hrozba pro potravinovou bezpečnost*, 2011. [cit. 11 července 2012]. Dostupné na glopolis.org/cs/potravinova-bezpecnost

Preclíková, H. [online]. *Čína - hrozba nebo příležitost pro Afriku?*, 2012. [cit. 1 prosince 2012]. Dostupné na: http://theses.cz/id/82fodv/DP_Preclikova_Cina-hrozba_nebo_prilezitost_pro_Afriku.pdf

Ratinger, T., Pohlová, K., Turecki, T. [online]. *Koherence zemědělské a rozvojové politiky*, 2012. [cit. 7. listopadu 2012]. Dostupné na: <http://glopolis.org/cs/clanky/koherence-zemedelske-rozvojove-politiky/>

Ravanera, R., Gorra, V. [online]. *Commercial pressures on land in Asia: An overview*, 2011 [cit. 26 června 2012]. Dostupné na: <http://indiaenvironmentportal.org.in/files/Commercial%20pressures%20on%20land%20in%20Asia.pdf>

Rahmato, D. [online]. *Land to investors: Large-Scale Land Transfers in Ethiopia*, 2011. [cit. 9. října 2012]. Dostupné na: http://www.landgovernance.org/system/files/Ethiopia_Rahmato_FSS_0.pdf

Rice, X. [online]. *Qatar Looks to Grow Food in Kenya*, 2008. [cit. 23 října 2012]. Dostupné na: <http://www.guardian.co.uk/environment/2008/dec/02/land-for-food-qatar-kenya>

Rowden [online]. *India's Role in the New Global Farmland Grab*, 2011. [cit. 25 října 2012], Dostupné na: https://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CD0QFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.grain.org%2Fbulletin_board%2Fentries%2F4342-india-s-role-in-the-new-global-farmlandgrab.pdf&ei=LKjPUNzMEovesgagg4Ag&usg=AFQjCNGGg0bSuXI_Ktp6GCRQGRvOb9UWEw&sig2=3bx2giipC9GzkjtUpck0JQ&bvm=bv.1355325884,d.Yms

Royal Government of Cambodia [online]. *Mid-Term Review 2008 on National Strategic Development Plan 2006-2010*, 2008 [cit. 17 listopadu 2012]. Dostupné na: https://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&ved=0CDIQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.mop.gov.kh%2FLinkClick.aspx%3Ffileticket%3Dzf%252FgdyjZJK0%253D%26t%26mid%3D428&ei=0C_PUKbyJYbPsgaxooDAAw&usg=AFQjCNEYgOLLrsmlp0gJuEbSiTvNoY66pg&sig2=9fU7DMKIE-MuddlsDpN0IQ&bvm=bv.1355325884,d.Yms

Saracini, N. [online]. *Stolen land, stolen future - a report on land grabbing in Cambodia*, 2011. [cit. 5 června 2012]. Dostupné na: http://www.aprodev.eu/files/Trade/landgrab_aprodev.pdf

Sedara, K., Sophal, C., Acharya, S. [online]. *Land, Rural Livelihoods and Food Security in Cambodia*, 2002. [cit. 18 srpna 2012], Dostupné na: <http://www.cdri.org.kh/webdata/download/wp/wp24e.pdf>

Sen, H. [online]. *Speech at the Cambodia-Kuwait Business Luncheon Organized by Kuwait Chamber of Commerce and Industry*, 2009. [cit. 17 listopadu 2012]. Dostupné na: http://www.cnv.org.kh/2009_releases/14jan09_speech_toast_kuwait_visit.htm

Sigi. [online]. *"Ethiopia."*, 2012. [cit. 3 prosince 2012]. Dostupné na: <http://genderindex.org/country/ethiopia>.

Smith, K. [online]. *The Carbon Neutral Myth, Offset Indulgences for your Climate Sins*, 2007. [cit. 18 července 2012]. Dostupné na: http://www.carbonradewatch.org/pubs/carbon_neutral_myth.pdf

Sophannara, H., Pieper, G. [online]. *The Land Registration in Cambodia*, 2008. [cit. 17 října 2012]. Dostupné na: https://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=4&cad=rja&ved=0CFIQFjAD&url=http%3A%2F%2Fsource.otago.ac.nz%2Foscar%2Ffiles%2Fa%2Fa8%2FCambodia-compressed.ppt&ei=caXRUK3qGM7OsgajyIDwAg&usg=AFQjCNFQbocCvNGWUw_g9tfaVAirw_VNkw&sig2=RP4t8AU_PZjVxcXOK02-LQ&bvm=bv.1355534169,d.Yms

Střeleček, F. Lososová, J., Zdeněk, R. [online]. *The relations between the rent and price of agricultural land in the EU countries*, 2010. *Agricultural Economics*, 56(12): str. 558–568 [cit. 11 října 2012]. Dostupné na: <http://www.agriculturejournals.cz/publicFiles/32214.pdf>

Šťastná, V. Člověk v Tísni. Ústní sdělení, 2012

The Cambodian Center for Human Rights. [online]. *The Reported Land Conflict cases 2007 to 2011 in Cambodia*, nedatováno. [cit. 15. listopadu 2012]. Dostupné na: http://sithi.org/temp.php?url=land_case.php&

The Oakland Institute. [online]. *Understanding land investment deals in Africa. Land Deal Brief: Half a Million Lives Threatened by Land Development for Sugar Plantations in Ethiopia's Lower Omo Valley*, 2011. [cit. 13. listopadu 2012]. Dostupné na: http://www.oaklandinstitute.org/sites/oaklandinstitute.org/files/Land_Deal_Brief_Ethiopia_Omo_Valley.pdf

The World Bank. [online]. *Land Allocation for Social and Economic Development*, nedatováno. [cit. 7 listopadu 2012]. Dostupné na: <http://www.worldbank.org/projects/P084787/land-allocation-social-economic-development?lang=en>

The World Bank. [online]. *Rising global interest in farmland: can it yield sustainable and equitable benefits?*, 2010. [cit. 15 listopadu 2012]. Dostupné na: http://siteresources.worldbank.org/INTARD/Resources/ESW_Sept7_final_final.pdf

Turunen, J., Snäkin, J., Panula-Ontto, J., Lindfors, H., Kaisti, H., Luukkanen, J., Magistretti, S., Mang, C. [online]. *Livelihood resilience and food security in Cambodia*, 2011. [cit. 15 listopadu 2012]. Dostupné na: http://ffrc.utu.fi/julkaisut/e-julkaisuja/eTutu_2011-1.pdf

Üllenberg, A. [online]. *Foreign Direct Investment (FDI) in Land in Cambodia*, 2009. [cit. 19 září 2012]. Dostupné na: <http://www2.gtz.de/wbf/4tDx9kw63gma/gtz2010-0061en-foreign-direct-investment-cambodia.pdf>

United Nations. [online]. *Economic land concessions in Cambodia: A human rights perspective. Phnom Penh*, 2007. [cit. 18 listopadu 2012]. Dostupné na: http://cambodia.ohchr.org/WebDOCs/DocReports/2-Thematic-reports/Thematic_CMB12062007E.pdf

United Nations – Habitat. [online]. *Urbanization: A Turning Point in History*, nedatováno. [cit. 17 listopadu 2012]. Dostupné na: http://www.unhabitat.org/documents/media_centre/sowcr2006/SOWCR%201.pdf

United National Department of Economic and Social Affairs. [online]. *Foreign land purchases for agriculture: what impact on sustainable development?*, 2010. [cit. 24 června 2012]. Dostupné na: http://www.un.org/esa/dsd/resources/res_pdfs/publications/ib/no8.pdf

United National Development Programme. [online]. *Phnong Ethnicity Documentation of Customary Rules - Indigenous People in Pu-Char village - Sre Preh commune, Keo Seima district, Mondulkiri province, 2010*. [cit. 11 září 2012]. Dostupné na: <http://www.un.org.kh/undp/media/files/PnongindigenouspeoplescustomaryrulesEng.pdf>

U.S. Department of State. [online]. *U.S. Relations With Ethiopia*, 2012. [cit. 12 prosince 2012]. Dostupné na: <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/2859.htm#>

Ústav pro ekopolitiku, o.p.s. [online]. *Výkladový slovník*, 2007. [cit. 12 prosince 2012]. Dostupné na: <http://slovník.ekopolitika.cz/p.shtml#posuzovani-vlivu-na-zivotni-prostredi>

Vann, P. and Chantrea, B. [online]. *'ILO Project to Support Indigenous Peoples in Cambodia'- Final Evaluation Report*, 2010. [cit. 12. listopadu 2012]. Dostupné na: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/-normes/documents/publication/wcms_100815.pdf

Vidal, J. Provost, C. [online]. *US universities in Africa 'land grab'*, 2011. [cit. 11 června 2012]. Dostupné na: <http://www.guardian.co.uk/world/2011/jun/08/us-universities-africa-land-grab>
VOA. [Audio]. *Foreign Farming in Ethiopia*, 2010. [cit. 2 října 2012]. Dostupné na: http://www.voanews.com/mediaassets/horn/2010_03/audio/mp3/Foreign_Farming_In_Ethiopia_03_05_10_0.mp3

Wadhams. N. [online]. *Kenyan activists fight land deal with Qatar*, 2009. [cit. 17 listopadu 2012]. Dostupné na: <http://www.thenational.ae/news/world/africa/kenyan-activists-fight-land-deal-with-qatar>

War on Want. [online]. *A new wave of land grabbing exposed in Sri Lanka*, nedatováno. [cit. 2 října 2012]. Dostupné na: <http://www.waronwant.org/component/content/article/17317>

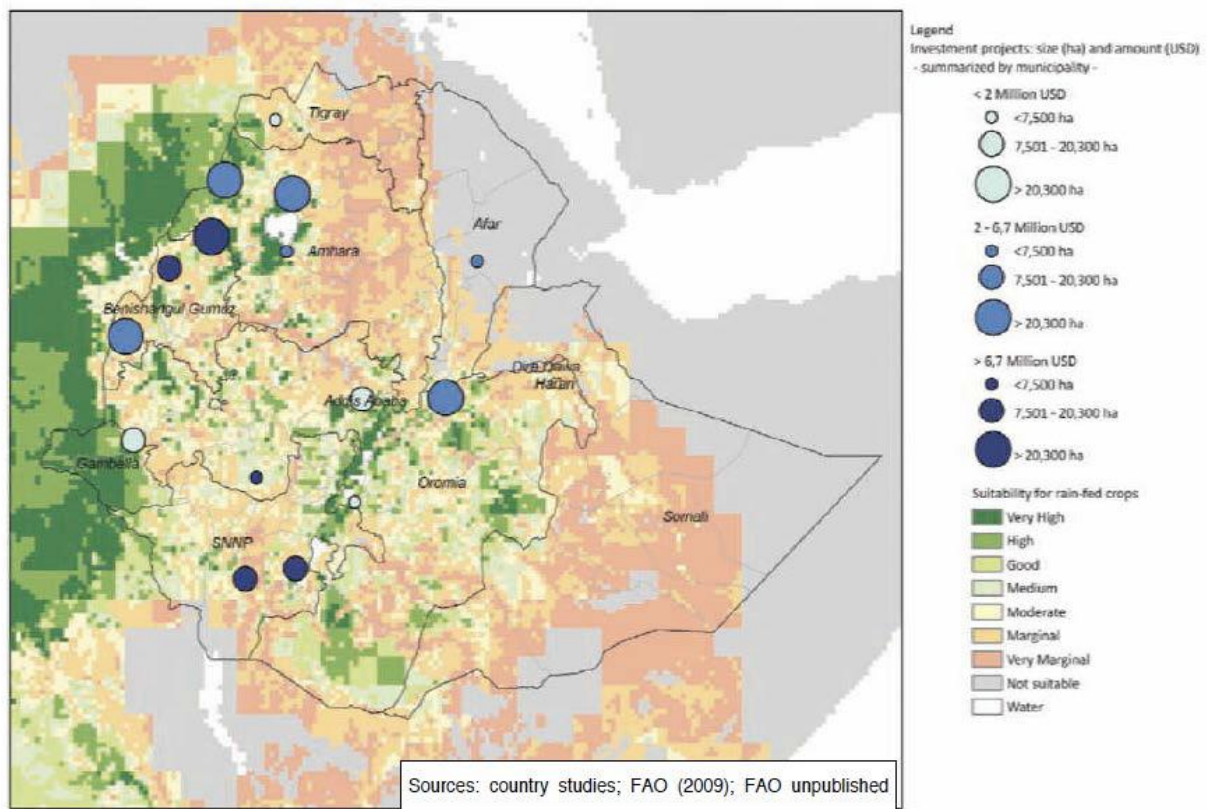
WEBB, P., von Braun, J. [online]. *Famine and Food Security in Ethiopia*, 1994. [cit. 9. listopadu 2012]. Dostupné na: <http://www.ifpri.org/sites/default/files/publications/webbjvb94.pdf>

Weissleder, L. [online]. *Foreign Direct Investment in the Agricultural Sector in Ethiopia*, 2009. [cit. 9. listopadu 2012]. Dostupné na: http://www.boell.de/downloads/ecology/FDIs_Ethiopia_15_10_09_c_1.pdf

Willy, L. [online]. *The tragedy of public lands: The fate of the commons under global commercial pressure*, 2011 [cit. 11 června 2012]. Dostupné na <http://www.ibcperu.org/doc/isis/13585.pdf>

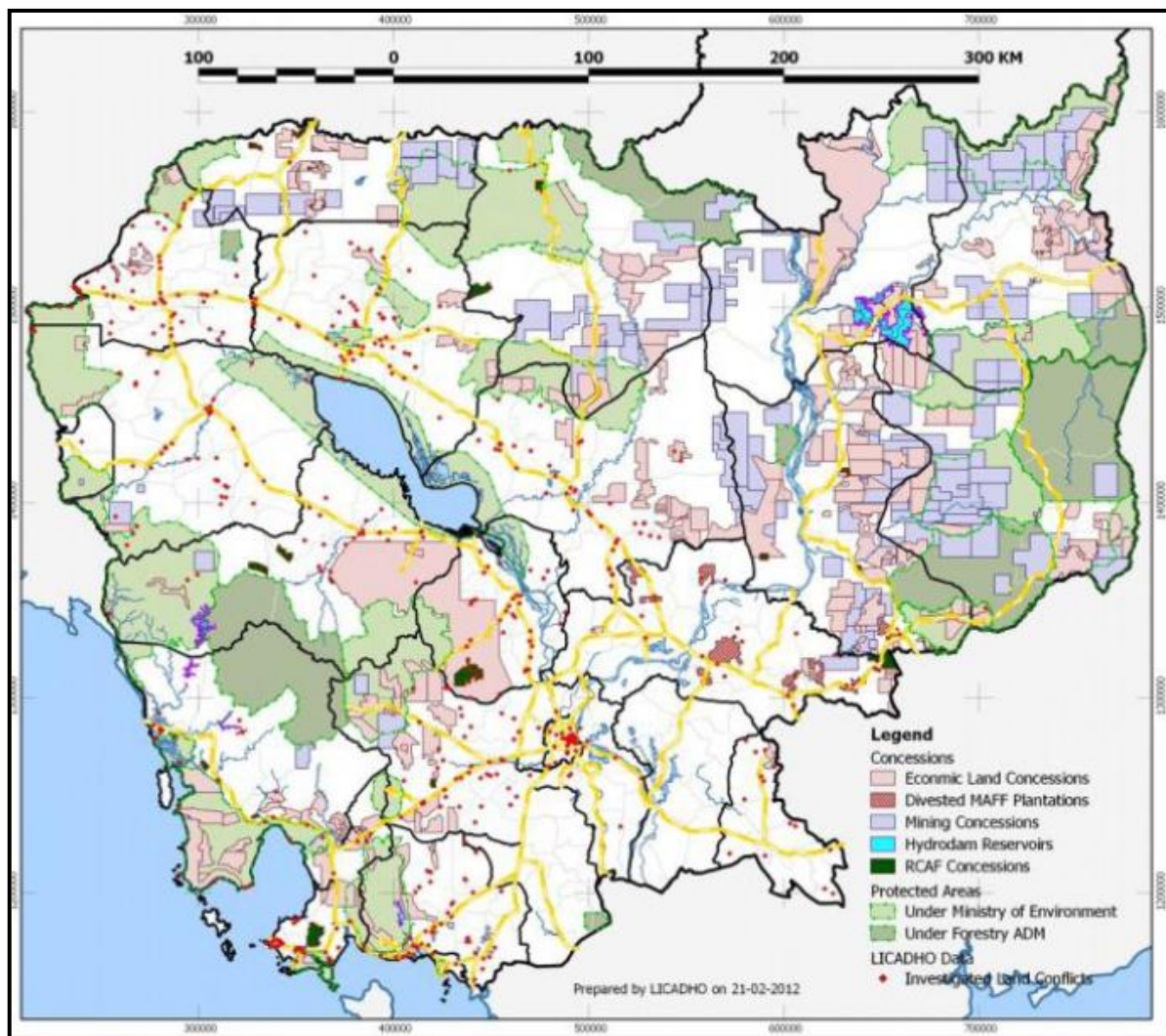
Přílohy

Mapa číslo 2: Přehled akvizic půdy podle rozlohy v hektarech

Zdroj: FAO in Cotula, 2009.

Mapa číslo 3: Mapa konfliktů v Kambodži

Zdroj : LICADHO, 2012

Tabulka číslo 2: Přehled zahraničních investorů působících v Kambodži

Název společnosti	Původ	Účel	Rozloha v hektarech	Provincie
Cambodia Haining Co Ltd.	Čína	Biopaliva- palmový olej, cukrová třtina, akát, krmivo pro prasata	23 000	Kompong Speu
The Green Rich Co Ltd.	Čína	Palmový olej, ovocné stromy, akáty	60 200	Koh Kong
Oryung Construction Co Ltd.	Korea	Kaučukové plantáže	6866	Rattanakiri
Tai Nam (K) Ltd.	Vietnam	Maniok, kaučuk, kešu	7560	Kratie
30/4 Gialani Company Ltd.	Vietnam	Plodiny pro výrobu biopaliv, chov zvířat	9380	Ratanakiri
Tai Nam BPM Ltd.	Vietnam	Maniok, kaučuk, kešu	7600	Mondulkiri
Kimsville Corp.	Čína	Maniok, kešu, jablka, ovoce	3200	Kompong Speu
Henan (Cambodia) Economic and Trade Development Zone	Čína	Zemědělské plodiny	4100	Kompong Speu
Cambo Victor Investing and Developing Co Ltd.	Čína	Kukuřice, fazole, sojové boby, rýže, maniok, arašídý	28 500	Kompong Speu
China National Corporation for Overseas Economic Cooperation Laostar Development Co Ltd. China	Čína	Kukuřice, zelenina, rýže	8000	Kompong Speu
Cambodia C.J. Corporation Ltd.	Korea	Plodiny pro výrobu biopaliv - Maniok	3000	Kompong Speu
Cambodia C.J. Corporation Ltd.	Korea	Plodiny pro výrobu biopaliv – Maniok	5000	Kompong Speu
Golden Land Development Co Ltd.	Taiwan	Zemědělské plodiny	4900	Kompong Speu
Chrystal Agro Co Ltd.	Thajsko	Maniok	8000	Uddor Meanchey
Koh Kong Sugar Industry Co Ltd.	Thajsko	Cukrová třtina	9700	Koh Kong
Global Agricultural Development (Cambodia) Co Ltd.	USA	Týkové dřevo	9800	Kratie
Green Island Agricultural Development (Cambodia) Co Ltd.	USA	Týkové dřevo	9583	Kratie
GG World Group (Cambodia) Development Ltd.	Čína	Týkové dřevo, kešu	5000	Stung Treng
Grand Land Agriculture Development (Cambodia) Co Ltd.	Čína	Týkové dřevo, trincomalee Wood	9854	Stung Treng
Phou Mady Investment Group	Čína	Týkové dřevo, akát	9854	Stung Treng

Asia World Agricultural Development (Cambodia) Co Ltd.	Čína	Týkové dřevo	10 000	Kratie
Great Asset Agricultural Development (Cambodia) Limited	Čína	Pistácie	8985	Kratie
Great Wonder Agricultural Development (Cambodia) Ltd.	Čína	Pistácie	9231	Kratie
Wuzhishan LS Group Co Ltd. China	Čína	Dřeviny	10 000	Mondulkiri
Plantation Agricultural Development	USA	Pistácie, dřeviny	9214	Kratie
Real Green Co Ltd.	Thajsko	Cassava - biopaliva	8000	Uddor Meanchey

Zdroj: Ministerstvo zemědělství, lesnictví a rybolovu in Üllenberg, 2009

Tabulka číslo 3: Indické společnosti v Etiopii

Společnost	Účel	Rozloha v hektarech	Region
Karuturi Ago Products Plc.	Palmový olej, obilí, luštěniny	100 000 (možnost pronajmout dalších 200 000)	Gambela
Ruchi Soya Industries	Sojové boby	152 649	Gambela a Benishangul Gumaz States
Verdanta Harvests Plc.	Čajové plantáže, koření	5 000	Gambela
Chadha Agro Plc.	Cukr	100,000	Oromio
Neha International	Pěstování okrasných rostlin, květin, rýže, kukuřice, olejnatá semena, luštěniny	Neuvedeno	Oromio
Sannati Agro Farm Enterprise Pvt. Ltd.	Rýže, luštěniny a obilí	10 000	Gambela
BHO Bio Products Plc.	Obilí, luštěniny a jedlý olej	27 000	Neuvedeno

Zdroj: Rowden, 2011

Tabulka číslo 4: Přehled oficiálních afrických obchodních a ekonomických zón Čínské Lidové Republiky

Země/ Město	Rozloha/investice	Státus(2010)	developeři	zaměření
ZAMBIE: Chambishi Lusaka60	CH: 11,58 km ² L: 5 km ² 410 mil. USD	v provozu, ve výstavbě	China Nonferrous Mining Group (CNMC group)	CH: výroba mědi a kobaltu L: oděvy, potraviny, spotřebiče, tabák, elektronika
EGYPT: Suez	5,08 km ² 80 mil. USD	v provozu, ve výstavbě	Tianjin TEDA, CADF, Egypt- China Corporation for Investment (ECCI), Tianjin Suez International Cooperation Co	textil, oděvy, ropná zařízení, montáž automobilů, montáž elektroniky
NIGÉRIE: Lagos (Lekki)	30 km ² 369 mil. USD	ve výstavbě	China Civil Engineering Construction, Jiangning Development Corp., Nanjing Beyond, China Railway, Lagos State (20%): Lekki Worldwide Investments Limited	dopravní zařízení, textil, domácí zařízení, telekomunikace, možná ropná rafinerie
NIGÉRIE: Ogun	100 km ² 500 mil. USD	ve výstavbě	Guangdong Xinguang, South China Developing Group, Ogun State Government	keramika, nábytek, zpracování dřeva, léky, počítače, osvětlení
MAURICIUS: Port Louis (Riche Terre)	2,11 km ² 720 mil. USD	ve výstavbě	Shanxi- Tianli61 Group, Shanxi Coking Coal	textil, oděvy, strojní zařízení, hi-tech, obchod, služby (cestovní ruch, finanč-

			Group, Taiyuan Iron & Steel Company	nictví, vzdělávání)
ETIOPIE: Dukem	2 km2 101 mil. USD	ve výstavbě	Yonggang (vystoupil), Qiyuan Group, Jianglian Int'l trade, Yangyang Asset management and Zhangjiagang Free Trade Zone (není akcionář)	elektrické přístroje, ocel, metalurgie, stavební materiály

Zdroj: Preclíková, 2012

Tabulka číslo 5: Hladomory v historii Etiopie a okolních států, jejich příčiny a důsledky

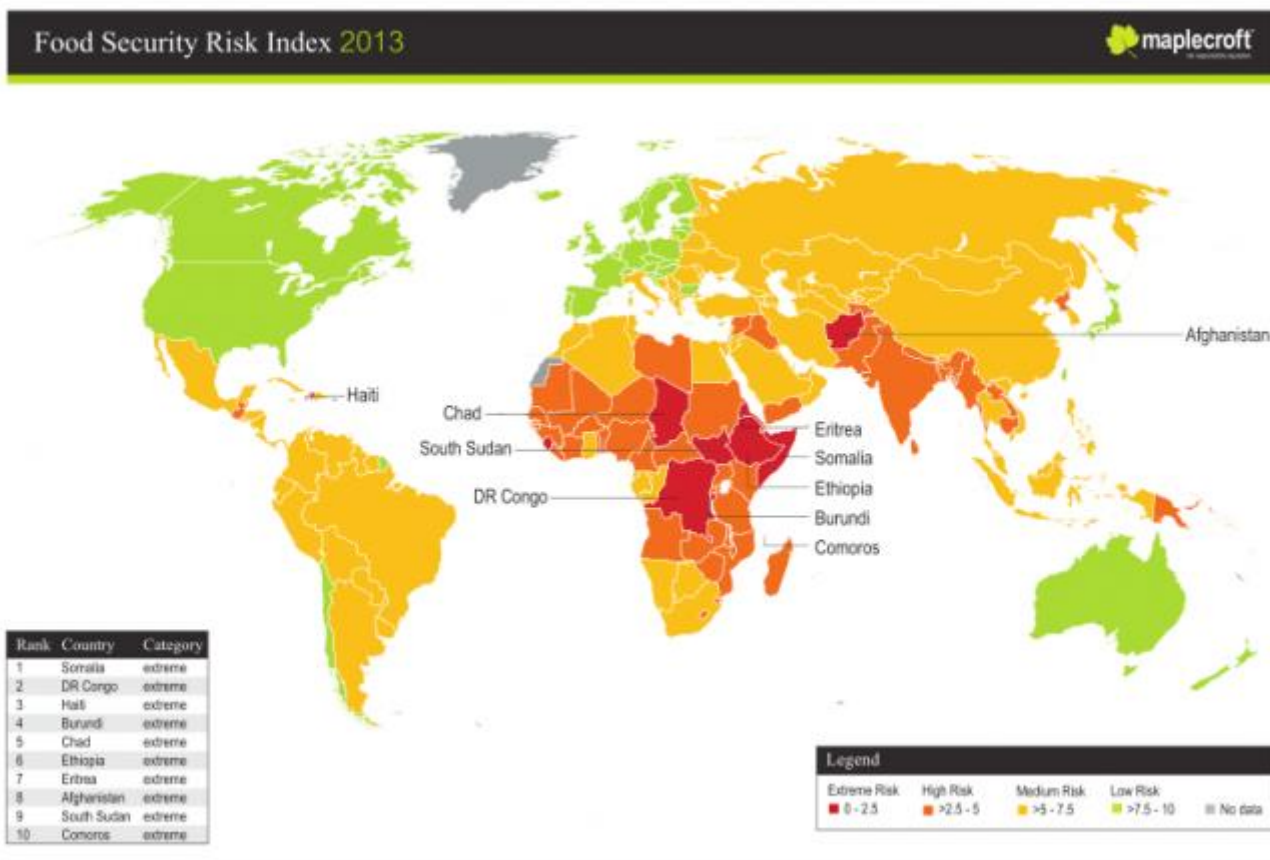
253–242 BC	Ethiopia	Deduced from low Nile floods
1066–1072	Ethiopia and Egypt	Deduced from low Nile floods and Egyptian famine
1131–1145	Ethiopia	Severity unrecorded
1252	Ethiopia	First of seven famine years during next 30 years
1258–1259	Ethiopia	Severity unrecorded
1272–1275	Ethiopia	Severity unrecorded
1314–1344	Ethiopia	Severity unrecorded
1435–1436	Ethiopia	Severity unrecorded
1454–1468	Ethiopia	Severity unrecorded
1543–1562	Hararghe	Attributed to God's anger at murder of Emperor Gelawdeos
1618	Northern Ethiopia	Emperor forced to evacuate headquarters
1772–1774	Ethiopia	Widespread human suffering
1796	Northern Ethiopia	Famine triggered by locust invasion
1800	Ethiopia	Large human and livestock death toll
1812–1816	Tigray	Severity unrecorded
1826–1827	Ethiopia	Failure of cotton and grain crops
1828–1829	Shewa	Much human mortality
1831	Tigray	Severity unrecorded
1835–1838	Tigray and Eritrea	Drought, cholera epidemic; high human and cattle loss
1864–1866	Tigray and Gondar	Heavy human death toll
1876–1878	Tigray and Awash Valley	Heavy livestock death tolls
1880	Tigray and Gondar	Much loss of livestock
1888–1892	Ethiopia	Drought and spread of rinderpest caused loss of 90 percent cattle and one-third human population
1895–1896	Ethiopia	Minor drought. Loss of livestock and human lives
1899–1900	Ethiopia	Droughts deduced from levels of Lake Rudolf and low Nile floods
1913–1914	Northern Ethiopia	Lowest Nile floods since 1695. Grain prices said to have risen thirty-fold
1920–1922	Ethiopia	Moderate drought, similar to 1895–1896
1932–1934	Ethiopia	Deduced from low level of Lake Rudolf in Northern Kenya
1953	Tigray and Wollo	Severity unrecorded
1957–1958	Tigray and Wollo	Rain failure in 1957 with locusts and epidemic in 1958
1962–1963	Western Ethiopia	Very severe
1964–1966	Tigray, Wollo	Undocumented. Said to be worse than 1973–1975 droughts

Graf číslo 5: Hladomory v historii Etiopie a okolních států, jejich příčiny a důsledky

1969	Eritrea	Estimated 1.7 million people suffering food shortage
1971–1975	Ethiopia	Sequence of rain failures. Estimated 1/4 million dead. Fifty percent livestock lost in Tigray and Wollo
1978–1979	Southern Ethiopia	Failure of <i>belg</i> rains
1982	Northern Ethiopia	Late <i>meher</i> rains
1983–1985	Ethiopia	Sequence of rain failure. Eight million affected. Estimated 1 million dead. Much livestock loss
1987–1988	Ethiopia	Drought of undocumented severity in peripheral regions
1990–1992	Northern, eastern, and southwestern Ethiopia	Rain failure and regional conflicts. Estimated 4 million people suffering food shortage
1993–1994	Tigray, Wollo, Addis	4 million people requiring food assistance, including demobilized army and Somali refugees. New droughts

Zdroj: Webb, von Braun, 1994

Mapa číslo 4: Hrozba potravinové bezpečnosti 2013

© Maplecroft 2012 | The Towers, St Stephen's Road, Bath BA1 5JZ, United Kingdom | t: +44 (0) 1225 420 000 | www.maplecroft.com | info@maplecroft.com

Zdroj: Maplecroft, 2012

Tabulka číslo 6: Příliv FDI do Etiopie mezi lety 2000 - 2008

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Average
EU	26.63	7.41	5.34	11.72	18.47	20.87	12.11	52.61	16.37	21.22
India			31.6	1.94	13.2	8.75	70.62	2.8	12.81	32.43
Israel	2.75	15.76		5.56	23.65	29.21	4.3	10.63	5.42	7.18
Saudi A	47.4	76.84	58.77	4.87	3.07	4.13	0.23	3.53	3.6	3.1
USA			4.3	44.55	28.96	20.06	10.93	17.17	4.89	11.54
Rest	23.21			31.36	12.66	16.98	1.82	13.26	56.91	24.53
Total (percent)	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Total (million USD)	43.51	56.12	19.52	223.77	380.96	180.59	349.89	1640.47	3214.17	678.78

Zdroj: Horne, 2012.